

วารสารสังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม

JSRC

JOURNAL OF SOCIAL, RELIGION AND CULTURE

ISSN 2697-6552

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2564
Vol. 2 No.2 July - December 2021

☎ 0897832122

✉ konuthai1610@gmail.com

วารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
Journal of Social Religion and Culture

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2564
Vol. 2 No. 2 July - December 2021

วัตถุประสงค์

1. เพื่อการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการด้านสังคมศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และสหวิทยาการด้านการศึกษาของนักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป
2. เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการของนักวิจัยและวิชาการด้านสังคมศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และสหวิทยาการด้านการศึกษา
3. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์ตามวิถีของการศึกษาเชิงพุทธศาสนา และสหวิทยาการด้านสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

เจ้าของ มูลนิธิอานันทมหิดล เพื่อการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เลขที่ 33 แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10170 โทร. 089 783 2122

พิมพ์ที่ จี คลาส (G CLASS) เลขที่ 26/19 ศาลาया พุทธมณฑล นครปฐม 73170
โทร 028892223 โทรสาร 028893204 อีเมล g_class@hotmail.com

ต้นฉบับที่ตีพิมพ์ในวารสารเล่มนี้ ได้รับการตรวจสอบมาตรฐานทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะสาขาวิชา การตีพิมพ์ซ้ำต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

ที่ปรึกษา

พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.	พระมหาสุเทพ สุปัญโญ, ผศ.ดร.
รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก	รศ.ดร. สมศักดิ์ บุญปุ
ผศ.ดร.ทิพมาศ เสวตวรโชติ	ดร.บุญเรือน เทียรทอง
ดร.สุภาพร ศรีเรืองสกุล	ดร.สุธาสินี แสงมุกดา

บรรณาธิการ

พระมหาสามารถ ฐานิสโร

รองบรรณาธิการ

พระสุวรรณ สุเมธปัญโญ

กองบรรณาธิการ

พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระครูปลัดกวีวัฒน์, ดร.	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ชาตรี ชุมเสน	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
นาวาเอก ดร.นพดล บงกชกาญจน์	กรมยุทธศึกษาทหารเรือ กองทัพเรือ
พ.ต.ท. หลิง ดร. ปิยะนุช ศรีสรานุกรม	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
ดร.เกรียงไกร พินยารัก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.ละอองดาว เตชะวิญญูธรรม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
ดร.วรรณภา พ่วงพร้อม	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระปรัชญา จิตธมโม	พระชัยสิทธิ์ อคฺควณโณ
นางสาวณทิพรดา ไชยศิลป์	

กองบรรณาธิการ ประจำปีที่ 2 ปีที่ 2

พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระสุขุม สุขวฑฒโก, ผศ.	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระครูปลัดกวีวัฒน์, ดร	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ทิพมาศ เสวตวรโชติ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
ดร.ประเวช วัฒนาแก้ว	คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.พูนศักดิ์ กมล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
ดร.บัวบุษรา อัครศรีดิพงษ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
ดร.วรรณภา พ่วงพร้อม	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
ดร.ศรุตานนท์ ชอบประดิษฐ์	วิทยาลัยทองสุข
ดร.ศุภิสรา บัวงาม	นักวิชาการ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา
ดร.สมเจต หลวงกัน	นักวิชาการ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา

บทบรรณาธิการ

บทความวิชาการและบทความวิจัยในวารสารสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม-ธันวาคม 2564 โดยสังเขปในเบื้องต้น วารสารฉบับนี้มีเนื้อหาและประเด็นที่ค่อนข้างหลากหลาย แต่ก็อยู่ในกลุ่มเนื้อหาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความเหล่านี้มีความหลากหลาย ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะระดับของกลุ่มบทความที่มาจากกลุ่มบุคคลทั้งภายในและภายนอก อย่างไรก็ตาม บทความทุกบทความยังคงไว้ซึ่งคุณภาพที่ผ่านการพิจารณาถ่วงถ่วงจากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินคุณภาพ บทความทุกบทความกองบรรณาธิการให้ความสำคัญในแง่เป็นบทความที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับสาขาวิชาทางการศึกษาเป็นหลักตามวัตถุประสงค์ของวารสาร ตลอดระยะเวลาที่วารสารดำเนินการนี้มีบทความที่หลากหลายส่งเข้ามาเพื่อขอตีพิมพ์ กองบรรณาธิการได้คัดเลือกคุณภาพเป็นการเบื้องต้นก่อนแล้วจึงทำการตอบรับเพื่อส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ่วงถ่วงตามระบบต่อไป จากบทความที่ส่งมามากมายพบว่า การพิจารณาคัดเลือกเป็นไปอย่างเข้มข้น ทั้งนี้ บทความที่ได้รับ การคัดเลือกจึงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Journal citation index Centre (TCI)

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความวิจัยบทความวิชาการ และบทความวิจารณ์หนังสือที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางการศึกษาให้เป็นประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยและประเทศชาติต่อไป โดยบทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความวิจารณ์หนังสือประจำฉบับนี้มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

บทความวิชาการเรื่อง “พระพุทธรูปอาจารย์กับผลงานที่ฝากไว้ในพระพุทธศาสนา” โดย มณีนี ศรีนนท์ สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล และพระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตมณีนี วิจัยธรรมศึกษา ผลงานบทความวิชาการเรื่องนี้มุ่งนำเสนอว่า “พระพุทธรูปอาจารย์เป็นผู้มีชีวิตอยู่ในพุทธศตวรรษที่ 10 โดยในคัมภีร์มหาเวศกถาว่าไว้ว่า ท่านเป็นคนอินเดียภาคเหนือ เกิด ณ หมู่บ้านโสมคาม ผลงานที่สำคัญของท่านนั้นสำหรับทางเมืองไทยที่เป็นที่ยอมรับว่าเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนาก็ได้มีการศึกษาค้นคว้ากันแพร่หลาย อนึ่ง พระพุทธรูปอาจารย์ได้แต่งผลงานทางวิชาการไว้จำนวน 16 คัมภีร์หลักๆ ด้วยกัน เช่น คัมภีร์ธัมมปทัญญูถา ซึ่งแต่งขึ้นตามคำอาราธนาของพระกุมารกัสสปะ เป็นต้น ดังนั้นพระพุทธรูปอาจารย์จึงเป็นพระอรหันตญาณจารย์ที่มีชื่อเสียงที่สุดและได้แปลคัมภีร์สำคัญทางพุทธศาสนาในลังกาไว้เป็นจำนวนมาก”

บทความวิชาการเรื่อง “ปรากฏการณ์วิทยาในการคิดวิเคราะห์ด้วยวิธีการแบบเปิดของนักเรียนตามการประเมินการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21” โดย ศรุตานนท์ ขอบประดิษฐ์ วิทยาลัยทองสุข ผลงานบทความวิชาการเรื่องนี้มุ่งนำเสนอว่า “ปรากฏการณ์วิทยาในการคิดวิเคราะห์ด้วยวิธีการแบบเปิดของนักเรียนตามการประเมินการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งทั้งขั้นตอนทั้ง 4 ของวิธีการแบบเปิด (Open Approach) ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ โดยมีลักษณะเป็นปรากฏการณ์วิทยาแนวอรรถวิสัย กล่าวถึง เป็นความคิดที่เกิดขึ้นอย่างอิสระในเรื่องที่ต้องการศึกษาหลักสำคัญของแนวคิดนี้ คือ มุ่งพรรณนาความหมายที่สร้างขึ้นมาจากจิตสำนึกผู้ศึกษาตาม แนวคิดนี้ต้องไม่มีอคติ และไม่มีอคติเอนเอียงในเรื่องที่ศึกษา โดยขจัดความคิดเห็นของตนออกจากสิ่งที่ตนเองกำลังศึกษา (bracketing) เน้นที่จุดมุ่งหมาย (intentionality) และสาระสำคัญ (essences) ของการรับรู้ของบุคคลมีความเชื่อว่ามนุษย์จะเข้าใจในสิ่งที่ประสบได้ด้วยการรับรู้ โดยสรุปจากการ

เชื่อมโยงความคิดทางคณิตศาสตร์สำหรับขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงผลงานเดี่ยวหรือผลงานกลุ่มบนกระดานดำหน้าชั้นเรียนเพื่อให้นักเรียนร่วมชั้นเรียนได้มองเห็น ยิ่งไปกว่านั้นหากเป็นไปได้ ครูควรที่จะแสดงผลงานทั้งหมดของนักเรียน แม้ว่าอาจจะมีความที่มีแนวคิดคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกัน ผลงานที่ยังไม่สมบูรณ์ หรือผลงานที่มีข้อผิดพลาด ทั้งนี้ครูควรที่จะแสดงออกต่อผลงานหรือแนวคิดของนักเรียนในทางบวกแล้วจึงค่อยๆ ปรับแนวคิดที่ไม่ถูกต้องจากการแลกเปลี่ยนและเสนอแนะจากเพื่อนนักเรียนร่วมชั้นเรียน”

บทความวิชาการเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์อุดมคติจักรพรรดิราชในตำนานจามเทวีวงศ์” โดย ปวีร์ โชติพงษ์วิวัฒน์ นักวิชาการศูนย์วิจัยธรรมศึกษา ผลงานบทความวิชาการเรื่องนี้มุ่งนำเสนอว่า “ตำนานจามเทวีวงศ์ยอมรับสิทธิในการปกครองบ้านเมืองของสตรี เพราะความปรารถนาที่จะช่วยให้มนุษย์ในสังคมได้เข้าถึงภาวะหลุดพ้นไม่ถูกจำกัดด้วยเพศบุรุษหรือสตรี เพราะปัญญาที่จะช่วยให้มนุษย์ในสังคมได้เข้าถึงภาวะหลุดพ้นของสตรีเท่าเทียมกับบุรุษ ดังนั้น ความศรัทธาของมนุษย์ที่มีต่อผู้ปกครองจึงเป็นเรื่องสำคัญ ส่วนเงื่อนไขของวิถีปฏิบัติต่อมนุษย์ในสังคมของผู้ปกครอง คือ กำลังใจในการโน้มน้าวมนุษย์ให้หันมาปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม เพราะกำลังในการโน้มน้าวใจมนุษย์ให้หันมาปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมของสตรีไม่ด้อยกว่าบุรุษ ดังนั้น แม้มีแสนยานุภาพรุนแรง แต่ผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องใช้แสนยานุภาพ”

บทความวิชาการเรื่อง “ชาวพุทธในศตวรรษที่ 21” โดย พูนศักดิ์ กมล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ ผลงานบทความวิชาการเรื่องนี้มุ่งนำเสนอว่า “การพัฒนาชุมชนชาวพุทธในศตวรรษที่ 21 กล่าวถึงคนในชุมชนมีความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามากขึ้น มองดูว่าคนในชุมชนมีความตั้งใจในการพัฒนาตนเองและพัฒนาชุมชน กลุ่มชาวพุทธในศตวรรษที่ 21 นี้มีความสามัคคีกันมากจากการเกิดข้อขัดแย้งหรือปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดกับพุทธศาสนิกชน และคณะสงฆ์เองชุมชนจึงให้ความร่วมมือและร่วมกันสร้างเครื่องมือในการป้องกันตนเองจากภัยต่างๆ ที่ปรากฏในรูปแบบต่างและพร้อมกับสร้างชุมชนชาวพุทธในศตวรรษที่ 21 ให้เข้มแข็งอย่างมีประสิทธิภาพด้วยกระบวนการแบบสายกลาง และการมองแบบรอบด้าน ดังนั้นสามารถสร้างและพัฒนาคนในชุมชน และพัฒนาสังคมให้อยู่ในหลักของการประกอบตนตามหลักศีลธรรมที่เป็นหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี ดังนั้น คนในชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาและสร้างความเข้าใจในด้านพระพุทธศาสนาให้มาก”

บทความวิชาการเรื่อง “วิเคราะห์การตั้งครุฑของนางปาริชาติในสุวรรณสามชาดก” โดย หยกสุริยะ อัครศรุตพิงค์ นักวิชาการศูนย์วิจัยธรรมศึกษา ผลงานบทความวิชาการเรื่องนี้มุ่งนำเสนอว่า “ปัญหาเกี่ยวกับความน่าจะเป็นในการตั้งครุฑของนางปาริชาติมารดาของสุวรรณสามกุมารด้วยวิธีการใช้มือลูบท้องโดยทุกลดาบสผู้เป็นสามีจนเกิดตั้งครุฑขึ้นตามทฤษฎีนั้นว่า มีความน่าจะเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด จากการศึกษาพบว่า เมื่อพิจารณาจากกรอบของโยนิ 4 หรือการกำเนิด 4 ประเภท กรณีนี้ไม่จัดอยู่ใน 3 ประเภทแรก คือ การเกิดในไข่, การเกิดในครรภ์ และการเกิดในเถาโคลหรือที่ขึ้นแฉะ แต่มีความน่าจะเป็นว่าเกิดขึ้นได้ในประเภทสุดท้าย คือ กำเนิดโอปปาติกะ หรือการเกิดผุดขึ้น โดยมีข้อสนับสนุนสองประการ คือ ประการแรก ความเป็นพระโพธิสัตว์ของสุวรรณสามกุมาร และหลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์ปฐมสมันตปาสาทิกาที่กล่าวถึงสาเหตุที่สตรีสามารถตั้งครุฑได้ 7 ประการ และคัมภีร์มิลินทปัญหาที่อธิบายถึงลักษณะอัชฌาจาร คือ การมีเพศสัมพันธ์กันระหว่างชายกับหญิงว่ามีลักษณะกิริยาอาการแตกต่างกันไป”

บทความวิชาการเรื่อง เรื่อง “ปรัชญาแนวคิดและทฤษฎีของนักปรัชญาในเรื่องจริยธรรมทางการเมือง” โดย พระณัฐพนธ์ กิตติปญโญ (ใจดี), พระมหานรินทร์ สุรปญโญ (เอมพันธ์) และ พูนศักดิ์ กมลมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ ผลงานบทความวิชาการเรื่องนี้มุ่งนำเสนอว่า “จริยธรรมคือคุณธรรมภายในจิตใจ เป็นคุณสมบัติอันดีงามที่ไม่เป็นโทษ เกิดจากความรู้ คุณธรรมสติปัญญา ถ้าบุคคลที่รู้และเข้าใจถึงธรรมชาติของความดีจริงๆ เขาก็จะไม่กระทำความชั่วหรือความผิด เพราะว่าธรรมชาติของมนุษย์นั้นไม่มีใครที่ตั้งใจอยากทำความชั่วหรือกระทำความผิด จริยธรรมนั้นเริ่มต้นในสมัยกรีกยุคต้น คนที่จะเป็นผู้นำจำเป็นจะต้องยึดหลักของคุณความดีและมีจริยธรรมเป็นหลักสำคัญในการปกครอง ส่วนการปกครองในยุคใหม่นั้น ผู้นำไม่สนใจเรื่องของจริยธรรม และไม่จำเป็นต้องเป็นคนดี แต่ผู้นำที่ดีต้องเป็นผู้นำที่น่ายำเกรงมากกว่าผู้นำซึ่งเป็นที่รัก เพราะฉะนั้น ผู้นำจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการปกครอง ดังที่ผู้รู้ท่านกล่าวไว้ว่า ผู้นำก็คือศิลปินปฏิบัติงานด้วยความสลับซับซ้อน เครื่องมือและอุปกรณ์ของเขาก็คือประชาชน”

พระมหาสามารถ จานิสฺสโร

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
1 พระพุทธโฆษาจารย์กับผลงานที่ฝากไว้ในพระพุทธศาสนา Phrabuddhaghosacara and His Masterpieces in Buddhism. มนัสวี ศรีนนท์ และพระมหามหาวินทร์ ปุริสุตตโม	1
2 ปรากฏการณ์วิทยาในการคิดวิเคราะห์ด้วยวิธีการแบบเปิดของนักเรียน ตามการประเมินการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 Phenomenology Critical Thinking with Open Approach of Students According to the Assessment of Learning Mathematics in the 21 st Century. ศุภตานนท์ ชอบประดิษฐ์	10
3 ศึกษาวิเคราะห์อุดมคติจักรพรรดิราชในตำนานจามเทวีวงศ์ Analytical Study of Chakrapadiraaja Concept in Chammadevi Legend. ปวรศร์ โชติพงษ์วิวัฒน์	23
4 ชาวพุทธในศตวรรษที่ 21 Buddhists in the 21st century. พูนศักดิ์ กมล	33
5 วิเคราะห์การตั้งครรภ์ของนางปาริกาในสุวรรณสามชาดก The Analysis of Parika's Pregnancy in Suwannasamajataka. หยกสุริยะ อัครศรุตติพงษ์	42
6 ปรัชญาแนวคิดและทฤษฎีของนักปรัชญาในเรื่องจริยธรรมทางการเมือง Concepts and theories of philosophers on political ethics. พระณัฐพนธ์ กิตติปัญญา (ใจดี), พระมหานรินทร์ สุรบุญโย (เอมพันธ์) และ พูนศักดิ์ กมล	51
จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ	62
หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์	64

พระพุทธโฆษาจารย์กับผลงานที่ฝากไว้ในพระพุทธศาสนา Phrabuddhaghosacara and His Masterpieces in Buddhism

มนัสวี ศรีนนท์

Manatsawee Srinont

สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล

Institute for Innovative Learning, Mahidol University

พระมหาหมวิินทร์ ปุริสุตตโม

Phramaha Maghavin Purisuttamo

ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา

Dhammasuksa Research Center

Phrapariyattidhamma of Watawutwikasitaram

E-mail: B_AV7@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้นำเสนอเกี่ยวกับพระพุทธโฆษาจารย์ ซึ่งเป็นผู้มีชีวิตอยู่ในพุทธศตวรรษที่ 10 โดยในคัมภีร์มหาวงศ์กล่าวไว้ว่า ท่านเป็นคนอินเดียภาคเหนือ เกิด ณ หมู่บ้านโฆสคาม ผลงานที่สำคัญของท่านนั้นสำหรับทางเมืองไทยที่เป็นที่ยอมรับว่าเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนาได้มีการศึกษาค้นคว้ากันแพร่หลาย อนึ่ง พระพุทธโฆษาจารย์ได้แต่งผลงานทางวิชาการไว้จำนวน 16 คัมภีร์หลักๆ ด้วยกัน เช่น คัมภีร์ธัมมปทัฏฐกถา ซึ่งแต่งขึ้นตามคำอาราธนาของพระกุมารกัสสปะ เป็นต้น ดังนั้น พระพุทธโฆษาจารย์จึงเป็นพระอรรถกถาจารย์ที่มีชื่อเสียงที่สุดและได้แปลคัมภีร์สำคัญทางพุทธศาสนาในลังกาไว้เป็นจำนวนมาก

คำสำคัญ: พระพุทธโฆษาจารย์, ผลงาน, พระพุทธศาสนา

Abstract

This article presents about Phrabuddhaghosacara who was alive in the 10th Buddhist century. According to the Mahawongsa bible, it is said that he was in the northern India and was born in the village of Ghosagam. His masterpieces had been widely studied and retrieved in Thailand, the land of Buddhism. Furthermore, he had composed 16 important scriptures of academic work such as Dhammapadatthakatha composed from Venerable Phrakumarakassapa's invitation. Therefore, Phrabuddhaghosacara was the great commentator with best reputation, as well as he had interpreted many Buddhist scriptures in Sri Lanka.

Keywords: Phrabuddhaghosacara, masterpiece, Buddhism.

บทนำ

หลักคำสอนที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกนั้นมีได้เป็นพุทธวจนะทั้งหมด แต่จะมีคำอธิบายขยายความควบคู่กันไปด้วย หากตอนใดที่เป็นพุทธวจนะที่ตรัสไว้อย่างย่อ ๆ ก็จะมีคำอธิบายขยายความไว้อีก เพื่อให้มีเนื้อหาที่สมบูรณ์และเพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนขึ้น ข้อความที่อธิบายและขยายความพุทธวจนะนี้ ท่านเรียกว่า “อรรถกถา” (พระมหาอดิศร ธีรสีโล, 2543) และในอรรถกถาทั้งหลายที่พุทธบริษัท 4 ใช้ศึกษาเล่าเรียนอยู่ในประเทศไทยส่วนมากเป็นผลงานทางวิชาการของพระพุทธโฆษาจารย์ ผู้ซึ่งมีความเพียรพยายามในการศึกษาและสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก

ส่วนคัมภีร์หรือตำราเรียนที่ทางคณะสงฆ์ไทยได้กำหนดให้ใช้เป็นหลักสูตรการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นบาลีไวยากรณ์จนถึงประโยค ป.ธ. 9 ในสมัยปัจจุบันนี้ โดยส่วนใหญ่เป็นคัมภีร์รจนาขึ้นโดยพระอรรถกถาจารย์หลายรูปทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศ (สำนักศาสนศึกษาวัดเทพศิลา, 2545) ฉะนั้น เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์คัมภีร์ภาษาบาลีกับพระพุทธโฆษาจารย์ จึงจักได้นำเสนอบทความเกี่ยวกับพระพุทธโฆษาจารย์ผู้ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่มีอุปการะคุณเป็นอย่างมากแก่ผู้ศึกษาภาษาบาลีให้ทราบโดยทั่วกัน

ประวัติทั่วไปของพระพุทธโฆษาจารย์

1. นามเดิม

นามเดิมของพระพุทธโฆษาจารย์ คือ โฆสะ

2. สถานที่เกิด

เกี่ยวกับสถานที่เกิดของพระพุทธโฆษาจารย์ได้มีนักปราชญ์หลายท่านกล่าวถึงไว้อย่างแตกต่างกันมากมาย เช่น ศาสตราจารย์ ดี. โกสัมพี (Pro. D. Kosambi) กล่าวว่า ไม่เชื่อว่าอินเดียเหนือเป็นมาตุภูมิของพระพุทธโฆสะ โดยอ้างเหตุผลบางประการและสนับสนุนความเห็นของชาวพม่าที่ว่า ท่านเป็นชาวใต้และศาสตราจารย์ ดี. โกสัมพี (Pro. D. Kosambi) สงสัยว่า พระพุทธโฆสะคงเป็นพราหมณ์ (สภาการศึกษามหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2537) ส่วนในคัมภีร์มหาวงศ์มีกล่าวไว้ว่า ท่านเป็นคนอินเดียภาคเหนือ เกิด ณ หมู่บ้านโฆสคาม ใกล้พุทธคยา (สถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า) แต่บางหลักฐานกล่าวว่า ท่านมาจากประเทศไต้ลึงคะ (Tailanga) ส่วนชาวพม่าถือว่าท่านเกิดในประเทศพม่า

3. ชีวิตก่อนการบวช

เมื่อโฆสกุมารมีวัยพัฒนาการอายุได้ 7 ขวบ ก็มีสติปัญญา สามารถเฉลียวฉลาดยิ่งนักได้เล่าเรียนรู้คัมภีร์ไตรเพทแตกฉานแต่ภายในอายุ 7 ขวบ ฝ่ายพราหมณ์ปุโรหิตบิดาโฆสกุมารเป็นพระมหाराชครูผู้สั่งสอนไตรเวททางศาสตร์แก่สมเด็จบรมกษัตริย์ในพระนครนั้น แลได้พาบุตรเข้าไปในพระราชวังด้วยเป็นนิตย ในเวลาวันหนึ่ง พราหมณ์ปุโรหิตบอกสอนไตรเพทแด่พระมหากษัตริย์ถึงบทคัมภีร์คณฐีในไตรเพทบทหนึ่งก็มีความสงสัยคิดอรรถาธิบายไม่ออกได้จึงทูลลาพาบุตรกลับมาบ้าน คิดตรិตรองอยู่เนืองๆ ก็ยังไม่ลงเห็นอรรถาธิบายนั้นได้ ฝ่ายโฆสกุมารรู้ว่าบิดาคิดอรรถาธิบายแห่งบทไตรเพทนั้นติดตัน จึงเขียนข้ออธิบายแห่งบทคณฐีในไตรเพทลงไว้ในใบลาน ครั้นบิดาออกมาได้เห็นอักษรก็เข้าใจในอรรถาธิบายนั้นแล้วรู้ว่าบุตรของตนมีปรีชาเชี่ยวชาญเฉลียวฉลาดยิ่งนักมาเขียนอรรถาธิบายแห่งข้อสงสัยนั้นไว้ให้ก็ชื่นชมดีใจหาที่สุดมิได้จึงพาบุตรเข้าไปเฝ้าพระมหากษัตริย์กราบทูลประพฤติ เหตุนั้น สมเด็จพระมหาราชก็ทรงพระโสมนัสชอบพระราชหฤทัยยิ่งนัก จึงสวมกอดเจ้าโฆสกุมารให้ขึ้นนั่งเหนือพระเพลา จุมพิตศิริเกล้าแลมีพระราชดำรัสว่า แต่นี้ไปเจ้าจงเป็นบุตรบุญธรรมของเรา แลตรัสสรรเสริญปัญญาโฆสกุมารเป็นอันมาก (มหาวงศ์ ชาญบาลี, 2466)

จากเนื้อความข้างต้น ทำให้ทราบว่า ชีวิตก่อนบวชของพระโฆเสนั้น ท่านได้ศึกษาจบคัมภีร์ไตรเพทของศาสนาพราหมณ์ตามขนบธรรมเนียมประเพณีแล้วก็ได้เข้าบรรพชาอุปสมบทและศึกษาหลักคำสอนในพุทธศาสนาเมื่อ พ.ศ. 956 เป็นต้นมา

4. ชีวิตในขณะบวช

ครั้งโฆสกุमारมีวัยวัฒนาการเจริญขึ้นได้มาบรรพชาในสำนักพระธรรมโฆษาจารย์หรือพระเรวัตตเถระ (วคิน อินทสระ, 2521) ผู้เป็นพระอุปัชฌายาจารย์ ได้เล่าเรียนพระธรรมวินัยไตรปิฎก (เอกมาเสเนว) จากท่านมหาสถวีระเรวตะ (สภาการศึกษาหมากูราชวิทยาลัย, 2537) ประมาณเดือนเดียวเท่านั้นก็ได้สำเร็จรู้พระสูตร พระวินัย พระอภิธรรม ทั้งสามปิฎก ครั้นได้อุปสมบทบวชเป็นภิกษุภาพในพระพุทธศาสนาแล้ว (สภาการศึกษาหมากูราชวิทยาลัย, 2537) ท่านได้รวบรวมหนังสือเล่มแรกขึ้นชื่อว่า “ญาโณทัย” จากนั้นท่านได้เขียนอรรถกถาอัฐสาลินี ซึ่งเป็นอรรถกถาของอัมมสังคณีนันทมหาสถวีระเรวตะเมื่อได้ทราบว่าพระพุทธโฆสะเริ่มเขียนอรรถกถาปริตตสูตร จึงกล่าวว่า

“ปาลิมุตต อธิทานิ”	นตถิ อฏฐกถา อธิ
ตถาจริยาบาทา จ	ภินนรูปา จ วิชเช
สีลลภูฏกถา สุทธา	มหินเทน มติมตา
สงคิตติตตยมารุหิ	สมมาสมพุทเทสิต
กตา สีลลภาสาย	สีลลเส ปวตตติ
ต ตตถ คนตวา สุตวา ตว	มคธาน นิรุตติย
ปวิตเตหิ สาโหติ	สพพลโลกิตาวหา”

“หนังสือที่นำจากลังกามาที่นี่มีเฉพาะพระไตรปิฎกเท่านั้น อรรถกถาและอาจริยาตต่างๆ เรายังไม่มี แต่ในลังกามีอรรถกถาที่พระมหินท์ผู้มีปัญญารจนานขึ้น โดยอาศัยพระพุทธพจน์อันพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงแล้วและนำเข้าสู่การทำสังคายนาแล้ว 3 ครั้ง อรรถกถานั้นภายหลังได้มีผู้แปลเป็นภาษาของชาวเกาะนั้น เธอจึงไปที่นั่น สดับศึกษาแล้ว จึงแปลอรรถกถานั้นเป็นภาษามคร ให้อรรถกถานั้นมีประโยชน์แก่ชาวโลกทั้งปวงเกิด”

เมื่ออาจารย์ของท่านขอร้องเช่นนั้น พระพุทธโฆสะจึงได้เริ่มเดินทางไปลังกาและไปถึงที่นั่นในรัชสมัยของพระเจ้ามหายานาม ท่านได้พักอยู่ที่ตำหนักชื่อ “มหาปธาน” ในมหาวิหาร และได้ศึกษาอรรถกถาภาษาสิงหล และอาจริยาตต่างๆ จากพระสังฆปาละเถระ จนมีความเชื่อว่าอรรถกถาและอาจริยาตเหล่านั้นสอดคล้องกับพระดำรัสอันแท้จริงของพระตถาคต ท่านจึงได้ขอร้องต่อภิกษุสงฆ์อย่างเป็นทางการว่า “ผมต้องการจะแปลอรรถกถาจากภาษาสิงหลเป็นภาษามคร ขอให้ผมได้ค้นคว้าหนังสือเหล่านั้นอย่างสะดวกๆ เกิด”

จากนั้นภิกษุทั้งหลายได้ให้คาถาเป็นภาษาบาลีแก่ท่าน 2 คาถา เพื่อทดสอบความสามารถของท่านและบอกให้ท่านแต่งอธิบายคาถาเหล่านั้น พระพุทธโฆสะได้เขียนเรื่องย่อจากพระไตรปิฎกทั้งหมดและตั้งชื่อว่าหนังสือ “วิสุทธีมรรค” ภิกษุทั้งหลายพอใจกับผลงานของท่านแล้ว จึงมอบหนังสือให้ท่านทั้งหมด ขณะที่พำนักอยู่ ณ คันถการะ บริเวณ ณ เมืองอนูราธบุรี พระพุทธโฆสะได้แปลอรรถกถาจากภาษาสิงหลเป็นภาษามครสำเร็จ หลังจากนั้นท่านก็กลับมาตุภูมิ และได้ไปบูชาต้นมหาโพธิ์ (สภาการศึกษาหมากูราชวิทยาลัย, 2537)

ตามที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เข้าใจว่าชีวิตหลังการเข้าสู่บรรพชาอุปสมบทของท่านพระพุทธโฆษาจารย์นั้นเป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยการบำเพ็ญประโยชน์เพื่ออนุรักษ์และสืบต่อพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง การที่กล่าวเช่นนั้น จะเห็นได้จากประวัติที่ท่านได้สำเร็จจตุปฐกสัมภิตาญาณ รู้แตกฉาน ขำฉานใน

บาลี อรรถกถา นิรุติ บพิคคหะ และมีปฏิภาณ การกล่าวโต้ตอบโดยคล่องแคล่ว พร้อมทั้งมีองค์แห่งปฏิสัมภิทาญาณและปัญญา และมีชื่อเสียงเลื่องลือแผ่ไปในสกลชมพูทวีป (ประเทศอินเดีย ประเทศปากีสถาน ประเทศศรีลังกา และประเทศบังคลาเทศ)

5. ภาษาที่ใช้จารึกพระพุทธศาสนาในสมัยนั้น

ในสมัยของพระพุทธโฆสะนั้น ภาษาบาลีเสื่อมศูนย์ไปจากอินเดียเกือบทั้งหมด ภาษาสันสกฤตกลับรุ่งเรืองขึ้นแทน แม้นักปราชญ์ในพระพุทธศาสนาก็คงยอมรับเอาภาษาสันสกฤตมาใช้ในการประกาศศาสนา พระอศฺวโฆสะผู้มีชีวิตอยู่ในคริสต์ศตวรรษที่ 1 ได้เขียนหนังสือกวินิพนธ์เป็นภาษาสันสกฤตในทำนองเดียวกันนักคิดผู้ยิ่งใหญ่ เช่น พระนาคาชุน พระวสุพันธ และพระทินนาคะก็เขียนตำราเป็นภาษาสันสกฤต แม้กษัตริย์ราชวงศ์คุปตะก็ไม่ทรงสนพระทัยในภาษาบาลีอีกต่อไป กลับทรงสนับสนุนภาษาสันสกฤต ดังนั้น ทั้งภาษาบาลีและนิกายเถรวาทจึงค่อยๆ เสื่อมลงจนหมดความสำคัญไปในอินเดีย

อย่างไรก็ตาม แม้ในศตวรรษที่ 5 ซึ่งเป็นสมัยที่พระพุทธโฆสะเข้ามาบรรพชาอุปสมบท ภิกษุผู้ที่อยู่ที่พุทธคยาก็ยังรักษาภาษาบาลีไว้ได้อย่างมั่นคง (สภาการศึกษามหาภูมิบาลวิทยาลัย, 2537)

ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าในช่วงเวลาที่ท่านพระพุทธโฆษาจารย์เข้ามาบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเป็นช่วงเวลาแห่งการฟื้นฟูภาษาบาลีหรือภาษามคธซึ่งเป็นภาษาดั้งเดิมที่ใช้ในการสืบทอดอายุและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กลับมาได้รับความนิยมอีกครั้งหนึ่ง

6. มรณภาพ

การมรณภาพของพระพุทธโฆษาจารย์ยังไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนและแน่นอนมากนัก แต่ก็มีบางตำรา เช่น ในหนังสือพุทธศาสนประวัติ ระหว่าง 2500 ปีที่ล่วงแล้ว ได้สันนิษฐานว่า ท่านปรินิพพาน ณ ประเทศกัมพูชา เพราะมีวัดโบราณอยู่วัดหนึ่งชื่อว่า “วัดพุทธโฆษวิหาร” เป็นหลักฐานยืนยัน

3. ผลงานทางวิชาการของพระพุทธโฆษาจารย์

เมืองไทยเป็นเมืองพระพุทธศาสนา เรามีการศึกษาพระพุทธศาสนากันแพร่หลาย ผลงานของพระพุทธโฆสะและพระอรรถกถาจารย์ร่วมสมัยก็นำมาศึกษากันอยู่ สำหรับผลงานทางวิชาการของพระอรรถกถาจารย์แต่ละรูปที่ศึกษากันอยู่ในเมืองไทยเท่าที่พิมพ์เผยแพร่อยู่ในปัจจุบันมีผลงานของพระอรรถกถาจารย์ 5 รูป คือ พระพุทธโฆสะ พระธรรมปาละ พระพุทธทิตตะ พระอุปเสนะ และพระมหาภิธานะ

ในกรณีของผลงานทางวิชาการของพระพุทธโฆสะ ท่านได้แต่งผลงานไว้ 16 เรื่อง (บรรจบบรรณรุจิ, 2540) คือ

1. ญาโณทัยปกรณ พระพุทธโฆสะแต่งเอง ไม่ระบุภาณวาร

คัมภีร์ญาโณทัยปกรณเป็นคัมภีร์ที่แต่งขึ้นเมื่อประมาณศตวรรษที่ 10 และเป็นคัมภีร์ที่กล่าวถึงประวัติย่อและการเดินทางไปแปลหนังสือที่ลังกาของพระพุทธโฆษาจารย์ การทำสังคายนาพระธรรมวินัยตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการทำสังคายนาในลังกาทวีป และความเป็นมาของคัมภีร์ที่แต่งเป็นภาษาบาลี เช่น ฎีกา ออนุฎีกา โยชนา คันถิ อฎฐกถา เป็นต้น

คัมภีร์ญาโณทัยปกรณแบ่งออกเป็น 33 ตอน คือ 1) แสดงปี เดือน วัน เวลาสำคัญของพระพุทธเจ้า 2) เริ่มพุทธประวัติย่อ 3) พรรษาที่ 1 ทรงทำอะโรว้าง 4) พรรษาที่ 2 ทรงทำอะโรว้าง 5) พรรษาที่ 3 ทรงทำอะโรว้าง 6) พรรษาที่ 4 ทรงทำอะโรว้าง 7) พรรษาที่ 5 ทรงทำอะโรว้าง 8) พรรษาที่ 6 อินทกุล ขฤลิคนสำคัญมาเฝ้า 9) พรรษาที่ 7 แสดงยมกปาฏิหาริย์ จนได้นามว่า “ภควา” 10) พรรษาที่ 8 ทรมานยักษ 11) พรรษาที่ 9 แสดงว่าพระพุทธเจ้าเป็นแม่เป็นต้น 12) พรรษาที่ 10 ถึง 19 แสดงว่าพระพุทธเจ้าเป็นแม่เป็นต้น 13) พรรษาที่ 20 ถึง 27 แสดงว่าพระพุทธเจ้าเป็นแม่เป็นต้น 14) สังคายนา

ครั้งที่ 1 ทำกันอย่างไร 15) สังคายนาครั้งที่ 2 ทำกันอย่างไร 16) สังคายนาครั้งที่ 3 ทำกันอย่างไร 17) พระโมคคัลลีบุตรส่งภิกษุไปประกาศศาสนาในต่างประเทศ 18) ส่งพระมัชฌันติกเถระไปกัมพูชา 19) พระมหาเถระเถระไปทมิฬชนบท 20) ส่งพระรักขิตเถระไปจังหวัดฉะเชิงเทรา 21) ส่งพระโยนกธัมมรักขิตไปอุดรประเทศ 22) ส่งพระมหาธรรมรักขิตเถระไปมหารัฐ 23) ส่งพระมหาธรรมรักขิตเถระไปโยนกโลก 24) ส่งพระมัชฌิมเถระไปหิมาวันต์ 25) ส่งพระโสณะและพระอุตตโรไปสุวรรณภูมิ (ไทย) 26) ส่งพระมหินทเถระไปลังกา 27) สังคายนาครั้งที่ 4 ทำกันอย่างไร 28) สังคายนาครั้งที่ 5 ทำกันอย่างไร 29) พระพุทธโฆสะชาวพุทธศาสนาแปลอรรถกถาและเถรวาท 30) เถรวาทคืออะไร 31) แต่งฎีกาเป็นต้น 32) แสดงอานิสงส์แห่งการเขียนหรือจารพระไตรปิฎก 33) แสดงอานิสงส์การฟังธรรม

2. วิสุทธิมรรค พระพุทธโฆสะแต่งตามคำอาราธนาของพระสังฆปาละมี 58 ภิกษุชาววิสุทธิมรรคเป็นหนังสือเล่มแรกหรือเป็นปกรณ์พิเศษที่พระเถระชาวชมพูทวีปผู้มีชื่อว่า พระพุทธโฆสะเขียนขึ้นในลังกา เมื่อพระพุทธศาสนาล่วงไปได้ประมาณ 1,000 ปี (มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2519) ในหนังสือวิสุทธิมรรคปรากฏว่ามีหลักธรรมย่อยๆ จากพระไตรปิฎกแทบทั้งหมดตลอดเล่มหนังสือ พระพุทธโฆสะได้คัดมาจากพระไตรปิฎกบ้าง คัมภีร์รุ่นหลังพระไตรปิฎกบ้างแทบทั้งนั้น ในหนังสือมหาวงศ์กล่าวไว้ว่า “วิสุทธิมรรคเป็นบทสรุปของพระไตรปิฎกและอรรถกถาอย่างแท้จริง” (สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย, 2537) เว้นพระไตรปิฎกและอรรถกถาเสียแล้ว คัมภีร์วิสุทธิมรรคดูเหมือนจะได้รับการรับรองจากปวงปราชญ์ผู้คงแก่เรียนในวิชาพระพุทธศาสนาว่าเป็นคัมภีร์สำคัญที่สุดในการให้ความแจ่มแจ้งในหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งย่อลงเป็น 3 ประการ คือ ศีล และสมาธิ ปัญญา (วศิน อินทสระ, 2521) โดยลำดับ วิธีแต่งเหมือนอย่างแต่งกระทู้หรือเรียงความแก่กระทู้ธรรมในปัจจุบัน คือ ขยายความย่อให้พิสดาร บทกระทู้ของ วิสุทธิมรรค ว่าด้วยไตรสิกขา ซึ่งเป็นหัวข้อใหญ่ในพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น นับว่าเป็นกระทู้ของหัวใจการปฏิบัติธรรมทีเดียว ท่านพระพุทธโฆสะแต่งอธิบายโดยวิจิตรพิสดารอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ได้อ้างพระพุทธวจนะเป็นอาศดสถานไว้ในที่นั้นๆ ทั่วไป แสดงว่าท่านมีความรู้แตกฉานในพระไตรปิฎก สามารถยกเอาธรรมที่ว่าด้วยศีล มารวมไว้ในหมวดศีล ยกเอาธรรมที่เกี่ยวกับสมาธิมารวมไว้ในหมวดสมาธิ ยกเอาธรรมที่กล่าวถึงปัญญามารวมไว้ในหมวดปัญญา โดยปันออกเป็นนิเทศ ๆ (มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2519)

จากข้อความข้างต้น ทำให้เข้าใจว่า คัมภีร์วิสุทธิมรรคเป็นหลักแห่งทฤษฎีเพื่อการเรียนรู้และรับทราบแผนที่เส้นทางไปสู่จุดหมาย ฉะนั้น การเรียนรู้คัมภีร์วิสุทธิมรรคจึงนับได้ว่าเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างครบองค์ประกอบแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง คือ ประกอบด้วย

- แผนที่ดี
- มีจิตมั่น
- หมั่นฝึกฝน
- คิดค้นแก้ปัญหา
- มานะอดทน
- ไม่ผลาญดีหน้า
- อุตสาหะเต็มเปี่ยม

คัมภีร์วิสุทธิมรรคนี้เป็นหนังสือที่รวบรวมหลักธรรมในพระไตรปิฎกไว้เกือบทั้งหมด คือ เป็นหนังสือที่รวบรวมเนื้อหาสาระเกี่ยวกับศีล สมาธิ ปัญญา และหมวดธรรมต่างๆ มาอธิบายขยายความไว้อย่างเป็นระบบให้รายละเอียดในแง่มุมต่างๆ ซึ่ให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันของธรรมที่พึงทราบเหล่านั้น

คัมภีร์วิสุทธิมรรคที่รวบรวมหลักคำสอนที่ว่าด้วยหลักศีล สมาธิ และปัญญาของพระพุทธโฆษาจารย์ มีทั้งหมด 23 ปริจเฉท ด้วยกัน คือ ปริจเฉทที่ 1 ชื่อศีลนิตเทส ว่าด้วยศีล เช่น ศีลคืออะไร เหตุเกิดของศีล และอานิสงส์ของศีล เป็นต้น ปริจเฉทที่ 2 ชื่ออรรถกถาเทส ว่าด้วยอรรถกถา 13 ประการ เช่น ประเภทของอรรถกถา ปริจเฉทที่ 3 ชื่อกรรมฐานคณนิตเทส ว่าด้วยวิธีเล่าเรียนพระสมณกรรมฐาน 40 ประการ เช่น คำแปลและความหมายของกรรมฐาน และวิธีบอกกรรมฐาน เป็นต้น ปริจเฉทที่ 4 ชื่อปฐวีกสิณนิตเทสว่าด้วยปฐวีกสิณเป็นต้น เช่น อนุรูปวิหาร 5 และเหตุเกิดของอุเบกขา เป็นต้น ปริจเฉทที่ 5 ชื่ออาเสสกลินนิตเทสว่าด้วยยกลินที่เหลือ 9 ประการ รวมกับปฐวีกสิณเป็น 10 ประการ เช่น อาโปกลิน ปริจเฉทที่ 6 ชื่ออสุภกัมมัญฐานนิตเทส ว่าด้วยอสุภ 9 ประการ เช่น กำหนดนิมิต 6 และไม่ควรเว้นกิจที่ควรทำ เป็นต้น ปริจเฉทที่ 7 ชื่ออนุสสตินิตเทส ว่าด้วยอนุสสติ 6 คือ พุธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ สีลานุสสติ จาคานุสสติ เทวตานุสสติ ปริจเฉทที่ 8 ชื่ออนุสสติกัมมัญฐานนิตเทส ว่าด้วยอนุสสติ 4 ที่เหลือลง คือ มรณานุสสติ กายคตาสติ อานาปานสติ อุปมานุสสติ รวมกับอนุสสติ 6 จึงเป็นอนุสสติ 10 ประการ ปริจเฉทที่ 9 ชื่อพรหมวิหารนิตเทส ว่าด้วยพรหมวิหารทั้ง 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ปริจเฉทที่ 10 ชื่ออรุณนิตเทส ว่าด้วยอรุณสมาบัติ 4 คือ อากาสานัญจายตนะ วิญญานัญจายตนะ อาภิญญานัญจายตนะ และเนวสัญญานาสัญญายตนะ ปริจเฉทที่ 11 ชื่อสมาธินิตเทส ว่าด้วยสมาธิกับทั้งปฏิภาณสัญญาธาตุวิภูฐานนิตเทส ปริจเฉทที่ 12 ชื่ออิทธิวีนิตเทส ว่าด้วยฤทธิ์วิธีต่างๆ เช่น ฤทธิ์ 10 อย่าง และบาปของฤทธิ์ เป็นต้น ปริจเฉทที่ 13 ชื่ออภิญญานิตเทส ว่าด้วยอภิญญา 5 มี ทิพพโสด ทิพพจักขุ และเจโตปริยญาณ คือ รู้วาระจิตแห่งผู้อื่น เป็นต้น ปริจเฉทที่ 14 ชื่อขันธนิตเทส ว่าด้วยปัญจขันธ์ และวิเศษนามแห่งขันธ์ต่างๆ ปริจเฉทที่ 15 ชื่ออายตนะธาตุนิตเทส ว่าด้วยอายตนะ 21 และธาตุ 18 ปริจเฉทที่ 16 ชื่ออินทริยสังจณนิตเทส ว่าด้วยอินทริย 22 และอริยสัจ 4 ปริจเฉทที่ 17 ชื่อปัญญาภูมิณนิตเทส ว่าด้วยธรรม 6 คือ ขันธ์ อายตนะ ธาตุ อินทริย อริยสัจ ปฏิจจสมุปบาท อันเป็นภูมิภาคพื้นแห่งวิปัสสนากรรมฐาน ปริจเฉทที่ 18 ชื่อทิกขวิสุทธินิตเทส ว่าด้วยความบริสุทธิ์แห่งทิกขุคือความเห็น ปริจเฉทที่ 19 ชื่อกัณหาวิตรณวิสุทธินิตเทส ว่าด้วยความบริสุทธิ์ที่ล่วงข้ามความกำหนัดสงสัยเสียได้ ปริจเฉทที่ 20 ชื่อมัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธินิตเทส ว่าด้วยความบริสุทธิ์ในการเห็นอริยมรรคด้วยญาณปัญญาว่า สิ่งนี้เป็นอริยมรรค สิ่งนี้มิใช่ อริยมรรค ปริจเฉทที่ 21 ชื่อปฏิบัติญาณทัสสนวิสุทธินิตเทส ว่าด้วยความบริสุทธิ์ในการเห็นด้วยปัญญาว่า มรรคควรปฏิบัติสืบต่อไป ปริจเฉทที่ 22 ชื่อญาณทัสสนนิตเทส ว่าด้วยความบริสุทธิ์ในการเห็นอริยสัจและนิพพาน ด้วยปัญญาอันรู้เห็นจริงแจ้งชัด ปริจเฉทที่ 23 ชื่อภาวนานิสังสนนิตเทส ว่าด้วยอานิสงส์ผลแห่งการภาวนาในวิปัสสนากรรมฐาน

3. สมันตปาสาทิกา พระพุทธโฆสะแต่งตามคำอาราธนาของพระพุทธสิริ ไม่ระบุภาณวาร แต่ระบุว่าเป็นลงในใบลาน 27,000 ผูก

คัมภีร์สมันตปาสาทิกาเป็นคัมภีร์ที่พระพุทธโฆษาจารย์แต่งขึ้นเมื่อประมาณพุทธศักราช 972-973 แต่งตามคำขอร้องของพระพุทธสิริ โดยแต่งขึ้นที่เมืองอนูราธปุระ ประเทศลังกา ในรัชสมัยของพระเจ้าสิริบาล คัมภีร์สมันตปาสาทิกาเป็นอรรถกถาสำหรับแก้พระวินัยปิฎกทั้ง 5 คือ ภิกขุวิภังค์ ภิกขุณีวิภังค์ มหาวรรค จุลวรรค และปริวารวรรค และคัมภีร์สมันตปาสาทิกามี 3 ภาค คือ 1) ปฐมสมันตปาสาทิก ประกอบด้วยเวรัญชกัณฑ์ ปาราชิกกัณฑ์ 2) ทุตติสมันตปาสาทิกา ประกอบด้วยเตรสกัณฑ์ อนียตกัณฑ์ นิสสัคคิกัณฑ์ อธิกรณสมถา ภิกขุณีวิภังค์ 3) ตติยสมันตปาสาทิกา ประกอบด้วยมหาวัคค์ จุลลวัคค์ ปริวาร

4. สุมังคลวิลาสินี พระพุทธโฆสะแต่งตามคำอาราธนาของพระทาสานุคคะ มี 81 ภาณวาร คัมภีร์สุมังคลวิลาสินีเป็นอรรถกถาสำหรับอธิบายเนื้อความแห่งทีฆนิกาย ในพระสูตรตันปิฎก โดยแบ่งออกเป็น 3 ภาค คือ 1. สลักขันธวรรค 2. มหาวรรค 3. ปาฏิกวรรค

5. ปัญจุสุทธิ พระพุทธโฆสะแต่งตามคำอาราธนาของพระพุทธมิตตะ มี 107 ภาณวาร คัมภีร์ปัญจุสุทธิเป็นอรรถกถาที่แต่งขึ้นเพื่ออธิบายเนื้อหาแห่งมัชฌิมนิกาย คือ มูลปริยายวัคค์ สีนทาคัคควัณณา โอปัมมวัคค์ จุฬยมกวัคควัณณา มัชฌิมปณาสกวัณณา อุปริปณาสกวัณณา

6. สรรตถปกาสิณี พระพุทธโฆสะแต่งตามคำอาราธนาของพระโชติปาละ มี 78 ภาณวาร คัมภีร์สรรตถปกาสิณีเป็นอรรถกถาสำหรับอธิบายเนื้อหาแห่งสังยุตตนิกาย ในพระสูตรตันตปิฎก แบ่งออกเป็น 3 เล่ม คือ 1. สคาถวัคควัณณา 2. นิทานวัคควัณณา 3. ชันธวารวัคควัณณา 4. สฬายตนวัคควัณณา 5. มหาวารวัคควัณณา

7. มโนรลปุรณิ พระพุทธโฆสะแต่งตามคำอาราธนาของพระภทันตะและอาชีวก มี 94 ภาณวาร คัมภีร์มโนรลปุรณิเป็นอรรถกถาที่แต่งขึ้นเพื่ออธิบายเนื้อหาแห่งอังคุตตรนิกาย คือ เอกนิปาตวัณณา ทุกนิปาตวัณณา ติกนิปาตวัณณา จตุกกนิปาตวัณณา ปัญจกนิปาตวัณณา ฉกกนิปาตวัณณา สัตตกนิปาตวัณณา อฏฐกนิปาตวัณณา นวกนิปาตวัณณา ทสกนิปาตวัณณา เอกาทสกนิปาตวัณณา

8. อัฐฐสาสิณี พระพุทธโฆสะแต่งตามคำอาราธนาของพระพุทธโฆสะชาวลังกา มี 39 ภาณวาร คัมภีร์อัฐฐสาสิณีเป็นคัมภีร์อรรถกถาของธัมมสังคณี ซึ่งเป็นคัมภีร์แรกในพระอภิธรรมปิฎก ต้นฉบับเดิมเป็นภาษาบาลีอยู่ในภาษาขอม เพื่อความสมบูรณ์ของคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาและเพื่อประโยชน์แก่การศึกษาพระปริยัติธรรม ทางมูลนิธิภูมิพลโลจึงได้ตรวจชำระพิมพ์เป็นอักษรบาลีและแปลเป็นภาษาไทย คัมภีร์อัฐฐสาสิณีว่าด้วยเรื่องกัมมัญฐาน จริต อภิญา และวิปัสสนา ซึ่งเนื้อหาโดยสรุปมีดังนี้ 1. คำปรารภเบื้องต้นคัมภีร์ แต่งเป็นคาถา 20 คาถา 2. คำนิทาน คือกล่าวค้นเรื่องของคัมภีร์อภิธรรมปิฎกทั้ง 7 คัมภีร์ 3. อานิสงส์การศึกษาพระอภิธรรม 4. ความหมายของพระไตรปิฎก 5. การนำพระพุทธศาสนาสืบๆ กันมา 6. การบำเพ็ญบารมีของพระพุทธเจ้าตั้งแต่ครั้งเป็นพระสุเมธดาบสจนถึงปัจจุบัน 7. พรรณนาบทมาติกาตามลำดับ 8. พรรณนาจิตตูปปาตขั้น 9. พรรณนารูปกัณฑ์ 10. พรรณนานิกเขปกัณฑ์ 11. พรรณนาอัตถกถากัณฑ์ (พระมหาอดิศร ธีรสีโล, 2543)

9. สัมโมหวิโนทนี พระพุทธโฆสะแต่งตามคำอาราธนาของพระพุทธโฆสะชาวลังกา มี 40 ภาณวาร คัมภีร์สัมโมหวิโนทนีเป็นคัมภีร์ที่แต่งขึ้นเพื่ออธิบายเนื้อหาความวิภังคปกรณ์แห่งพระอภิธรรมปิฎกมี 18 อย่าง คือ ชันธวิภังค์ 5 อยตตวิภังค์ 12 ธาตุวิภังค์ 18 สังขยวิภังค์ 4 อินทริยวิภังค์ 22 ปัจจยการวิภังค์ 12 สติปัฏฐานวิภังค์ 4 สัมมปธานวิภังค์ 4 อธิบาทวิภังค์ โพฆณังควิภังค์ มัคควิภังค์ ฌานวิภังค์ อัปปมัญญาวิภังค์ สิกขาปทวิภังค์ ปฏิสัมภิทวิภังค์ ญาณวิภังค์ ขุททกวัตถุวิภังค์ ธัมมทวิภังค์

10. ปัญจปรณัฐกถา พระพุทธโฆสะแต่งตามคำอาราธนาของพระพุทธโฆสะชาวลังกา ประกอบด้วย 1. อรรถกถาธาตุกถา มีไม่ถึง 1 ภาณวาร 2. อรรถกถาบุคคลปัญญัตติ มี 7 ภาณวาร 3. อรรถกถากถาวัตถุ มี 13 ภาณวาร 4. อรรถกถายมก มี 5 ภาณวาร 5. อรรถกถापัญฐาน มี 14 ภาณวาร

11. ธัมมปัทฏฐกถา พระพุทธโฆสะแต่งตามคำอาราธนาของพระกุมารกัสสปะ มี 72 ภาณวาร คัมภีร์ธัมมปัทฏฐกถาคือคัมภีร์อรรถกถาอธิบายขยายเนื้อหาแห่งพระธรรมบท แต่งขึ้นภายหลังอรรถกถาชาดก คัมภีร์ธัมมปัทฏฐกถามีเฉพาะคาถาที่ร้อยกรอง ไม่มีเรื่องราวที่เป็นร้อยแก้ว (พระมหาอดิศร ธีรสีโล, 2543) และคัมภีร์ธัมมปัทฏฐกถาเป็นขุททกนิกาย พระสูตรตันตปิฎก มี 15 คัมภีร์ คือ 1. ขุททกปาฐะ 2. ธัมมปะระ 3. อุทาน 4. อิติวุตตะกะ 5. สุตตนิปาตะ 6. วิมานวัตถุ 7. เปตวัตถุ 8. เถรคาถา 9. เถรีคาถา 10. ชาดกะ 11. นิทเทส 12. ปฏิสัมภิทามรรค 13. อปทานะ 14. พุทธวงศ์ 15. จรียาปิฎก

12. ขาตักกัฏฐกถา พระพุทธโฆสะแต่งตามคำอาราธนาของพระอัทธทัสสะ พระพุทธมิตตะ และพระพุทธปิยะ ไม่ระบุภาณวาร

ชาตภัฏฐกถาเป็นคัมภีร์ที่แต่งขึ้นมาเพื่ออธิบายถึงเรื่องราวในพระอดีตชาติของพระพุทธเจ้า เป็นขุททกนิกาย ในพระสูตรตันตปิฎก มีชาตก 547 หรือ 500 เรื่อง โดยในแต่ละเรื่องประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1. ปัจจุบันวัตถุ 2. อดีตวัตถุ 3. คาทา 4. เวยยาकरणะ 5. สโมธาน

13. ปรมัตถโชติกา (1) ไม่ระบุภาณวาร

14. ปรมัตถโชติกา (2) มี 44 ภาณวาร

คัมภีร์ปรมัตถโชติกาเป็นอรรถกถาที่แต่งขึ้นเพื่ออธิบายเนื้อหาแห่งขุททกนิกาย 4 เล่ม คือ ขุททกปาฐะ อุทาน สุตตันตปิฎก อัมมปท ประกอบขุททกปาฐะวัณณา ยมกวัคควัณณา อัปมาท-จิตตวัคควัณณา ปุพผ-พาลวัคควัณณา ปณทิต-สหัสสวัคควัณณา ปาป-ชราวัคควัณณา อัตต-โกธวัคควัณณา มล-นาควัคควัณณา ตัณหา-พราหมวัคควัณณา สุตตันตปิฎก 1 สุตตันตปิฎก 2

15. วิสุทธิชนวิลาสินี พระพุทธโฆสะแต่งตามคำอาราธนาของพระเถระ 5 รูป ไม่ระบุภาณวาร

คัมภีร์วิสุทธิชนวิลาสินีเป็นอรรถกถาที่แต่งขึ้นมาเพื่ออธิบายเนื้อความแห่งอุปทาน ประกอบด้วยพุทธวัคควัณณา สีหสนีย-เมตเตยวัคควัณณา ภัททาภิ-ภัททียวัคควัณณา เถรียาปทานวัณณา

16. กังขาวิตรณี พระพุทธโฆสะแต่งเอง มี 22 ภาณวาร

อรรถกถากังขาวิตรณีเป็นการอธิบายความในพระวินัยปิฎก ถือได้ว่าเป็นอรรถกถาแห่งพระวินัย โดยเริ่มต้นด้วยคำปรารภให้พระรัตนตรัย และแสดงการระตอบูรพาจารย์ซึ่งพระพุทธโฆสะได้แต่งอรรถกถา นี้โดยคำอาราธนาของพระโสณเถระ ได้อาศัยแนวแห่งตำราของสำนักมหาวิหารในลังกาทวีปมาเรียบเรียง ตั้งชื่อว่ากังขาวิตรณี แล้วได้อธิบายคำนิทาน (คือความเบื้องต้น) ความหมายของคำว่า ปาติโมกข์ ความหมายของคำว่า อุโบสถ เรื่องสีมา กรรมวาจา บุพกิจ บุพกรณ์ ซึ่งอยู่ในนิทานทุเทศ อันเป็นส่วนของ ภิกขุปาติโมกข์ ต่อจากนั้น อธิบายปาราชิก 4 สังฆาทิเสส 13 นิสสัคคียปาจิตติย 30 สุทธิกปาจิตติย 92 ปาฏิเทศนียะ 4 เสาขีวัตร 75 และอธิกรณสมถะ 7 เป็นอันจบภิกขุปาติโมกข์ ต่อจากนั้น อธิบายภิกขุณี ปาติโมกข์ เริ่มต้นแต่ปาราชิกของภิกขุณีเป็นต้นไปในส่วนที่อธิบายไว้ในภิกขุปาติโมกข์ซ้ำกันก็ไม่กลัว ให้พิศดารจนจบภิกขุณีปาติโมกข์และคำนิคมสุดท้าย อรรถกถากังขาวิตรณีนี้นี้เป็นประโยชน์ในการศึกษา พระวินัย ในส่วนที่เป็นสิกขาบทที่พระภิกษุจะพึงประพฤติตามหลักพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้แต่โบราณกาลจึงได้มีการศึกษาอรรถกถาปาติโมกข์นี้อย่างจริงจัง สำหรับผู้ที่บวชนั่นคงในพระพุทธศาสนา (พระมหาอดิศร ธีรสีโล, 2543)

บทสรุป

โดยสรุปแล้ว บรรดาอรรถกถาที่ใช้อธิบายเพิ่มเติมหรือแก้พระไตรปิฎกที่พระพุทธโฆษาจารย์ผู้มีชีวิตอยู่ในพุทธศตวรรษที่ 10 หรือ 11 (กรุณา-เรื่องอุไร กุศลาลัย, 2537) เป็นพระอรรถกถาจารย์ที่มีชื่อเสียงที่สุดซึ่งได้เดินทางไปแปลคัมภีร์สำคัญๆ ทางพุทธศาสนาในลังกาประมาณพุทธศตวรรษที่ 10-11 จัดแบ่งเป็น 3 ฉบับใหญ่ๆ คือ กรุณที่อรรถกถาแต่งแก้พระวินัยปิฎก มหาอรรถกถาแต่งแก้พระสูตรตันตปิฎก และมหาปัจจุจรรอรรถกถาแต่งแก้พระอภิธรรมปิฎก (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2522) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. อรรถกถาพระวินัยปิฎก

- 1) สมันตปาสาทิกา แก่ตั้งแต่คัมภีร์อาทิกรรมจนถึงคัมภีร์ปริวาร แบ่งเป็น 5 ภาค
- 2) กังขาวิตรณี แก่ภิกขุปาฏิโมกข์ ภิกขุณีปาฏิโมกข์

2. อรรถกถาพระสูตรตันตปิฎก

- 1) สุมังคลวิลาสินี แก่พระสูตรฝ่ายที่ฆนิกาย
- 2) ปปัญจสุทนี แก่พระสูตรฝ่ายมัชฌิมนิกาย

- 3) สารัตถทีปนี แก้วพระสูตรฝ่ายสังยุตตนิกาย
- 4) มโนรณปุรี แก้วพระสูตรฝ่ายอังคุตตรนิกาย
- 5) ปรมัตถโชติกา แก้วพุทธปาฐะ สุตตนิบาตในพุทธนิกาย
- 6) ชาตักกัฏฐกถา แก้วชาตกในพุทธนิกาย ตั้งแต่เอกนิบาตชาตกจนถึงมหานิบาตชาตก
- 7) ธัมมปัทธกถา แก้วธรรมบทในพุทธนิกาย
- 8) วิสุทธิชนวิลาสินี แก้วอุปทานในพุทธนิกาย

3. อรรถกถาพระอภิธรรมปิฎก

- 1) อัญญาสาลินี แก้วธรรมสังคณี
- 2) สัมโมหวิโนทนี แก้ววิภังคะ
- 3) ปรมัตถทีปนี แก้วธาตุกถา ปุคคลบัญญัติ กถาวัตถุ ยมกและปิฎกฐาน

4. ปกรณ์พิเศษ

1) วิสุทธิมรรค แต่งแก๊ส สมิติ ปัญญา โดยพิสดารแบ่งเป็น 3 ภาค เป็นปกรณ์ที่สำคัญที่สุดและมีค่ามากที่สุดในการศึกษาปรัชญาฝ่ายเถรวาท

บรรณานุกรม

- กรุณา-เรืองอุไร กุศลาสัย. (2537). *ภารตวิทยา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยาม.
- บรรจบ บรรณรุจิ. (2540). *ผลงานของพระพุทธโฆสะและพระอรรถกถาจารย์ร่วมสมัย : ศึกษาเฉพาะกรณีการศึกษาในเมืองไทย (รวมบทความทางวิชาการพระพุทธศาสนาและปรัชญา)*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2545). *รู้จักพระไตรปิฎก เพื่อเป็นชาวพุทธที่แท้*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระมหาดิศร ถิระสีโล. (2543). *ประวัติวรรณคดีบาลี*. กรุงเทพฯ : คณะศาสนาและปรัชญา สาขาพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2519). *วิสุทธิมรรคแปล ภาค 1 ตอน 1*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาวงศ์ ขาญบาลี. (2466). *พระวิสุทธิมรรค*. กรุงเทพฯ : เลียงเชียงจงเจริญ.
- วสิน อินทสระ. (2521). *สาระสำคัญแห่งวิสุทธิมรรค*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณาการ.
- สำนักศาสนศึกษาวัดเทพศิลา. (2545). *คู่มือเปิดตำราเรียนบาลี*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม. (2545). *1 ทศวรรษ วันศาสนศึกษา*. กรุงเทพฯ : เรวาวันการพิมพ์.
- สภาการศึกษาามกุฏราชวิทยาลัย. (2537). *พุทธศาสนประวัติระหว่าง 2500 ปีที่ล่วงแล้ว*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุรวิน.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2522). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณาการ.
- เสนาะ ผดุงฉัตร. (2532). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดีบาลี*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปรากฏการณ์วิทยาในการคิดวิเคราะห์ด้วยวิธีการแบบเปิดของนักเรียน ตามการประเมินการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21

Phenomenology Critical Thinking with Open Approach of Students
According to the Assessment of Learning Mathematics
in the 21st Century

ศรุตานนท์ ชอบประดิษฐ์

Sarutanon Chobpradit

อาจารย์ประจำ คณะสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม

Lecturer, Faculty of Society, Religion and Culture

วิทยาลัยทองสุข

Thongsook College

E-mail:raisangnita@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายปรากฏการณ์วิทยาในการคิดวิเคราะห์ด้วยวิธีการแบบเปิดของนักเรียนตามการประเมินการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 พบว่า ปรากฏการณ์วิทยาในการคิดวิเคราะห์ด้วยวิธีการแบบเปิดของนักเรียนตามการประเมินการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งทั้งขั้นตอนทั้ง 4 ของวิธีการแบบเปิด (Open Approach) ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ โดยมีลักษณะเป็นปรากฏการณ์วิทยาแนวอูตรวิสัย กล่าวถึง เป็นความคิดที่เกิดขึ้นอย่างอิสระในเรื่องที่ต้องการศึกษาหลักสำคัญของแนวคิดนี้คือ มุ่งพรรณนาความหมายที่สร้างขึ้นในจิตสำนึก ผู้ศึกษาตาม แนวคิดนี้ต้องไม่มีอคติ และไม่มีอารมณ์ในสิ่งที่ศึกษา โดยขจัดความคิดเห็นของตนออกจากสิ่งที่ตนเองกำลังศึกษา (bracketing) เน้นที่จุดมุ่งหมาย (intentionality) และสาระสำคัญ (essences) ของการรับรู้ของบุคคลมีความเชื่อว่ามนุษย์จะเข้าใจในสิ่งที่ประสบได้ด้วยการรับรู้ โดยสรุปจากการเชื่อมโยงความคิดทางคณิตศาสตร์สำหรับขั้นตอนนี้ครูจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงผลงานเดี่ยวหรือผลงานกลุ่มบนกระดานดำหน้าชั้นเรียนเพื่อให้นักเรียนร่วมชั้นเรียนได้มองเห็น ยิ่งไปกว่านั้นหากเป็นไปได้ครูควรที่จะแสดงผลงานทั้งหมดของนักเรียน แม้ว่าอาจจะมีความที่แนวคิดคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกัน ผลงานที่ยังไม่สมบูรณ์ หรือผลงานที่มีข้อผิดพลาด ทั้งนี้ครูควรที่จะแสดงออกต่อผลงานหรือแนวคิดของนักเรียนในทางบวกแล้วจึงค่อยๆ ปรับแนวคิดที่ไม่ถูกต้องจากการแลกเปลี่ยนและเสนอแนะจากเพื่อนนักเรียนร่วมชั้นเรียน

คำสำคัญ: ปรากฏการณ์วิทยา, การคิดวิเคราะห์, วิธีการแบบเปิด, การเรียนรู้คณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21

Abstract

The objective of this article is to describe the phenomenology of analytical thinking with an open method of students based on the assessment of 21st century mathematics learning, it was found that the phenomenology of analytical thinking with the open method of students was based on the assessment of learning. Know mathematics in the 21st century, both of which are 4 steps of the Open Approach in math class. It is characterized by a

phenomenology, ideology, mentioned as an independent idea of the subject to be studied. To describe the meaning that is built into the conscious mind, the student must not have prejudice. And there is no bias in the subject studied by eliminating one's opinion from what we are studying (bracketing) the focus on purpose. The intentionality and essences of a person's perception are believed that human beings can understand what is experienced through it. In summary, by linking math ideas for this step, teachers will give students the opportunity to display individual work or group work on the front board for students to join the class. Moreover, if possible, teachers are advised to show all student work. Although there may be jobs with similar or similar concepts. The work is not complete. Or works with errors Teachers should therefore be able to positively express the student's works or ideas, and then gradually. Correct incorrect ideas from exchanging and suggesting from fellow students.

Keywords: Phenomenology, Critical Thinking, Open Method, 21st Century Mathematics Learning

บทนำ

ปัจจุบันโลกได้เข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 21 มาเกือบ 2 ทศวรรษแล้วความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น อาจทำให้คนในยุคก่อนปรับตัวได้ไม่เท่าทันกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภาควิชาเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (The Partnership for 21st Century Skills) จึงได้เสนอแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งคณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัยราชบัณฑิตยสถานได้จัดทำคำอธิบายไว้ดังนี้ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 หมายถึง กลุ่มความรู้ ทักษะและนิสัยการทำงานที่เชื่อว่าจะมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทักษะดังกล่าวนี้เป็นผลจากการพัฒนากรอบความคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Learning Framework) (Bernie Trilling & Charles Fadel) การศึกษาแนวคิดความคิดในศตวรรษที่ 21 หลักสำคัญคือมีพื้นฐานจากชีวิตประจำวัน

ดังนั้น โรงเรียนจึงจำเป็นต้องผสมผสานเนื้อหาและทักษะเข้าด้วยกันเพื่อให้ให้นักเรียนพร้อมเผชิญกับโลกที่ซับซ้อนได้ดียิ่งขึ้น ในอีกประการหนึ่งกรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้อธิบายถึง ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวความเป็นผู้นำ และทักษะในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ซึ่งจำเป็นสำหรับนักเรียนทุกคน ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ในศตวรรษที่ 21 เป็นการเสริมศักยภาพการแข่งขันในทุกๆ ด้าน อาทิ ความแปลกใหม่ ความคล่องตัวและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงความคิดแหวกแนว ให้กลายเป็นนวัตกรรมและหนทางในการแก้ปัญหา รวมทั้งความสามารถที่จะบรรลุความพยายามการเอาชนะอุปสรรคและเชื่อมความแตกต่างและความสัมพันธ์ต่างๆ วิสัยทัศน์การปฏิรูปการศึกษาไทยในทศวรรษที่สอง (2552-2561) กำหนดให้ “คนไทยได้เรียนรู้ ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ” โดยเฉพาะคิดเป็น ทำเป็นแก้ปัญหาได้มีทักษะในการคิดและปฏิบัติมีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการแข่งขันให้เหตุผลแยกแยะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดที่จำเป็นหลักอย่างการคิดวิเคราะห์

การคิดวิเคราะห์เป็นรากฐานสำคัญของการดำเนินชีวิต บุคคลที่มีความสามารถคิดวิเคราะห์จะมีความสามารถในด้านอื่นๆ เห็นว่าบุคคลอื่นๆ ทั้งด้านสติปัญญาและการดำเนินชีวิต (ประพันธ์ศรีสุเสาร์จ, 2553) ในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ผู้เรียนต้องใช้การคิดวิเคราะห์เป็นเครื่องมือในการศึกษาหา

ความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ อย่างเป็นระบบ (National Council of Teachers of Mathematics, 2000) นักเรียนจะต้องอ่านทำความเข้าใจโจทย์ปัญหา แปลความหมายของโจทย์ปัญหา ระบุสิ่งที่โจทย์ต้องการ และเข้าใจในกระบวนการแก้โจทย์ปัญหานั้น จึงจะสามารถแก้โจทย์ปัญหาได้ อย่างไรก็ตามกลับพบว่า นักเรียนไม่สามารถแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้สาเหตุมาจากนักเรียนขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การจำแนกแยกแยะ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์โจทย์และเลือกวิธีแก้โจทย์ปัญหาได้ สอดคล้องกับการสอบวัดความรู้นักเรียนนานาชาติ หรือ PISA (Programed for International Student Assessment) เป็นการสอบเพื่อใช้วัดระดับการเรียนรู้ของนักเรียนอายุ 15 ปี ทั่วโลก PISA วัดความสามารถและทักษะในการนำความรู้ที่ได้เรียนมาไปใช้ในชีวิตจริงนอกโรงเรียน ถือว่าเป็นทักษะในการใช้ชีวิตและนิยามว่าเป็นการรู้เรื่อง (Literacy) PISA วัดการรู้เรื่อง 3 ด้านได้แก่ การอ่าน (Reading Literacy) คณิตศาสตร์ (Mathematical Literacy) และวิทยาศาสตร์ (Scientific Literacy) (สสวท, 2560)

ผลรายงานคะแนนการสอบ PISA 2015 พบว่า ผลการประเมินการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ย OECD ของคณิตศาสตร์ มีคะแนนมาตรฐานที่ 490 คะแนนเฉลี่ยคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทย คือ 415 อยู่ในช่วงลำดับที่ 49-55 ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD มากกว่าหนึ่งระดับ (สสวท, 2561) ในการประเมินด้านคณิตศาสตร์มีนักเรียนไทยเพียง 1.4% ที่มีความสามารถในการแปลงสถานการณ์ทางคณิตศาสตร์ที่ซับซ้อนและการใช้สัญลักษณ์แทนเพื่อช่วยแก้ปัญหา (สสวท, 2560) และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ย้อนหลัง 3 ปีการศึกษา (ปีการศึกษา 2560-2562) พบว่า ผลคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยลดลงอย่างต่อเนื่อง ดังนี้ ปี การศึกษา 2559 คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 37.12 ปี การศึกษา 2560 คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 37.50 และปีการศึกษา 2561 คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 32.90

ผู้เขียนได้วิเคราะห์การลดลงของคะแนนเฉลี่ยในรายวิชาคณิตศาสตร์ พบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพัฒนาทักษะและความสามารถในการคิดรูปแบบต่างๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา เป็นต้น ชั้นเรียนทั่วไปในทุกวันนี้ ยังขาดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะ การคิดในศตวรรษที่ 21 ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการสอบของนักเรียนไม่ได้ประเมินศักยภาพเหล่านี้ แบบประเมินและแบบทดสอบเน้นการวัดผลสัมฤทธิ์มากกว่าการวัดทักษะที่เกิดจากการเรียนรู้ ข้อสอบอัดแน่นการตอบที่เป็นเพียงความรู้ ความจำ ยังไม่ถึงขั้นที่นักเรียนจะนำความรู้ที่ศึกษามาไปใช้ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าในการหาคำตอบ (Black and Wiliam, 1998) และในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ยังไม่ได้เน้นกระบวนการเรียนรู้คงเน้นความรู้ ในเนื้อหาวิชาและการทำแบบฝึกหัดเพื่อให้เข้าใจในเนื้อหาเท่านั้น (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2546) ในการศึกษาวิชาคณิตศาสตร์ ส่วนใหญ่จะศึกษาการคำนวณหาคำตอบของนักเรียนมากกว่าศึกษาการใช้กระบวนการคิดที่สำคัญของนักเรียนเกี่ยวกับการสำรวจการวิเคราะห์ การตีความ การแสดงแทน การตั้งสมมติฐานและการตรวจสอบ (Kouba & Franklin, 1993) ซึ่ง Inprasitha (2011) ได้กล่าวว่า ชั้นเรียนส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีการสอนแบบเน้นเนื้อหา มองข้ามความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ และมองข้ามทัศนคติที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยความเข้าใจ

นวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด (Open Approach)

วิธีการแบบเปิดมีรากฐานมาจากประเทศญี่ปุ่นเมื่อประมาณ 40 ปีก่อนที่มีการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินการคิดขั้นสูงในคณิตศาสตร์ศึกษา โดยมีการใช้คำถามปลายเปิดในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ (Becker & Shimada, 1997) ซึ่งต่อมา Nodha (2000) ได้เรียกวิธีการจัดการเรียนการสอนนี้ว่า Open Approach หรือวิธีการแบบเปิด ซึ่งวิธีการนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้แก้ปัญหาปลายเปิดที่พวกเขาไม่คุ้นเคย โดยลักษณะของปัญหาปลายเปิดที่ใช้จะสามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีการที่หลากหลายหรือมีมากกว่าหนึ่งคำตอบจากการนำเสนอหนึ่งปัญหาปลายเปิดหลักที่มีหลายคำตอบที่เป็นไปได้และไม่สมบูรณ์อันจะนำไปสู่การได้ประสบการณ์ในการค้นพบสิ่งใหม่ๆ ในขณะที่พยายามแก้ปัญหาสถานการณ์ปลายเปิดดังกล่าว ซึ่งกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ที่ดำเนินการผ่านการใช้คำถามปลายเปิดเป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลายทำให้ครูผู้สอนสามารถที่จะประเมินทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนได้ Shimada (1997)

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2549) ได้อธิบายรายละเอียดของขั้นตอนทั้ง 4 ของวิธีการแบบเปิดในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ไว้ดังนี้

1. การนำเสนอสถานการณ์ปัญหาปลายเปิด นักเรียนมักจะถูกละเลยด้วยคำถาม เช่น สิ่งที่นักเรียนค้นพบคือคุณสมบัติ ความสัมพันธ์ กฎ หรือ วิธีการ อะไร เมื่อสถานการณ์ปัญหาปลายเปิดได้ถูกนำเสนอในชั้นเรียนแล้ว ซึ่งคำถามเหล่านี้อาจทำให้นักเรียนบางคนรู้สึกสับสน โดยเฉพาะช่วงแรกๆ ของการใช้วิธีการแบบเปิดโดยอาจเนื่องจากการไม่คุ้นเคยคำศัพท์ทางคณิตศาสตร์ หรือไม่รู้ว่าจะตอบสนองอย่างไรต่อคำถามดังกล่าว จึงไม่รู้ว่าพวกเขาถูกคาดหวังให้ทำอะไร ทั้งนี้เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจถึงความหมายของสถานการณ์ปัญหา อาจทำได้โดยการกระตุ้นให้นักเรียนใส่ใจกับประเด็นใดประเด็นหนึ่งร่วมกันจากการใช้เครื่องฉาย หรือ overhead projector และแผ่นใสที่มีการเตรียมการมาเป็นอย่างดี

2. การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน เนื่องจากวิธีการแบบเปิดได้ให้ความสำคัญหรือเน้นย้ำกับการคิดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งครูควรจะต้องระมัดระวังไม่ชี้ช่องหรือทิศทางในการคิดแก่นักเรียนมากเกินไป อย่างไรก็ตาม เนื่องจากวิธีการแบบเปิดไม่ได้มองหาวิธีหรือแนวทางในการแก้ปัญหาเพียงวิธีใดวิธีหนึ่ง หากเป็นสิ่งที่หรือมุมมองใหม่ๆ ในการแก้ปัญหา มากกว่า ซึ่งเกิดขึ้นในขั้นที่ 2 ของวิธีการแบบเปิดนี้จะเปิดโอกาสให้นักเรียนแต่ละคนได้เรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและกัน ซึ่งสิ่งสำคัญในวิธีการแบบเปิด คือ การเชื่อมโยงจากการเรียนรู้ของแต่ละคนสู่การเรียนรู้ร่วมกันกับกลุ่ม

3. การอภิปรายและเปรียบเทียบในชั้นเรียน การบันทึกแนวคิดของนักเรียนแต่ละคนหรือการมีผลงานเขียนที่แสดงถึงร่องรอยของการคิดในการแก้ปัญหาของนักเรียนในแต่ละกลุ่มถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ ฉะนั้นการใช้สมุดบันทึกหรือใบงานก็จะช่วยให้นักเรียนได้บันทึกแนวคิดของตนเองได้ง่ายขึ้นและการเก็บผลงานกลุ่มหลังเรียนจะเป็นหลักฐานให้ครูใช้ในการประเมินการเรียนรู้รายบุคคลและรายกลุ่มของนักเรียนได้อีกด้วย ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นตอนนี้ถือว่าสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างบทเรียนต่อไป ครูจะต้องพยายามที่จะบ่งชี้ให้ได้ว่านักเรียนคนใดที่ยังไม่เข้าใจในสถานการณ์ปัญหา และต้องการคำแนะนำหรือตัวอย่างเพิ่มเติมเพื่อกระตุ้นให้พวกเขาได้คิดถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัญหา โดยครูควรเดินดูการทำงานของนักเรียนในแต่ละกลุ่มในห้องเรียนอย่างทั่วถึง ทั้งนี้เวลาเหมาะสมในการมอบหมายให้นักเรียนแก้ไขปัญหาก็จะช่วยให้นักเรียนทำงานเสร็จได้ในเวลาที่กำหนดให้

4. การสรุปจากการเชื่อมโยงความคิดทางคณิตศาสตร์สำหรับขั้นตอนนี้ครูจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงผลงานเดี่ยวหรือผลงานกลุ่มบนกระดานดำหน้าชั้นเรียนเพื่อให้นักเรียนร่วมชั้นเรียนได้มองเห็น ยิ่งไปกว่านั้นหากเป็นไปได้ครูควรที่จะแสดงผลงานทั้งหมดของนักเรียน แม้ว่าอาจจะมียางที่มี

แนวคิดคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกัน ผลงานที่ยังไม่สมบูรณ์ หรือผลงานที่มีข้อผิดพลาด ทั้งนี้ครูควรที่จะแสดงออกต่อผลงานหรือแนวคิดของนักเรียนในทางบวกแล้วจึงค่อยๆ ปรับแนวคิดที่ไม่ถูกต้องจากการแลกเปลี่ยนและเสนอแนะจากเพื่อนนักเรียนร่วมชั้นเรียน

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2546) ได้ให้ความหมายวิธีการแบบเปิดว่าเป็นวิธีการสอน แบบหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมกระบวนการคิดระดับสูงทางคณิตศาสตร์ที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาเป็นสื่อในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และทักษะการคิดของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถค้นพบสูตร กฎ และหลักการทางคณิตศาสตร์ด้วยตัวของผู้เรียนเอง ซึ่งเป็นการช่วยขยายความหมายของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ลัดดา คิลาน้อย (2549) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กระบวนการจัดกิจกรรมหรือ สถานการณ์ต่างๆ ให้มีลักษณะที่เป็นปัญหาแบบเปิดกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดโดยกำหนด สถานการณ์ให้แก่ปัญหาวิธีการแบบเปิดเป็นการสอนแนวใหม่ที่มีลักษณะคล้ายการสอนแบบ แก้ปัญหา และการสอนแบบสืบสวนสอบสวน แต่กิจกรรมการเรียนการสอนที่นำมาใช้ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้จะต้องอาศัยกระบวนการคิดค่อนข้างมากทั้งของครูผู้สอนและของผู้เรียน

นฤมล อินทร์ประสิทธิ์ (2552) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด มักเริ่มด้วยการใช้ปัญหาปลายเปิด (Open-ended problem) ที่ประกอบด้วยปัญหา 3 สถานการณ์ที่ครูให้ผู้เรียนคือ สถานการณ์ (A) คือสถานการณ์ปัญหาที่ครูกำหนดให้ผู้เรียน สถานการณ์ (B) คือ เมื่อผู้เรียนเผชิญกับปัญหา ผู้เรียนต้องสืบเสาะพยายามหาแนวทางแก้ปัญหาที่ครูกำหนดให้ สถานการณ์ (C) คือ สถานการณ์ที่ครูให้ผู้เรียนพยายามแก้ปัญหาใหม่ที่ก้าวหน้ากว่าเดิม

Nohda (1986) กล่าวว่า วิธีการแบบเปิด เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนและครูเปลี่ยนทัศนคติและความเชื่อเกี่ยวกับคณิตศาสตร์โดยการพัฒนา การวิเคราะห์ การนำเสนอความรู้ และการสร้างการเชื่อมโยง สัมผัสญาณของกระบวนการคิดของผู้เรียน และการสื่อสารที่ดึงดูดใจในวิธีการแบบเปิด

สุลัดดา ลอยฟ้า (2552) ได้กล่าวถึงวิธีการแบบเปิดว่า วิธีการแบบเปิด หมายถึง ขั้นตอนการสอนที่มุ่งเตรียมผู้เรียนด้วยสถานการณ์ปัญหาที่มีลักษณะเป็นปัญหาที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์และสืบเสาะในการหาแนวทางในการแก้ปัญหา สามารถสร้างปัญหาใหม่จากปัญหาดังกล่าวด้วยประสบการณ์ในการแก้ปัญหาพัฒนาทักษะกระบวนการคิด

ไพจิตร สะดวกการ (2553) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วิธีการแบบเปิด หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูต้องพยายามทำความเข้าใจความคิดที่หลากหลายของผู้เรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยการให้ผู้เรียนพูดอธิบายความคิดของตนเองกับเพื่อนหรือกับครูและกระตุ้นให้ผู้เรียน อธิบายวิธีการแก้ปัญหาด้วยการใช้วิธีการแบบเปิดมีสมมติฐานอยู่บนหลักการ 3 ข้อ ได้แก่ 1) ความเป็นอิสระในการทำกิจกรรมครูที่ใช้วิธีการแบบเปิดมีความหวังว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากการมีอิสระในการทำกิจกรรมด้วยตนเอง 2) วิวัฒนาการและธรรมชาติของการบูรณาการความรู้ และ 3) ความสามารถในการตัดสินใจของครูที่มักเผชิญกับความคิดของผู้เรียนที่ครูคิดไม่ถึงมาก่อนบทบาทสำคัญของครู คือ ต้องให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดออกมาอย่างสมบูรณ์และต้องช่วยให้ ผู้เรียนคนอื่นๆ เข้าใจความคิด

จากความหมายดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่าวิธีการแบบเปิด (Open Approach) หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์ต่างๆ ให้มีลักษณะที่เป็นปัญหาที่เปิดกว้างในการหาคำตอบมีคำตอบที่ถูกต้องหลายคำตอบ หรือมีวิธีการในการหาคำตอบ มีแนวทางเข้าสู่คำตอบของปัญหาได้หลายวิธี กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด โดยกำหนดสถานการณ์ไว้ 3 แนวทาง ตามแนวคิดของนฤมล อินทร์ประสิทธิ์ (2551) ได้นำวิธีการแบบเปิดมาปรับใช้ในห้องเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 สถานการณ์ A สถานการณ์ปัญหาที่ครูกำหนดให้ผู้เรียน

ขั้นที่ 2 สถานการณ์ B เมื่อผู้เรียนเผชิญกับปัญหา ผู้เรียนต้องสืบเสาะหาแนวทางแก้ปัญหาที่ครูกำหนดให้

ขั้นที่ 3 สถานการณ์ C สถานการณ์ที่ครูให้ผู้เรียนพยายามแก้ปัญหาหาใหม่ที่ก้าวหน้ากว่าเดิม

ภาพที่ 1 : การจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการแบบเปิด (Open Approach)

ที่มา: ไผ่ตริ อินทร์ประสิทธิ์, 2546.

ลักษณะสำคัญของชั้นเรียนที่มีการคิด

ร่างกายของคนเราประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นร่างกาย (body) และส่วนที่เป็นใจหรือจิต (mind) จิตทำหน้าที่ 3 อย่าง คือ คิด (thinking) รู้สึก (feeling) และต้องการ (wanting) แล้วสั่งให้ร่างกายแสดงพฤติกรรม (behavior) ดังนั้น พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจึงเป็นการทำหน้าที่ของจิตมนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์อื่น อย่างชัดเจนตรงที่มนุษย์มีความสามารถในการคิด การคิดเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้ในการดำรงชีวิต ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญ (Baron and Sternberg, 1987)

การคิดที่มีคุณภาพมีผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิต กล่าวคือ การคิดมีอยู่ 2 สี คือ สีเขียวและสีแดง การคิดสีเขียว (green thinking) เป็นการคิดระดับต้น เป็นการคิดโดยไม่มีการประเมินสิ่งที่คิดส่วนการคิดสีแดง (red thinking) เป็นการคิดระดับสูง มีการหยุดคิดเพื่อประเมินสิ่งที่คิดแล้วจึงคิดต่อ เหมือนกับการขับรถ เมื่อรถวิ่งมาจึงมีสัญญาณไฟแดง รถต้องหยุด ขณะที่รถหยุดนั่นเอง ผู้ขับจะมีเวลามองซ้ายมองขวา ดูว่ามาถูกทางหรือไม่ ก่อนจะขับต่อไป การคิดสีแดงมีกระบวนการคิดหลายขั้นตอน ผลผลิตการคิดจึงมีคุณภาพนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

Weinstein and Mignano (1993) ชั้นเรียนที่มีการคิดเป็นชั้นเรียนที่มีสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นการคิด จึงเป็นชั้นเรียนที่มีลักษณะแตกต่างจากชั้นเรียนทั่วไป 3 ประการ คือ

1. การสร้างความรู้โดยใช้การคิดระดับสูงอย่างต่อเนื่อง
2. การผูกพันกับเรื่องที่ศึกษาด้วยการใช้สติปัญญาพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ
3. มาตรฐานของการสร้างความรู้ และการเรียนรู้อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงที่สามารถพิสูจน์ความถูกต้องได้

ลักษณะทั้ง 3 ประการนี้จะถูกหลอมรวมอยู่ในทุกพฤติกรรมของผู้เรียนและครู ทุกกิจกรรมการเรียนการสอนและทุกสถานการณ์ปัญหา ซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้ ชั้นเรียนที่มีการคิดจึงไม่ใช่สถานที่ที่ผู้เรียนเข้ามาฟังข้อมูลหรือบทเรียนแล้วเก็บไปจำรอเวลาเรียกออกมาใช้ แต่เป็นสถานที่ที่ความรู้ ความหมายและความเข้าใจถูกสร้างขึ้นด้วยกระบวนการคิดที่ใช้การคิดระดับสูงอย่างต่อเนื่อง

สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์มุ่งให้เยาวชนทุกคนได้เรียนรู้คณิตศาสตร์อย่างต่อเนื่องตามศักยภาพโดยกำหนดสาระหลักที่จำเป็นสำหรับนักเรียนทุกคน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 56-57) ดังนี้

1. จำนวนและการดำเนินการ ความคิดรวบยอดและความรู้สึกเชิงจำนวน ระบบจำนวนจริง สมบัติเกี่ยวกับจำนวนจริง การดำเนินการของจำนวน อัตราส่วน ร้อยละ การแก้ปัญหาเกี่ยวกับจำนวน และการใช้จำนวนในชีวิตจริง

2. การวัดความยาว ระยะทาง น้ำหนัก พื้นที่ ปริมาตรและความจุ เงินและเวลา หน่วยวัดระบบต่างๆ การคาดคะเนเกี่ยวกับการวัด อัตราส่วนตรีโกณมิติ การแก้ปัญหาเกี่ยวกับการวัดและการนำความรู้เกี่ยวกับการวัดไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ

3. เรขาคณิต รูปเรขาคณิตและสมบัติของรูปเรขาคณิตหนึ่งมิติ สองมิติ และสามมิติ การนิยามภาพแบบจำลองทางเรขาคณิต ทฤษฎีบททางเรขาคณิต การแปลงทางเรขาคณิต (Geometric transformation) ในเรื่องการเลื่อนขนาน (Translation) การสะท้อน (Reflection) และการหมุน (Rotation)

4. พีชคณิต แบบรูป (Pattern) ความสัมพันธ์ ฟังก์ชัน เซตและการดำเนินการของเซตการให้เหตุผล นิพจน์ สมการ ระบบสมการ อสมการ กราฟ ลา ดับเลขคณิต ลา ดับเรขาคณิต อนุกรมเลขคณิต และอนุกรมเรขาคณิต

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น การกำหนดประเด็น การเขียนข้อคำถามการกำหนดวิธีการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดระบบข้อมูล การนำเสนอข้อมูล ค่ากลางและการกระจายของข้อมูล การวิเคราะห์และการแปลความข้อมูล การสำรวจความคิดเห็นความน่าจะเป็น การใช้ความรู้ทางสถิติและความน่าจะเป็นในการอธิบายเหตุการณ์ต่างๆ และช่วยในการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตประจำวัน

6. ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ การแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย การให้เหตุผล การสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์และการนำเสนอการเชื่อมโยงความรู้ต่างๆ ทางคณิตศาสตร์ และการเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่นๆ และความคิดสร้างสรรค์

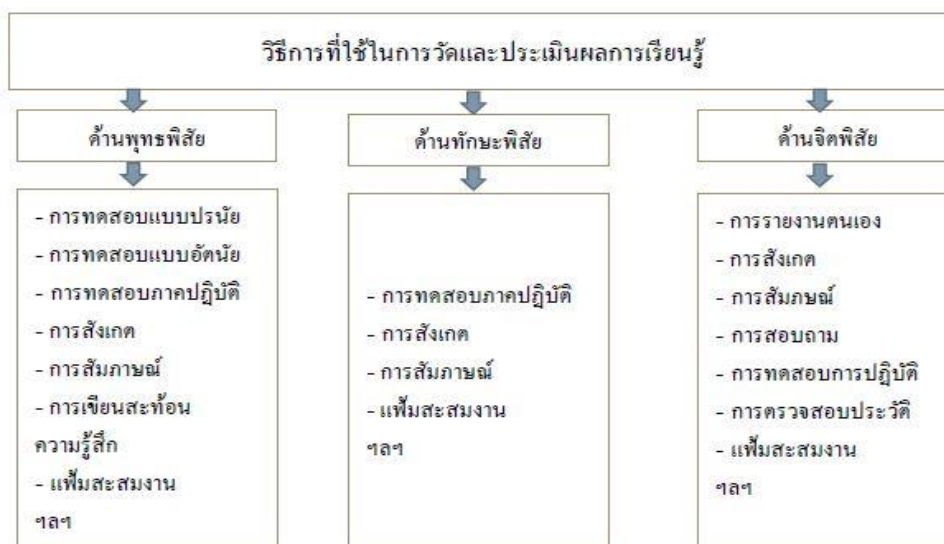
การประเมินในศตวรรษที่ 21

ระบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในปัจจุบันมีการทดสอบเป็นหลักไม่สามารถนำพานักเรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้เนื่องจากข้อสอบส่วนใหญ่มีลักษณะต้องจำและมุ่งเน้นแต่เนื้อหา ไม่ได้วัดตามประเภทและระดับขั้นพฤติกรรมที่ระบุไว้ตามมาตรฐานตัวชี้วัดการเรียนรู้รายวิชา ได้แก่ ประเภทการวัดด้านความรู้ความสามารถ (cognitive domain) ได้ระบุระดับขั้นพฤติกรรมที่จะวัดตั้งแต่ ความจำ ความเข้าใจ การประยุกต์นำไปใช้ การวิเคราะห์และการวิพากษ์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า การวัดต่างประเภททักษะการปฏิบัติ (Psychomotor domain) ได้ระบุระดับพฤติกรรมที่จะวัดตั้งแต่ การลอกทำตามแบบการโดยไม่ต้องดูแบบ การทำให้เกิดผลตามเป้าหมายทุกครั้ง การทำให้เกิดผลอย่างมีคุณภาพทุกครั้ง และการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ ได้เป็นอย่างดี และการวัดตามประเภทเจตคติและบุคลิกภาพต่อการทำงาน (Affective domain) ได้ระบุระดับพฤติกรรมที่จะวัดไว้ตั้งแต่การรับรู้และการตอบสนอง การเกิดค่านิยม การนำความรู้และค่านิยม ไปจัดระบบการทำงานและเกิดการแสดงออกเป็นวิธีการปฏิบัติจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาเครื่องมือวัดผลให้มีคุณภาพสูงตรงตามประเภทและระดับพฤติกรรมที่มาตรฐานตัวชี้วัดการเรียนรู้รายวิชาต้องการวัด การวัดผลไม่ได้ใช้เพื่อการชี้ผลได้หรือตก แต่ควรใช้เพื่อการประเมินความก้าวหน้าของพัฒนาการด้านการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อให้เกิดความสมดุลเชิงคุณภาพที่สอดคล้องพัฒนาดีขึ้นไปในทิศทางเดียวกันทั้งด้านความรู้ ความสามารถด้านทักษะการทำงาน และด้านเจตคติและบุคลิกภาพต่อการทำงาน

ดังนั้น จึงควรนำผลการวัดและประเมินความสอดคล้องกันทั้ง 3 ด้าน จะมีการความขัดแย้งด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ ถือเป็นความผิดปกติที่คณะครูจำเป็นต้องประชุมหาวิธีทางแก้ไขเร่งส่งเสริมด้านที่ไม่พัฒนาให้มีพัฒนาการดีขึ้นจึงจะเป็นการประเมินแบบสมดุลเชิงคุณภาพการประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 จึงมีจุดเน้นคือ

- 1) สร้างสมดุลในการประเมินผลเชิงคุณภาพ
- 2) เน้นการนำประโยชน์ของผลสะท้อนจากการปฏิบัติของผู้เรียนมาปรับปรุงแก้ไขงาน
- 3) ใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการทดสอบวัดและประเมินผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
- 4) สร้างและพัฒนาระบบแฟ้มสะสมงานของผู้เรียนให้เป็นมาตรฐานและมีคุณภาพ

ในขณะที่ศตวรรษที่ 21 ได้ถูกเงื่อนไขของความเป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งหมดของเนื้อหาแบบทดสอบและแบบทดสอบในแบบเดิมมาเป็นปัจจัยกำหนดสิ่งต่างๆ ของการประเมินไว้อยู่เบื้องหลังจึงทำให้ยังไม่หลุดพ้นจากศตวรรษที่ 20 ดังนั้นการประเมินในแบบศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นต้องฉีกขาดแตกต่างออกมาไม่มีสภาพแวดล้อมที่เป็นมาตรฐานเดียวกันมี ความแปรผันและความเปลี่ยนแปลงออกไป ความแปรผันไม่ได้แปลว่าดีหรือไม่ดีแต่เป็น สิ่งสะท้อนถึงความซับซ้อนของงานและกระบวนการที่เห็นที่ควรจะมีในการประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง ตัวอย่างเช่น บางกลุ่มต้องการเวลามากขึ้นเพื่อทำงานให้สำเร็จเช่นเดียวกับที่บางคนต้องการใช้เวลามากกว่าคนอื่นในการวิเคราะห์ทางเลือกต่างๆ ยิ่งงาน ทำหายมากเท่าใดหรือสภาพแวดล้อมในการทำงานในการประเมินก็จะยิ่งผันแปรมากเท่าใด การทดสอบแบบใช้มาตรฐานเดียวยังเหมาะสมน้อยลงเท่านั้นผู้ประเมินจึงต้องฉลาดพอที่จะรู้และใช้คะแนนเรื่องการคิดวิเคราะห์การคิดสร้างสรรค์ทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ดังนั้น ครูต้องได้รับความไว้วางใจในการตัดสินใจซึ่งยอมให้เกิดความผันแปรในแง่เวลาบริบทและกระบวนการประเมินผลงาน (Hargreaves and Shirley, 2009)

ภาพที่ 2 : วิธีการที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
ที่มา: ดร. ศรุตตานนท์ ขอบประดิษฐ์, 2564.

ปรากฏการณ์วิทยาในการคิดวิเคราะห์

การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประเภทหนึ่งซึ่งมีรากฐานมาจากการศึกษาทางปรัชญาต่อมาได้นำมาใช้ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์และการพัฒนาวิจัยเชิงคุณภาพในบ้านเราพัฒนาไปได้ช้า เหตุผลหนึ่งมาจากการวิจัยเชิงคุณภาพนำแนวคิดพื้นฐานทางปรัชญามาเป็นหลักในการศึกษา (Walter A.J., 1999) การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา เป็นการศึกษาตามแนวคิดของตะวันตก ซึ่งมีวิธีการที่ยืดหยุ่นแต่ซับซ้อนและยังมีการโต้แย้งในแง่ของความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย จึงทำให้การวิจัยเชิงคุณภาพอยู่ในวงจำกัด อย่างไรก็ตามได้มีนักวิจัยได้พยายามที่จะศึกษาและทำความเข้าใจถึงการวิจัย ประเภทนี้มากขึ้น เพื่อให้สามารถตอบสนองความรู้ ทางวิชาการที่ไม่สามารถตอบคำถามได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีความแตกต่างกันไป ผู้เขียนต้องแปลความหมายของประสบการณ์ตามการรับรู้ของผู้ที่อาศัยอยู่ในสถานการณ์นั้นๆ โดยเป็นอิสระจากแนวคิดทฤษฎีใดๆ

ปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) มาจากภาษากรีกว่า Phenomenon หมายถึง การปรากฏขึ้น (appearance) และคำว่า Logos ที่หมายถึงการพิจารณาที่มีเหตุผล กระบวนทัศน์ทางปรากฏการณ์วิทยา มุ่งให้ความสนใจเกี่ยวกับ ประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ เน้นการคิดที่เกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตของคนเหมือนกัน และให้ความหมายของเรื่องที่ ตนเองพบ (Omery A. 1983) นักปรากฏการณ์วิทยามักถามว่า “อะไรคือสาระสำคัญของประสบการณ์ของผู้คนเหล่านี้” หรือ “อะไรคือความหมายของปรากฏการณ์ของผู้ที่มีประสบการณ์นั้นๆ” การศึกษาปรากฏการณ์วิทยาได้พัฒนามาเป็น 3 ระยะ5 ดังนี้

ระยะเริ่มแรก (Preparatory phase) ผู้มีบทบาทสำคัญในระยะนี้คือ Franz Brentano อยู่ใน ช่วง ค.ศ.1838-1917 สิ่งสำคัญของยุคนี้ คือ มุ่งให้ความสนใจต่อการกระทำและทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงคุณค่ากับการรับรู้ภายในตนเองของบุคคล (value of inner perception) โดยเฉพาะแนวคิดด้านจิตใจที่มีต่อการรับรู้ในเรื่องที่ผ่านมาของบุคคล และให้ความสำคัญต่อการรับรู้ทั้งภายในและภายนอกของบุคคล (Interior perception is impossible without exterior perception) ในระยะนี้ยังมี Carl Stumpf ซึ่งเป็นศิษย์ของ Franz Brentano ที่ได้ศึกษาถึงปรากฏการณ์ทางวิทยาศาสตร์ โดยเน้นเรื่อง

ระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ ในระยะนี้ถือได้ว่าเป็นรากฐานของการศึกษาแบบปรากฏการณ์วิทยาในยุคต่อมา

ระยะที่สอง (German or second phase) ผู้มี บทบาทสำคัญในระยะนี้ คือ Edmund Husserl (1859-1938) และ Martin Heidegger (1889-1976) แนวคิดหลักที่สำคัญ คือ การค้นหาความจริงที่ปรากฏอยู่โดยไม่มีการคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า ผู้ศึกษาเป็นอิสระจากกรอบแนวคิดหรือทฤษฎีโดยให้บุคคลอธิบายเรื่องราวและประสบการณ์ต่างๆ ที่ตนเองประสบทางสัมผัสต่างๆ

ระยะที่สาม (French or third phase) เป็น ระยะที่การศึกษาปรากฏการณ์วิทยาได้เคลื่อนไหว จากเยอรมันมาสู่ประเทศฝรั่งเศส บุคคลสำคัญใน ระยะนี้ คือ Gabriel Marcel (1889-1973) Jean Paul Sartre (1905-1980) และ Maurice Merleau-Ponty (1908-1961) แนวคิดหลักในระยะนี้ คือ การกระทำ หรือการแสดงออกของบุคคลมาจากการรับรู้การ ของมีชีวิตอยู่ในประสบการณ์จริงและมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อาศัยอยู่ ทั้งนี้ Gadamer เป็นบุคคลสำคัญของการศึกษาปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความ โดยเน้นเรื่องการใช้ภาษา วงจรการตีความหมาย (hermeneutic circle) การสนทนา (dialogue) และการหล่อหลอมความเข้าใจของกระบวนการทางความคิดนั้นๆ

แนวคิดการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา (Schools of Phenomenology) มี 3 ลักษณะ ได้แก่

1. Duquesne school มีแนวทางการศึกษา ตามโครงสร้างที่เหมือนจริง (Eidetic structure) ของ Husserl โดยให้ความสำคัญกับการพรรณนา (Notion of description) การศึกษาในลักษณะนี้ได้รับการพัฒนาโดยนักวิจัยหลายคน เช่น โคลไลซี (Colaizzi) จีออจี (Giorgi) และ แวน คัม (Van Kaam)

2. Heideggerian Hermeneutic มีแนวทาง การศึกษาโดยใช้การตีความปรากฏการณ์ (Interpretation of phenomena) ซึ่งได้รับความนิยมอย่าง มากในนักวิจัยพยาบาล โดยนำมาเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจต่อความหมาย (Common meaning) เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่บุคคล นักวิจัยในกลุ่มนี้ คือ ไดเคิลแมน อัลเลน และแทนเนอร์ (Diekelmann, Allen & Tanner) เลียนาร์ด (Leonard) และ เบนเนอร์ (Benner)

3. Dutch school มีแนวทางการศึกษาที่ผสม การพรรณนา (description) กับ การตีความ (inter-pretation) ไว้ด้วยกัน การศึกษาประเภทนี้นิยมนำมาประยุกต์ใช้การศึกษาทางสังคมวิทยาเพื่อค้นหาความลับของโลก (World' secret) และความคุ้นเคย (Intimacies) โดยผ่านการถามและการอธิบาย นักวิจัยที่ใช้การศึกษานี้ ได้แก่ แวน แมนเนน (Van manen) เป็นต้น

แนวคิดการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยามีจุดเน้นที่มีความแตกต่างกัน และสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 แนวทางดังนี้

1. ปรากฏการณ์วิทยาแนวอูตรวิสัย (Trans-cendental Phenomenology) เป็นแนวคิดของ Edmund Husserl แนวคิด Husserlian Phenomenology เป็นความคิดที่เกิดขึ้นอย่างอิสระในเรื่องที่ต้องการศึกษาหลักสำคัญของแนวคิดนี้ คือ มุ่งพรรณนา ความหมายที่สร้างขึ้นมาจากจิตสำนึก ผู้ศึกษาตามแนวคิดนี้ต้องไม่มีอคติและไม่มีอารมณ์ในสิ่งที่ศึกษา โดยขจัดความคิดเห็นของตนออกจากสิ่งที่ตนเองกำลังศึกษา (bracketing) เน้นที่จุดมุ่งหมาย (intentionality) และสาระสำคัญ (essences) ของการรับรู้ของบุคคลมีความเชื่อว่ามนุษย์จะเข้าใจในสิ่งที่ประสบได้ด้วยการรับรู้

2. ปรากฏการณ์วิทยาแนวอัตถิภาวะ (Existential Phenomenology) ตามแนวคิดของ Maurice Merleau-Ponty และ Jean-Paul Satre ที่ว่าการดำรงอยู่ในโลกของบุคคลมีอิทธิพลต่อบุคคลนั้นๆ มุ่งวิเคราะห์ภาวะที่มีที่เป็น (Existence) ของบุคคลและสิ่งต่างๆ โดยเชื่อว่าการรับรู้ของบุคคล

ส่งผลต่อการดำรงอยู่ในโลกด้วย การใช้ชีวิตในปัจจุบัน เป็นผลมาจากภูมิหลังและประสบการณ์เดิม (Historical person) ของแต่ละคน

3. ปรากฏการณ์วิทยาแนวอรรถปริวรรต (Hermeneutic Phenomenology) ตามแนวคิดของ Heidegger โดยได้พัฒนาแนวคิดการศึกษา ปรากฏการณ์วิทยา มาเป็นปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความ (Hermeneutic Phenomenology or Interpretive Phenomenology) ที่เน้นการตีความหมายของประสบการณ์ของบุคคลเป็นหลัก โดยมีมุมมองขัดแย้งกับ Husserl ในเรื่องของการแยกตัวเองออกจากเรื่องที่ศึกษา โดยเชื่อว่าสิ่งที่เป็นอย่าง (being) เวลา (timing) มีความหมายในตนเอง (meaning) ซึ่งสามารถตีความหมายได้ และภาษามีความสำคัญมากในการตีความซึ่งผู้ศึกษาต้องมีความเข้าใจในสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้นๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงไม่สามารถแยกตนออกจากการศึกษาได้

4. การศึกษาปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความ (Hermeneutic Phenomenology) เชื่อว่าบุคคลมีความสำคัญต่อการศึกษา โดยแต่ละคนจะมีความรู้สึกนึกคิดต่อประสบการณ์ต่างๆ ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นประสบการณ์เฉพาะของบุคคลและเป็นการให้ความหมายตามความคิดของแต่ละคนที่อาจแตกต่างจากคนอื่น ลักษณะที่สำคัญคือ

1) บุคคลเป็นผู้อยู่ในสิ่งแวดล้อม (The person as having a world) หมายถึง บุคคลมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวตั้งแต่เกิดไม่สามารถ แยกจากกันได้ สิ่งแวดล้อมในที่นี้ ได้แก่ ภาษา วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ในบริบทของบุคคลนั้นๆ ซึ่งผู้วิจัยควรมีเข้าใจในสิ่งแวดล้อมที่ศึกษา

2) บุคคลเป็นผู้ทรงคุณค่า (The person as being for whom things significance and value) หมายถึง บุคคลเป็นผู้ให้ความหมายในเรื่องสิ่งต่างๆ ตามสิ่งแวดล้อม ภาษาและวัฒนธรรม คุณลักษณะ พื้นฐานของแต่ละคนจะแสดงออกมาจากการรับรู้และประสบการณ์ ซึ่งผู้วิจัยควรให้ความสำคัญต่อ มุมมอง ความคิด และมีความเข้าใจต่อบุคคลใน บริบทนั้นๆ

3) บุคคลเป็นผู้แปลความหมาย (The person as self-interpreting) หมายถึง บุคคลเป็นผู้ให้ความหมายตามความคิดและประสบการณ์ของตนเอง โดยปราศจากทฤษฎีต่างๆ เป็นการรับรู้เฉพาะของบุคคลตามการให้ความสำคัญที่เป็นพื้นภูมิหลังของบุคคล

4) บุคคลเป็นการรวมเข้าไว้ด้วยกัน (The person as embodied) หมายถึง บุคคลมีลักษณะของการรวมเข้าไว้ด้วยกันของความรู้สึกนึกคิด การให้ความหมายแบบแผนการดำรงชีวิต ประกอบด้วยกาย จิตสังคัม ภายใต้อสภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กัน ไม่สามารถแยกเป็นส่วนๆ ได้

5) บุคคลมีมิติของการเวลา (The person in time) หมายถึง บุคคลมีความเป็นอยู่ตามมิติของเวลา และตามประสบการณ์ชีวิตที่ได้รับจากอดีต ซึ่งส่งผลเกี่ยวเนื่องถึงอนาคตได้

แนวคิดของการศึกษาปรากฏการณ์วิทยามีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การพรรณนาและการตีความ เพื่อให้เห็นถึงประสบการณ์ชีวิตและเขียน ความเข้าใจนั้นเป็นในลักษณะแบบแผนชีวิต และสะท้อนเป็นเสียงที่มาจากประสบการณ์ของบุคคล ตามสภาพที่เป็นอยู่ อาจกล่าวได้ว่านักปรากฏการณ์วิทยาทำความเข้าใจความหมายที่อยู่ในบุคคล หรือสาระของประสบการณ์ต่อการมีชีวิตอยู่บนโลกโดยให้ความสำคัญต่อความเข้าใจที่มีต่อประสบการณ์มากกว่าที่จะอธิบายเหตุผลของประสบการณ์นั้นๆ แม้ว่าแนวคิดการศึกษาปรากฏการณ์จะมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน แต่ปรากฏการณ์ทุกรูปแบบก็มีลักษณะร่วมกันอยู่อย่างหนึ่ง คือ การปฏิเสธสัจนิยมเชิงประจักษ์ (Empirical realism) ซึ่งเชื่อว่า สิ่งที่เป็นจริงจะต้องเป็นสิ่งที่สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสเท่านั้น แต่ในทัศนะของนักปรากฏการณ์วิทยานั้น สิ่งที่เป็นจริงไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสเสมอไป แต่หลายอย่างสามารถเข้าถึงได้ด้วยการหยั่งรู้ (intuition) ผ่านความเข้าใจถึงความรู้สึกหรือสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคล

หมายความว่าประสบการณ์ ชนิดเดียวกันย่อมมีแก่นแท้ (essence) เดียวกัน อาจเรียกได้ว่าเป็นโครงสร้างเดียวกัน ตามความหมายที่คนเข้าใจร่วมกันหรือเข้าใจตรงกันจากการที่ได้ศึกษาลักษณะร่วมกันของประสบการณ์ในเรื่องเดียวกันจากคนหลายๆ คน อาจสรุปได้ว่าการศึกษาปรากฏการณ์วิทยาตามแนวคิดของ Husserl เป็น Post positivism และการศึกษาปรากฏการณ์วิทยาตามแนวคิดของ Heidegger เป็น Constructivism

บทสรุป

ปัจจุบันโลกได้เข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 21 มาเกือบ 2 ทศวรรษแล้วความเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้น อาจทำให้คนในยุคก่อนปรับตัวได้ไม่เท่าทันกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภาควิชาเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (The Partnership for 21st Century Skills) จึงได้เสนอแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งคณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ราชบัณฑิตยสถาน ได้จัดทำคำอธิบายไว้ดังนี้ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 หมายถึง กลุ่มความรู้ ทักษะ และนิสัยการทำงานที่เชื่อว่ามีสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทักษะดังกล่าวนี้เป็นผลจากการพัฒนากรอบความคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Learning Framework) (Bernie Trilling & Charles Fadel) การศึกษาแนวคิดความคิดในศตวรรษที่ 21 หลักสำคัญ คือ มีพื้นฐานจากชีวิตประจำวัน

หากย้อนมองในประเด็นปรากฏการณ์วิทยาในการคิดวิเคราะห์ด้วยวิธีการแบบเปิดของนักเรียน ตามการประเมินการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งทั้งขั้นตอนทั้ง 4 ของวิธีการแบบเปิดในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ โดยมีลักษณะเป้าปรากฏการณ์วิทยาแนวอูตรวิสัย กล่าวถึงเป็นความคิดที่เกิดขึ้นอย่างอิสระในเรื่องที่ต้องการ ศึกษาหลักสำคัญของแนวคิดนี้คือ มุ่งพรรณนา ความหมายที่สร้างขึ้นมาจากจิตสำนึกผู้ศึกษาตาม แนวคิดนี้ต้องไม่มีอคติ และไม่มีอารมณ์เอียงในเรื่องที่ศึกษา โดยจัดความคิดเห็นของตนออกจากสิ่งที่ตนเองกำลังศึกษา (bracketing) เน้นที่จุดมุ่งหมาย (intentionality) และสาระสำคัญ (essences) ของการรับรู้ของบุคคลมีความเชื่อว่ามนุษย์ จะเข้าใจในสิ่งที่ประสบได้ด้วยการรับรู้

การนำเสนอสถานการณ์ปัญหาปลายเปิดนักเรียนมักจะถูกล้อมด้วยคำถาม เช่น สิ่งนี้นักเรียนค้นพบคือคุณสมบัติ ความสัมพันธ์ กฎ หรือ วิธีการ อะไร เมื่อสถานการณ์ปัญหาปลายเปิดได้ถูกนำเสนอในชั้นเรียนแล้ว ซึ่งคำถามเหล่านี้อาจทำให้นักเรียนบางคนรู้สึกสับสน โดยเฉพาะช่วงแรกๆ ของการใช้วิธีการแบบเปิดโดยอาจเนื่องจากการไม่คุ้นเคยคำศัพท์ทางคณิตศาสตร์ หรือไม่รู้ว่าจะตอบสนองอย่างไรต่อคำถามดังกล่าว จึงไม่รู้ว่าพวกเขาถูกคาดหวังให้ทำอะไร ทั้งนี้เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจถึงความหมายของสถานการณ์ปัญหา อาจทำได้โดยการกระตุ้นให้นักเรียนใส่ใจกับประเด็นใดประเด็นหนึ่งร่วมกันจากการใช้เครื่องฉาย หรือ overhead projector และแผ่นใสที่มีการเตรียมการมาเป็นอย่างดี และการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน เนื่องจากวิธีการแบบเปิดได้ให้ความสำคัญหรือนำมาเกี่ยวกับการคิดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งครูควรจะต้องระมัดระวังไม่ ชี้ช่องหรือทิศทางในการคิดแก่นักเรียนมากเกินไป อย่างไรก็ตาม เนื่องจากวิธีการแบบเปิดไม่ได้มองหาวิธีหรือแนวทางในการแก้ปัญหาเพียงวิธีใดวิธีหนึ่ง หากเป็นสิ่งหรือมุมมองใหม่ๆ ในการแก้ปัญหาหากว่า ซึ่งจะเกิดขึ้นในขั้นที่ 2 ของวิธีการแบบเปิดนี้ที่จะเปิดโอกาสให้นักเรียนแต่ละคนได้เรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและกัน ซึ่งสิ่งสำคัญในวิธีการแบบเปิด คือ การเชื่อมโยงจากการเรียนรู้ของแต่ละคนสู่การเรียนรู้ร่วมกันกับกลุ่ม เพราะการอภิปรายและเปรียบเทียบในชั้นเรียน การบันทึกแนวคิดของนักเรียนแต่ละคนหรือการมีผลงานเขียนที่แสดงถึงร่องรอยของการคิดในการแก้ปัญหาของนักเรียนในแต่ละกลุ่มถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ ฉะนั้นการใช้สมุดบันทึกหรือใบงานก็จะช่วยให้นักเรียนได้บันทึกแนวคิดของตนเองได้ง่ายขึ้นและการเก็บผลงานกลุ่มหลังเรียนจะเป็นหลักฐาน

ให้ครูใช้ในการประเมินการเรียนรู้รายบุคคลและรายกลุ่มของนักเรียนได้อีกด้วย ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นตอนนี้ถือว่าสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างบทเรียนต่อไปครูจะต้องพยายามที่จะบ่งชี้ให้ได้ว่านักเรียนคนใดที่ยังไม่เข้าใจในสถานการณ์ปัญหา และต้องการคำแนะนำหรือตัวอย่างเพิ่มเติมเพื่อกระตุ้นให้พวกเขาได้คิดถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัญหา โดยครูควรเดินดูการทำงานของนักเรียนในแต่ละกลุ่มในห้องเรียนอย่างทั่วถึง ทั้งนี้เวลาเหมาะสมในการมอบหมายให้นักเรียนแก้ไขปัญหาจะช่วยให้นักเรียนทำงานเสร็จได้ในเวลาที่กำหนดให้ โดยสรุปจากการเชื่อมโยงความคิดทางคณิตศาสตร์สำหรับขั้นตอนนี้ครูจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงผลงานเดี่ยวหรือผลงานกลุ่มบนกระดานดำหน้าชั้นเรียนเพื่อให้นักเรียนร่วมชั้นเรียนได้มองเห็น ยิ่งไปกว่านั้นหากเป็นไปได้ครูควรที่จะแสดงผลงานทั้งหมดของนักเรียน แม้ว่าอาจจะมีความที่แนวคิดคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกัน ผลงานที่ยังไม่สมบูรณ์ หรือผลงานที่มีข้อผิดพลาด ทั้งนี้ครูควรที่จะแสดงออกต่อผลงานหรือแนวคิดของนักเรียนในทางบวกแล้วจึงค่อยๆ ปรับแนวคิดที่ไม่ถูกต้องจากการแลกเปลี่ยนและเสนอแนะจากเพื่อนนักเรียนร่วมชั้นเรียน

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการการศึกษานานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21. (2551). *การเรียนรู้: ชุมทรัพย์ในตน = learning: the treasure within*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- จตุภูมิ เขตจัตุรัส. (2560). *วิธีการและเครื่องมือประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชนิกา เสนาวงศ์ษา. (2555). *การเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนในหนังสือเรียนคณิตศาสตร์ของประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นฤมล อินทร์ประสิทธิ์. (2552). *การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) : นวัตกรรมเพื่อพัฒนาครูและนักเรียน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2546). *การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียนโดยเน้นกระบวนการทางคณิตศาสตร์*. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.
- Holloway I., & Wheeler S. (1996). *Qualitative Research for Nurses*. Australia : Blackwell Science.
- Heidegger M. (1962). *Being and Time*. (Mac Quaerie J. & Robinson E. trans. Harper & Row, New York.
- Husserl E. (1965). *Phenomenology and the Crisis of Philosophy*. (Lauer Q. trans.). Harper & Row, New York.
- Leonard V. W. (1989). *A Heideggerian Phenomeno-logic perspective on the concept of the Person*. Advances in Nursing Science, 9: 40-55.
- Omery A. (1983). *Phenomenology: a method for nursing research*. Advanced Nursing Science; 5: 49-63.
- Walter A.J. (1995). *Phenomenology: Implications for nursing research*. Journal of Advanced Nursing 1995; 22: 791-799.

ศึกษาวิเคราะห์อุดมคติจักรพรรดิราชในตำนานจามเทวีวงศ์

Analytical Study of Chakrapadiraaja Concept in Chammadevi Legend

ปวริศร์ โชติพงษ์วิวัฒน์

Pavaris Shotipongviwat

นักวิชาการ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา

Scholar of Dhammasuksa Research Center

E-mail: pavarissho039@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอุดมคติจักรพรรดิราชในตำนานจามเทวีวงศ์ 2) เพื่อวิเคราะห์อุดมคติจักรพรรดิราชในตำนานจามเทวีวงศ์ จากแนวคิดที่มีปรากฏในตำนานจามเทวีวงศ์นั้นทำให้เกิดข้อสงสัยว่า พระพุทธศาสนาเถรวาทยอมรับสิทธิในการปกครองบ้านเมืองของสตรีหรือไม่ เพื่อความกระจ่างผู้เขียนจึงจำเป็นต้องวิจัยเชิงปรัชญา โดยมีกรอบศึกษา ดังนี้ 1. ภาวะหลุดพ้นและการเข้าถึงภาวะหลุดพ้นของมนุษย์ 2. วิธีปฏิบัติต่อมนุษย์เพื่อช่วยให้มนุษย์เข้าถึงภาวะหลุดพ้น 3. คุณค่าของวิธีปฏิบัติต่อมนุษย์เพื่อช่วยให้มนุษย์เข้าถึงภาวะหลุดพ้นตามอุดมคติจักรพรรดิราชที่มีปรากฏในจักรกวัตติสูตรและตำนานจามเทวีวงศ์ ผลการศึกษาพบว่า ตำนานจามเทวีวงศ์ยอมรับสิทธิในการปกครองบ้านเมืองของสตรี เพราะความปรารถนาที่จะช่วยให้มนุษย์ในสังคมได้เข้าถึงภาวะหลุดพ้นไม่ถูกจำกัดด้วยเพศบุรุษหรือสตรี เพราะปัญญาที่จะช่วยให้มนุษย์ในสังคมได้เข้าถึงภาวะหลุดพ้นของสตรีเท่าเทียมกับบุรุษ ดังนั้น ความศรัทธาของมนุษย์ที่มีต่อผู้ปกครองจึงเป็นเรื่องสำคัญ ส่วนเงื่อนไขของวิธีปฏิบัติต่อมนุษย์ในสังคมของผู้ปกครองคือกำลังใจในการโน้มน้าวมนุษย์ให้หันมาปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม เพราะกำลังใจในการโน้มน้าวใจมนุษย์ให้หันมาปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมของสตรีไม่ด้อยกว่าบุรุษ ดังนั้น แม้มีแสนยานุภาพรุนแรง แต่ผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องใช้แสนยานุภาพ

คำสำคัญ: ศึกษาวิเคราะห์, อุดมคติจักรพรรดิราช, ตำนานจามเทวีวงศ์

Abstract

The objectives of this paper are 1) to study the ideal of the royal emperor in the Chamadeviwong legend; 2) to analyze the ideal of the royal emperor in the Chamadeviwong legend. The content of the legend of Chamadeviwong caused doubts that Does Theravada Buddhism accept women's right to govern the country? For clarification, the author needed philosophical research. The research framework is as follows: 1. Human liberation and access to human liberation 2. Human treatment methods to help man reach liberation 3. The value of human liberation methods to help human beings reach liberation according to the imperial ideology. which appears in the Chakkawatti Sutra and the legend of Chamadeviwong. The results showed that the legend of Chamadeviwong recognizes women's right to rule the country. Because of the desire to help human beings in society reach liberation, not limited by males or females. Because of the wisdom that will help human beings in society to

reach the liberation of women equal to that of men, therefore, human faith in ruler ship is important. As for the condition of the parent's way of dealing with human beings in society is the encouragement to persuade people to turn to the Buddhist teachings. Because the power to persuade humans to follow the Buddhist teachings of women is not inferior to men. But parents don't need to rattle.

Keywords: Analytical Study, Chakrapadiraaja Concept, Chammadevi Legend.

บทนำ

แนวคิดที่มีปรากฏในตำนานจามเทวีวงศ์ยอมรับสิทธิที่จะปกครองบ้านเมืองของสตรี ทำให้มีข้อสงสัยว่าตำนานจามเทวีวงศ์ขัดกับอุดมคติจักรพรรดิในพุทธศาสนาหรือไม่ แม้ทัศนะอันแปลกแยกนี้จะได้รับการสนับสนุนกว้างขวาง แต่ข้อโต้แย้งทำให้นักวิชาการสับสนเมื่อถูกตั้งคำถามเรื่องนี้เพราะพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทมักรับสิทธิที่จะปกครองของบุรุษ แต่ตำนานจามเทวีวงศ์กลับเคารพสิทธิที่จะปกครองของสตรี เพื่อยุติความสับสนในวงวิชาการ ผู้วิจัยจำต้องศึกษาเรื่องเป้าหมายและการเข้าถึงเป้าหมาย เรื่องวิธีปฏิบัติต่อมนุษย์ของผู้ปกครองในการช่วยให้มนุษย์ได้เข้าถึงเป้าหมาย เรื่องคุณค่าของวิธีปฏิบัติต่อมนุษย์ของผู้ปกครอง ในการช่วยให้มนุษย์ได้เข้าถึงเป้าหมาย โดยศึกษาวิเคราะห์อุดมคติจักรพรรดิราชของตำนานจามเทวีวงศ์

อุดมคติจักรพรรดิราชของตำนานจามเทวีวงศ์

จักรพรรดิราชหมายถึงผู้ปกครองสูงสุดเหนือพระราชาทังปวง (Sunai Chutintranon, 1990) เป็นอุดมคติสำคัญในพระพุทธรูปศาสนาเถรวาท เพราะการตัดสินใจเลือกเป็นผู้ปกครองสูงสุด มีเหตุผลเดียวคือความปรารถนาแรงกล้าที่จะช่วยให้มนุษย์ได้เข้าถึงภาวะหลุดพ้นเช่นเดียวกับพระพุทธเจ้า (พระยาสิทธิ, 2557 : 116) ตำนานจามเทวีวงศ์ ระบุว่าโดยพระโพธิ์รังสี พระเถรจารย์ชาวล้านนายอมรับว่าการปกครองบ้านเมืองเป็นหน้าที่ของบุรุษ แต่ไม่ปฏิเสธถ้าสตรีจะปกครองบ้านเมือง เช่นนี้ ข้ออ้างว่าพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทปฏิเสธสิทธิที่จะปกครองบ้านเมืองของสตรีจึงอาจเป็นความเข้าใจผิด ท่ามกลางความเห็นต่างกัน ผู้วิจัยจะเริ่มตั้งคำถามแรกว่า ภาวะหลุดพ้นเป็นอย่างไร มนุษย์เข้าถึงภาวะหลุดพ้นได้อย่างไร

1. ภาวะหลุดพ้นและเรื่องการเข้าถึงภาวะหลุดพ้นของมนุษย์

คำถามแรก คือ ภาวะหลุดพ้นเป็นอย่างไรนั้น ตำนานจามเทวีวงศ์เสนอคำตอบว่าภาวะหลุดพ้นเป็นภาวะบริสุทธิ์ของมนุษย์ เพราะได้หลุดพ้นจากความไม่รู้ธรรมชาติของชีวิตและโลก (Ultimate reality) ตามความเป็นจริง เรียกว่า “ผู้พ้นเงร” ดังข้อความว่า

“...ดูราเมงค์พเนจร มรรคาที่พวกเมงค์มุ่งหมายเป้นทางดำเนินมาของเราพระตถาคตมีกำหนดมาแต่เมืองพาราณสี จนถึงตำบลนี้ก็เป็นทางทุเรศลำบากมาก... (พระโพธิ์รังสี, 2473)

ข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่าโดยธรรมชาติ มนุษย์ไม่อาจหลุดพ้นจากความไม่รู้ได้เอง มนุษย์ต้องอาศัยผู้ปกครองคอยควบคุมดูแล อบรมสั่งสอน ดัง ข้อความในปริเฉทที่ 1 ความว่า

“...สมเด็จพระผู้มีพระภาคย์เจ้า ได้กำหนดรู้วาระจิตรแห่งพวกเมงค์ทั้งหลายว่าเขลาไม่เข้าใจ จึงทรงสำแดงธรรมอันเป็นสัพปุริสคติ...” (พระโพธิ์รังสี, 2473 : 10)

เมื่อมนุษย์จำเป็นต้องมีผู้ปกครองเป็นที่พึ่งที่หวัง คอยช่วยเหลือ ควบคุม อบรมสั่งสอน มนุษย์จึงจะเข้าถึงภาวะหลุดพ้นได้ เช่นนี้ คำถามต่อมาคือ มนุษย์เข้าถึงภาวะหลุดพ้นได้อย่างไร ตำนานจามเทวีวงศ์เสนอคำตอบว่า มนุษย์จะเข้าถึงภาวะหลุดพ้นได้ก็ต่อเมื่อศรัทธาในผู้ปกครอง ดังข้อความว่า

“...ณ กาลครั้งนั้น พวกเมงควนบุตรทั้งหลาย เมื่อได้เห็นพระพุทธรูปเจ้าสมทบอันงามปรากฏยังทรงพรรณรังสี หามีผู้ใดจักเปรียบปานไม่ ครั้นมาได้เห็นพระพุทธรูปองค์อันตนมิได้เคยเห็นแล้ว ก็พากันมีใจอันเต็มด้วยปรีดาปราโมทย์ ทุกๆคนได้พากันมาประชุมอยู่ในที่นั้นแล้ว...” (พระโพธิ์รังสี, 2473 : 9)

ข้อความข้างต้นหมายความว่า ศรัทธาของมนุษย์ที่มีต่อผู้ปกครองไม่ใช่เรื่องบังเอิญ แต่เพราะผู้ปกครองเองได้สั่งสมคุณความดี บำเพ็ญบารมีมาครบถ้วนในอดีตชาติ พระองค์จึงได้มาอุบัติในราชสกุลของกษัตริย์ ดังข้อความว่า

“...เรามีเชื้อเทวดา มิใช่เป็นคนธรรมดา มิใช่ท้าวสักกะและนาค รากษส เราตถาคต เปนพระสัพพัญญูพุทธเจ้า เปนบุตรเกิดแต่ท้าวสุทโธทนะมหาราช เราเป็นผู้ที่เทพเจ้าทั้งปวง อภิวัตบุชา ตูราเมงค์ทั้งหลาย จงตั้งใจมั่นหมายจำเราไว้อย่างนี้เถิด...” (พระโพธิ์รังสี, 2473 : 10)

“...ข้าแต่เทวดาเจ้า ข้าพระบาท ขอถวายบังคม คงามเจริญจงมี แต่พระองค์พระเจ้านมหาราชเถิด รัตนอันใดอันหนึ่งมีอยู่ในแว่นแคว้นของพระวสุเทพเจ้า สรรพรัตนทั้งปวงทั้งหลายจะขอน้อมถวายแด่พระองค์ ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นนิศวรรเทวราช ขอพระบาทจงประทานพระธิดาแก่พระองค์ทั้งหลายเพื่อเป็นพระราชานในเมืองของข้าพเจ้าทั้งหลายเถิด...” (พระโพธิ์รังสี, 2473 : 91)

ข้อความข้างต้นหมายความว่าเงื่อนไขที่จะทำให้ได้เป็นผู้ปกครองคือเป็นผู้ได้รับการอบรม บำเพ็ญบารมีของผู้ปกครองเอง เช่นนี้ คำถามต่อมา คือ ผู้ปกครองมีวิธีปฏิบัติต่อมนุษย์อย่างไร ผู้ปกครองจึงจะสามารถช่วยให้มนุษย์เข้าถึงภาวะหลุดพ้นได้

2. เรื่องวิธีปฏิบัติต่อมนุษย์เพื่อช่วยให้มนุษย์เข้าถึงภาวะหลุดพ้น

คำถามว่าผู้ปกครองมีวิธีปฏิบัติต่อมนุษย์อย่างไร จึงจะช่วยให้มนุษย์เข้าถึงภาวะหลุดพ้นได้ นั้นจามเทวีวงศ์เสนอว่า ถ้ามนุษย์ยังคงยึดมั่นถือมั่น ไม่ละวางแนวทางปฏิบัติบนหนทางอันเกิดจากความเข้าใจผิดทางของตนแล้ว มนุษย์ย่อมไม่อาจเข้าถึงภาวะหลุดพ้นได้ เช่นนี้ วิธีปฏิบัติต่อมนุษย์ของผู้ปกครองจึงเป็นเรื่องของการเผยแผ่ธรรม เพื่อคลายความยึดติดในผิดที่มีมาแต่เดิมแล้วสร้างความเข้าใจใหม่ที่มีความถูกต้องตรงธรรมดังข้อความว่า

“...ณ กาลนั้น เมื่อพระนางนั้นได้ดำริห์แล้วอย่างนี้ว่า กัลป์ยามกรรมอันเราได้ทำมาแล้วในกาลก่อน เราจึงได้มาสำเร็จในชาติที่เกิดแล้วนี้ กรรมเป็นกุศล ควรเราพึงทำไว้ในอนาคตเพื่อชราอาพาธแก่หมู่ชน ครั้นพระนางนั้นได้ดำริห์อย่างนี้แล้ว ชำระศิริเกล้าแล้วทรงวัดถาสะอาดประดับอาภรณ์ทั้งปวง เสด็จทรงวอไปทำปทักษิณ พระบุรีด้วยมหันตบริวาร แล้วพระนางนั้นได้ให้สร้างอรัญญิกกรรมการามในด้านปาจิณทิศแห่งพระบุรีนั้น สร้างวิหารด้วย สร้างพระพุทธรูปด้วยแล้วถวายให้เป็นที่อยู่แห่งสงฆ์ มีพระสังฆเถระเป็นประธาน ถัดนั้นไป ให้สร้างมาลาราม ณ ระหว่างนั้น มหาชนจึง...”

วิธีปฏิบัติต่อมนุษย์ของผู้ปกครองข้างต้น หมายความว่า แก่นแท้ของมนุษย์ทุกคนคือพันที่จะเข้าถึงภาวะหลุดพ้นอยู่แล้ว เพราะภาวะหลุดพ้นเป็นความจริงแจ่มแจ้งแก่ตาแก่ใจของผู้ปฏิบัติเอง เพราะมนุษย์เข้าถึงภาวะหลุดพ้น ขอเพียงมนุษย์มีผู้ปกครองที่ดีเป็นต้นแบบ ข้อนี้ ไม่จำเป็นต้องอาศัยผู้ปกครองที่เป็นบุรุษเท่านั้นแม้สตรีก็เป็นผู้ปกครองได้ ดังข้อความว่า

“พระเจ้าจักรพรรดิราชได้ส่งพระธิดาของพระองค์ทรงพระนามว่าจัมมเทวี เพื่อเป็นพระราชาปกครองเมืองนี้” (พระโพธิ์รังสี, 2473 : 91)

เมื่อตำนานจามเทวีวงศ์ยืนยัน เช่นนี้ จึงมีคำถามว่า วิธีปฏิบัติต่อมนุษย์ของผู้ปกครองโดยยอมรับว่าสตรีมีสิทธิที่จะปฏิบัติได้นั้นเป็นสิ่งที่มีความค่า น่าปรารถนาของสังคมได้อย่างไร

3. เรื่องคุณค่าของวิธีปฏิบัติต่อมนุษย์เพื่อช่วยให้มนุษย์เข้าถึงภาวะหลุดพ้น

คำถามว่า วิธีปฏิบัติต่อมนุษย์ของผู้ปกครอง โดยยอมรับว่าสตรีมีสิทธิที่จะปฏิบัติได้ เป็นสิ่งที่มีความค่า น่าปรารถนาของสังคมได้อย่างไรนั้น ตำนานจามเทวีวงศ์เสนอว่า วิธีปฏิบัติต่อมนุษย์ของพระนางจามเทวีตั้งเป็นเรื่องน่าพึงปรารถนาของสังคม เพราะพระราชกรณียกิจในการปกครองของพระนางจามเทวี บ้านเมืองสงบ ร่วมเย็น เป็นปึกแผ่นมั่นคง ดังข้อความว่า

“...ฝ่ายพระवासเทพแลสุกกทันต์ก็พร้อมไปกับชาวพระนครทั้งปวง “หริปัญเช” เชิญพระนางจัมมเทวินั้นให้นั่งเหนือแผ่นทองแล้วอภิเษกแล้ว ก็ทรงระสมอเนกกุศลสมภารทั้งหลายในพระพุทธศาสนาจำเดิมแต่นั้น เมืองหริปัญชาก็เกษมปราศจากภัยอันตรายต่อมาอันนี้ เป็นอุบัติกาลแห่งเมืองหริปัญช” (พระโพธิ์รังสี, 2473 : 94)

การศึกษาในหัวข้อนี้ ทำให้ทราบแนวคิดเคารพสิทธิที่จะปกครองของสตรี ตามข้อเสนอของจามเทวีวงศ์ แม้แนวคิดนี้จะเป็นที่ยอมรับแพร่หลายของสังคมชาวพุทธล้านนา แต่ยังมีนักการศาสนาเสนอข้อคัดค้าน เพราะแนวคิดนี้น่าจะไม่ใช้คำสอนของพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อความกระจ่าง ผู้เขียนจะนำข้อมูล เหตุผล และหลักฐานที่ได้ไปวิเคราะห์ในหัวข้อต่อไป

วิเคราะห์อุดมคติจักรพรรดิราชกับข้อโต้แย้งของตำนานจามเทวีวงศ์

การศึกษาข้อโต้แย้งอุดมคติจักรพรรดิราชในตำนานจามเทวีวงศ์ทำให้ทราบข้อมูลและเหตุผลเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์เชิงปรัชญา เพื่อร่วมเสนอความเห็น ดังนี้

1. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะหลุดพ้นและการเข้าถึงภาวะหลุดพ้นกับสิทธิที่จะปกครองของสตรี

การศึกษาทำให้ทราบข้อเสนอของตำนานจามเทวีวงศ์ว่า ภาวะหลุดพ้นเป็นเป้าหมายและเป็นความพยายามของมนุษย์ทุกคน ด้วยอุดมคติจักรพรรดิราชแล้ว ผู้ปกครองย่อมปรารถนาช่วยมนุษย์ได้เข้าถึงภาวะหลุดพ้นอันเป็นเรื่องที่พระพุทธศาสนาเถรวาทยกย่องเชิดชู ดังจักกวัตติสูตร สุตัสสนสูตร มหาปทานสูตรระบุว่า ธรรมเท่านั้นประเสริฐสุด เป็นการยอมรับธรรมราชา ผู้มากด้วยบารมี (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต, 2531 : 796)

ขณะที่ตำนานจามเทวีวงศ์เสนอว่า ภาวะหลุดพ้นเป็นภาวะที่จะเกิดกับมนุษย์ได้ด้วยความเพียรพยายามของมนุษย์เอง แต่จำเป็นต้องมีผู้ปกครองคอยควบคุมดูแล อบรม สั่งสอน ดังข้อความว่า

“...ดูกรสหาย ถ้าเก่านั้นท่านจงฟัง พระธิดาพระเจ้าลโวราชมีแล้วเป็นสุชาติ มีรูปงามมีศีล มีปัญญา พระนามว่าจามเทวี ดังนี้ได้ปรากฏทั่วทิศเป็นครุณีกุมารีทรงเบญจกัณยาณี เป็นสตรีวิเคราะหพระสวามีของนางนั้นเดี๋ยวนี้มีศรัทธาได้บวชบรรพชิต เราทั้งสองจักทูลขอนางนั้น ต่อพระเจ้าลโวราชแล้วเชิญมาสู่พระนครในนี้ นางนารีผู้มีบุญนั้นจักยังพิชของตนให้เจริญ...” (พระโพธิ์รังสี, 2473 : 81)

ข้อความข้างต้นหมายถึงข้อเสนอว่า การเป็นผู้ปกครองนั้นไม่จำกัดด้วยเพศไม่ว่าบุรุษหรือสตรีก็สิทธิที่จะเลือกเป็นผู้ปกครองได้ ทว่าข้อความในอรรถกถา กัณฐินชาดก ปฏิเสธข้อเสนอนี้ ดังข้อความว่า

“...เราติเตียนบุรุษผู้มีลูกศรเป็นอาวุธ ผู้ยังไปเติมกำลัง เราติเตียนชนบทที่มีหญิงเป็นผู้นำ อนึ่ง สัตว์เหล่าใดตกในอำนาจหญิงทั้งหลาย สัตว์เหล่านั้น บัณฑิตก็จะติเตียน ด้วยอำนาจความสะอึกและความ หมาดเสีย” (อรรถกถากัณฐกชาดกที่ 3)

เนื้อหาของอรรถกถาเรื่องกัณฐกชาดกนี้ ยืนยันว่า ธรรมชาติของภาวะหลุดพ้นย่อมเกิดขึ้นกับ มนุษย์ผู้มุ่งมั่นฝึกตน สตรีเป็นเพศภาวะที่ไม่อาจนำมนุษย์ไปสู่ภาวะหลุดพ้นได้ แต่กลับเป็นอุปสรรคต่อ การเข้าถึงภาวะหลุดพ้น เพราะสตรีทำให้ความมุ่งมั่นของบุรุษลดน้อยถอยลง ข้อนี้ทำให้มีผู้สงสัยใคร่รู้ว่า พระพุทธศาสนาเถรวาทปฏิเสธสิทธิที่จะปกครองบ้านเมืองของสตรีหรือไม่ (สุรพศ ทวีศักดิ์, [ออนไลน์], 2564) อย่างไรก็ตาม เทวียนจามเทวีวงศ์กล่าวว่า ภาวะหลุดพ้นเป็นภาวะที่มนุษย์ทุกคนพร้อมจะเข้าถึง ขอ เพียงมีผู้ปกครองที่ดี เรียกว่า “ทรงธรรม” ดังข้อความว่า

...มหาราชเจ้าทรงสำราญพระหฤไทย จักรวรรดิธรรมทรงบำเพ็ญเป็นอันดีแล้ว พระองค์ทรง ปราบปรามราษฎรเสมออยู่มิได้บกพร่อง ทั้งชาวชนบทเกษมสุขประพตibusอยู่ตามคลองธรรมประเพณี พระราชาณาจักรรวบรวมเป็นสามัคคีดี...” (พระโพธิธัมม, 2473 : 82)

ข้อความข้างต้นหมายความว่า มนุษย์จะเข้าถึงภาวะหลุดพ้นได้หรือไม่อยู่ที่ตัวผู้ปกครอง ผู้ปกครองแม้เป็นบุรุษเพศ แต่ถ้าเป็นอธรรมแล้ว นอกจากจะไม่สามารถช่วยให้มนุษย์เข้าถึงภาวะหลุดพ้น ได้ ยังจะนำพาให้มนุษย์ประพตibusห่างจากภาวะหลุดพ้น อันจะทำให้บ้านเมืองล่มจม ดังข้อความว่า

“...ฝูงเทพเจ้าทั้งปวง ก็พากันมีฉันทอันเดียวซึ่งเคียดแค้นพระราชาและชนราชาการทั้งหลายนั้น และในคืนนั้นเทวดาก็มาสาแดงแก่หญิงนั้นดังนี้ว่า ดูกรมเด็จพระนางในวันพรุ่งนี้ แท้เทียวท่านจงพาคนที่รักใคร่ ของท่านออกจากเมืองไป เราทั้งหลายจักทำพระนครนี้กับพระราชาทั้งมนุษย์อาธรรมทั้งหลายก็บันดาลให้ เมืองนั้นจมลงด้วยน้ำซัดต่ำลงถึงภายใต้หลังเรือนทั้งสิ้นก็ได้ถึงซึ่งกิจอันจมลงภายใต้แห่งน้ำ ฝ่ายมนุษย์ บาบ อาธรรมทั้งหลายมีพระเจ้ากุนริกนาสราชเป็นประธานได้พากันถึงซึ่งมหาวินาสด้วยประหารครั้งเดียว นั้นเทียว...” (พระโพธิธัมม, 2473 : 41)

ข้อความข้างต้นหมายความว่าอำนาจปกครองในจามเทวีวงศ์ไม่ได้เน้นเรื่องเพศของผู้ปกครอง แต่เน้นความรู้ ความสามารถในการในการจูงใจมนุษย์ให้หันมาปฏิบัติเพื่อภาวะหลุดพ้น ความเข้าใจนี้สอดคล้องกับพระพุทธดำรัสในโคปาลสูตรสูตรความว่า

“...เมื่อฝูงโคว่ายข้ามน้ำ ถ้าโคจำฝูงไปคด โคหมดทั้งฝูงนั้นก็ไปคดตามกัน เพราะมีผู้นำที่ไปคด ฉันทใดในหมู่มนุษย์ก็ฉันทนั้น บุคคลใดได้สมมติให้เป็นใหญ่หากบุคคลนั้นได้ประพตibusไม่เป็นธรรม หมู่ ประชาชนนอกนั้นก็ประพตibusเสียหาย แวันแคว้นทั้งหมดก็จะยากเข็ญ หากผู้ปกครองประพตibusชอบ ธรรม หมู่ประชาชนนั้นก็พลอยดำเนินตาม ทั้งวันแคว้นก็เป็นสุขหากผู้ปกครองตั้งใจอยู่ในธรรม...” (อง.จตุกก. 21/70/98)

ปรีชา ช้างขวัญยืน (2542 : 73) กล่าวว่า จักรพรรดิราช จุดที่เน้นของคตินี้อยู่ที่ความเป็นธรรม ราช เพราะพระเจ้าจักรพรรดินั้นก็คือผู้ที่ตั้งความปรารถนาจะเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต บรมจักรพรรดิ ในที่นี้จึงมีความหมายอย่างเดียวกับพุทธจักร คือ พระเจ้าแผ่นดินผู้ที่มาบำเพ็ญบารมีโดยการปกครอง ประชาชนให้ร่มเย็นเป็นสุขด้วยธรรม ตำนานจามเทวีวงศ์พรรณนาถึงพระนางจามเทวีไว้ดังนี้

“...ผู้ที่บุคคลหาได้โดยยาก บุคคลผู้นำโลกไปโดยวิเศษก็หาได้โดยยาก บุคคลเช่นนั้น ย่อมไม่ เกิดในตระกูลทั่วไป บุคคลผู้มีปัญญานั้นเกิดในตระกูลใด ก็ย่อมทำให้ตระกูลนั้นได้ความสุข คนพาลนั้น เกิดในตระกูลใด ก็ย่อมพาให้ตระกูลนั้นได้ความทุกข์...” (พระโพธิธัมม, 2473 : 51)

“...ผู้มีปัญญาก็ไม่โทษนาคันนั้นได้ ผู้มีปรีชาทำงานอยู่ซึ่งกรรมใดเล่า ผู้หาปัญญามีได้ ไม่พึงทำได้ทั่วไปซึ่งกรรมนั้นแท้ จริตปัญญาเป็นสิ่งประเสริฐ ดุจดั่งรัศมีอันเกิดแต่แก้วมณีสว่างแล้ว ชัดได้ง่าย ซึ่งความมืดในราตรีไม่มีเศษเลย ผู้มีปัญญารู้ได้เฉพาะซึ่งคุณแลโทษอันเป็นอดีต อนาคต ปัจจุบัน...” (พระโพธิธรรมาจารย์, 2473 : 145)

ถ้าสังเกตเราจะพบคำว่า “ผู้มีปัญญา” ซ่อนอยู่ในข้อความข้างต้น ผู้มีปัญญาในพระพุทธศาสนา หมายถึงผู้รู้ทั่วตามสัจจะคือตามที่เป็นจริง เมื่อเกิดความรู้ตามที่เป็นจริงในสิ่งใด ก็ถือว่ามิปัญญาในสิ่งนั้น (สมเด็จพระญาณสังวร, 2553: 1) ดังนั้น มีความเป็นไปได้ว่าพระพุทธศาสนาเถรวาทยอมรับว่า มนุษย์ในสังคมไม่อาจหลุดพ้นได้เองในชีวิตประจำวัน ถ้ามนุษย์มีผู้ปกครองเป็นผู้มีปัญญา ก็จะสามารถช่วยให้มนุษย์เข้าถึงภาวะหลุดพ้นได้ บ้านเมืองก็จะเจริญรุ่งเรือง ดัง วิทิตชาตกกล่าวไว้ พระเจ้าแผ่นดินทรงมีปัญญา คือ ทรงรู้จักธรรมะและใช้ธรรมะในการปกครอง ข้อธรรมต่างๆ ที่นำมาเรียงไว้ สังเกตได้จาก ทศพิธราชธรรมบ้าง ขันติ สัจจะ ความเพียร มาจากจักกวัตติวัตร เช่น สงเคราะห์แก่สมณพราหมณ์ สงเคราะห์แก่สัตว์ ไปสู่สมณพราหมณ์ได้ถามปัญหาและสนทนาธรรม มาจากราชะนีติ เช่น ทรงความรู้ มีพระทัยสม่ำเสมอ รักษาขันตสัมา เป็นที่พึ่งแก่ราษฎร ไม่ฝักใฝ่ในกาม แต่ตั้งบุคคลที่จงรักภักดีในตำแหน่งสูง เป็นต้น (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2553 : 64)

เมื่อพระพุทธศาสนาเถรวาทเชื่อตรงกันว่า ผู้ปกครองที่มีปัญญาจะช่วยให้มนุษย์เกิดปัญญาและเข้าถึงภาวะหลุดพ้นได้ เช่นนี้ คำถามผู้ปกครองต้องทำอะไร ผู้ปกครองจะช่วยมนุษย์ในสังคมได้ จามเทวีวงศ์เห็นว่าผู้วางใจในตัวผู้ปกครอง ทำตามผู้ปกครองแล้ว ปัญญาย่อมเกิดกับผู้นั้น ดังข้อความว่า

“...พระเจ้าจักรพรรดิราชได้ส่งพระธิดาของพระองค์นามว่าจัมมเทวี เพื่อเป็นพระราชาในเมืองนี้ได้เสด็จสู่ณาวาดด้วยมหาบิรารทั้งหลายทั้งปวง ได้ระสมอเนกกุศลสมภารทั้งหลายในพระพุทธศาสนา แลได้ชักชวนราษฎรศรัทธา พากันถวายทานกับอัมมิกสักการพลี แก่เทวดาผู้รักษาพระนครทั้งหลาย เทวดาทั้งหลายได้นำมาซึ่งมงคลวารณหัตถิอันมีเดช เหตุบุญญาณภาพของพระนางเจ้านั้น...” (พระโพธิธรรมาจารย์, 2473 : 93)

แต่ความเข้าใจว่าเพศบุรุษเท่านั้นคือผู้ปกครองที่มนุษย์ควรศรัทธาจามเทวีวงศ์ปฏิเสธ เพราะปัญญาเป็นธรรมชาติของมนุษย์ผู้มีสืบเชื้อสายอันประเสริฐแม้เป็นสตรีอาจมีปัญญาสูงกว่าบุรุษได้ จามเทวีวงศ์ เรียกว่า “สุพิชชะ” ส่วนผู้ปกครองที่มีเชื้อสายของผู้ไม่มีปัญญานั้น แม้เป็นบุรุษก็อาจด้อยปัญญากว่าสตรีได้ ข้อเสนอที่ตรงกับคำสอนของพระพุทธศาสนาเถรวาท ดัง กุณฑลเกสึเถรีสูตร ความว่า ...บุรุษนั้นเป็นบัณฑิตในทุกสถานก็หาไม่ แม้สตรีผู้มีปัญญาเห็นประจักษ์ก็เป็นบัณฑิตได้ในที่นั้นๆ... (อรรถกถา ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท) ดังนั้น แม้เป็นบุรุษแต่ขาดเชื้อสายที่ดี ไม่เคยอบรมบ่มเพาะปัญญามาแล้ว ย่อมไม่อาจเป็นผู้ปกครองที่ดีได้ ตรงกันข้ามแม้เป็นสตรีแต่เกิดมาในเชื้อสายที่ดี ได้รับการอบรมบ่มเพาะมาในตระกูลที่ดีก็ย่อมจะมีสิทธิที่จะปกครองบ้านเมืองได้

ผู้เขียนเห็นว่า เรื่องภาวะหลุดพ้นและการเข้าถึงภาวะหลุดพ้นตามอุดมคติจักรพรรดิราชของจามเทวีวงศ์ แม้การยอมรับสิทธิที่จะปกครองอาจถูกบางคนมองว่าเป็นเรื่องแปลกแยกจากแนวคิดของพระพุทธศาสนาเถรวาท แต่การยืนยันว่าภาวะหลุดพ้นเกิดขึ้นจากความกรุณาและปัญญาของผู้ให้ความช่วยเหลือ เพราะปัญญาของผู้ปรารถนาให้ความช่วยเหลือในบุรุษและสตรีเท่าเทียมกัน เพราะความศรัทธาของมนุษย์ต่อผู้ให้ความช่วยเหลือไม่แตกต่างกัน เช่นนี้ ย่อมแสดงว่าการยอมรับสิทธิที่จะปกครองของสตรีไม่ขัดกับหลักการของพระพุทธศาสนาเถรวาท อย่างไรก็ดี ข้อเสนอของจามเทวีวงศ์วิธีปฏิบัติต่อ

มนุษย์เพื่อช่วยให้ศิษย์ได้เข้าถึงภาวะหลุดพ้น ยังมีผู้เสนอข้อคัดค้าน ผู้เขียนจำเป็นต้องวิเคราะห์ประเด็นนี้เพื่อคำตอบให้เกิดความกระจ่างต่อไป

2. วิเคราะห์คุณค่าของการเคารพสิทธิที่จะปกครองของสตรีในตำนานจามเทวีวงศ์กับอุดมคติจักรพรรดิราชในพุทธปรัชญาเถรวาท

การศึกษาทำให้ทราบว่าวิธีปฏิบัติต่อมนุษย์เพื่อช่วยให้มนุษย์เข้าถึงภาวะหลุดพ้นในจามเทวีวงศ์ คือการเผยแผ่พุทธธรรม เพราะวิธีนี้ทำให้มนุษย์ละความเข้าใจผิดและเลือกได้ แต่จามเทวีวงศ์ไม่เห็นด้วยถ้าผู้ปกครองต้องเป็นบุรุษเท่านั้น จนละเมิดสิทธิที่จะปกครองของสตรี แม้ตำนานจามเทวีวงศ์จะยอมรับว่าผู้นำพึงเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งอำนาจรุนแรงเข้มแข็ง เพราะไม่มีอะไรจะข่มคนพาลได้เท่าอำนาจเข้มแข็ง เพราะผู้อ่อนแอย่อมเป็นที่ข่มเหงของผู้อื่น แต่ถ้าผู้ปกครองเข้าใจว่าตนต้องใช้รุนแรงแล้วจะเปลี่ยนมนุษย์ให้เข้าถึงภาวะหลุดพ้นได้คงเป็นความเข้าใจผิด เพราะการเข้าถึงภาวะหลุดพ้นเป็นประสบการณ์ซึ่งมนุษย์แต่ละคนเข้าถึงได้ด้วยการเต็มใจปฏิบัติด้วยตนเอง เพราะความรุนแรงเป็นเพียงเครื่องข่มไม่ให้มนุษย์กำเริบเท่านั้น เช่นนี้ การใช้ความรุนแรงเท่ากับปฏิบัติผิดวิธีของจักรพรรดิราช

ด้วยเหตุผลต่างกัน นักการศาสนาอาจเห็นว่าสตรีไม่มีสิทธิที่จะปกครอง โดยยกข้อความที่มีปรากฏในพระไตรปิฎก อินทริยชาดก ความว่า

“...ดูกรภิกษุ มิใช่แต่บัดนี้เท่านั้นที่หญิงนั้นทำพินาศให้แก่เธอ แม้ในกาลก่อน เธอก็เสื่อมจากฉันทาสี ถึงความทุกข์ใหญ่หลวงเพราะอาศัยหญิงนั้น แต่ได้อาศัยเรา จึงพ้นจากทุกข์กลับสู่ฉันทาสีไปแล้วดังนี้แล้ว...” (พระไตรปิฎกเล่มที่ 27 ข้อ 13 หน้า 5)

ด้วยข้อความข้างต้นนี้ อาจมีผู้เห็นว่า ถ้าปล่อยให้ผู้ปกครองเป็นหญิงแล้ว มนุษย์ไม่อาจเข้าถึงภาวะหลุดพ้นได้ เช่นนี้ ควรอาศัยความปรารถนาและความพยายามของผู้ปกครองที่เป็นบุรุษเท่านั้นสามารถช่วยให้ศิษย์เข้าถึงภาวะหลุดพ้นได้อย่างแน่นอน เช่นนี้การปฏิเสธสิทธิที่จะปกครองของสตรีเป็นเรื่องเหมาะสม

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาข้อเสนอดังกล่าว เกิดจากความเข้าใจผิดของผู้ตีความ 2 ประการ ประการแรก คือ ความไม่เข้าใจของผู้ตีความ แท้จริงแล้วพระสูตรนี้เป็นเรื่องของภิกษุที่ถูกภรรยาหลอกลวงให้กระสันอยากสึกกลับไปครองเรือน ประการที่ 2 คือ ความเข้าใจทฤษฎีคำสอนผิดของผู้ตีความอย่างยึดถือถ้อยคำ ตัวอักษร ยึดติดกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานในสมัยพุทธกาล จนไม่อาจเข้าใจความจริงแท้ที่พระพุทธเจ้าทรงมุ่งหมาย ข้อนี้เป็นธรรมดาของมนุษย์ที่ไม่อาจเข้าใจความจริงแท้ที่พระพุทธเจ้าทรงมุ่งหมาย เพราะถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขของภาษาอันเป็นสมมติบัญญัติ แม้หลายคนอาจเข้าใจผิด แต่พระองค์จำเป็นต้องใช้ภาษาทางโลกอธิบายไม่เช่นนั้น สัตว์โลกย่อมเข้าใจไม่ได้ (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2550 : 5)

จะเห็นว่าข้อเสนอดังกล่าวยังไม่มีผู้เสนอคัดค้าน เพียงแต่อาจมีผู้ตั้งข้อสงสัยได้ว่า การยอมรับสิทธิที่จะปกครองของสตรีอาจสร้างความอ่อนแอแก่บ้านเมืองได้หรือไม่ ข้อนี้ผู้สงสัยอาจสังเกตตามบริบทของสังคมยุคโบราณ กล่าวคือ ขณะที่ในยุคพุทธกาลนั้นพระพุทธศาสนามีท่าทีไม่ชัดเจนต่อสิทธิที่จะปกครองของสตรี นักคิดทั้งหลาย เช่น อุบาสกที่มีท่าทีปฏิเสธสิทธิที่จะปกครองของสตรีชัดเจน แต่ด้วยอุดมคติจักรพรรดิราชแล้ว จึงอยู่เรื่องกำลังยังคงเป็นเรื่องจำเป็น เพราะภาพความอ่อนแอของผู้ปกครองเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้บ้านเมืองถูกรุกรานข่มเหง แต่ผู้ปกครองที่มีฐานะเป็นจักรพรรดิราช หรือราชาเหนือราชานั้น แม้พระองค์จะมีแสนยานุภาพรุนแรงเกรียงไกร แต่ไม่ทรงใช้ความรุนแรงอย่างเด็ดขาด แต่ทรงอาศัยการเคลื่อนไหวไปมาของจักรแก้ว หมายถึง อำนาจของธรรมราชายิ่งใหญ่เหนือความรุนแรงของราชาทั้งปวง หมายถึง ความปรารถนาแรงกล้าของผู้ปกครองที่จะช่วยให้มนุษย์ได้ปฏิบัติเพื่อเข้าถึงภาวะ

หลุดพ้น อันเป็นภาพสะท้อนถึงความเจริญและความเสื่อมของบ้านเมือง ดัง ข้อความในจกักรัตติสูตรว่า... ท้าวเธอทรงปกครองประชากรตามพระมติของพระองค์เอง เมื่อท้าวเธอทรงปกครองประชากรตามมติของพระองค์อยู่ ประชากรก็ไม่เจริญต่อไปเหมือนเก่าก่อน เหมือนเมื่อกษัตริย์พระองค์ก่อนๆ ซึ่งได้ประพฤติกักรวรรดิวัตรอันประเสริฐอยู่... (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 11, หน้า 66)

ตำนานจามเทวีวงศ์เห็นตรงกับจกักรัตติสูตร ดัง ข้อนี้ไม่มีพระสูตรใดปฏิเสธว่า อำนาจธรรมย่อมชนะอำนาจรุนแรงทั้งปวง ภาพลักษณ์ของจักรพรรดิราชไม่ใช่ความเข้าใจระดับราชาทั่วไป แต่อาศัยความเข้าใจลึกซึ้งระดับเหตุปัจจัยซึ่งครอบคลุมคุณค่าของมนุษย์ทุกคน ผู้ปกครองจึงไม่ใช่ผู้ใช้ความรุนแรงตามความพอใจของตน แต่เป็นผู้รู้จักประมวลหลักธรรมอันจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ด้วยหลักจักรวรรดิ 12 ประการ (พุทธทาสภิกขุ, 2529 : 75)

แต่กระนั้นอาจมีโต้แย้งว่า โดยปกติแล้วพระพุทธศาสนาเห็นว่าบ้านเมืองมั่นคงได้ก็ต่อเมื่อสตรีได้รับการอุปถัมภ์ดูแลอย่างดี ดัง อปริหานิยธรรม ข้อที่ 5 ระบุว่า...ไม่ล่วงละเมิดทางใจและกายในสตรีที่มีสามีหรือสตรีสาว... (มหาปริณิพพานสูตร พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ 10 ข้อ 70-75 หน้า 68-72) เช่นนี้ถ้ายอมให้สตรีเป็นผู้ปกครองบ้านเมืองแล้ว ความมั่นคงของบ้านเมืองจะดำรงอยู่ได้อย่างไร จามเทวีวงศ์ได้ปฏิเสธอปริหานิยธรรม แต่ชี้ว่าบ้านเมืองมิได้ดำรงมั่นคงได้ด้วยผู้ปกครองแต่เพียงผู้เดียว ผู้ปกครองย่อมต้องมีแก้ว 7 ประการ ในจำนวนนั้น คือ ช้างแก้ว ม้าแก้ว ขุนพลแก้ว นางแก้ว ไข่เป็นที่ข่มขวัญศัตรูมิให้กล้ารุกรานข่มเหง ดังธรรมนิตีกถาถึงพระเจ้าแผ่นดินความว่า

“...อ่อนแอเกินไปก็ใหญ่ไม่ได้ แข็งกร้าวเกินไปก็ใหญ่ไม่ได้ ฉะนั้นผู้ปกครองผู้เป็นใหญ่พึงรู้จักวางตนให้พอเหมาะพอดี...” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2535: 2)

ตำนานจามเทวีวงศ์กล่าวว่า พระนางจามเทวีมิใช่ผู้ปกครองอ่อนแอ ในยามข้าศึกกรรณ พระนางก็มีแสนยานุภาพมาก เพราะพระนางมีม้าศึก ช้างศึกไว้ข่มขวัญศัตรูให้เกรงกลัว ทั้งยังมีพระราชโอรส 2 พระองค์เป็นขุนพลแก้ว สอดรับกับจกักรัตติสูตรเสนอว่า ผู้ปกครองเมื่อช่วยให้ประชากรได้ประพฤติธรรมเพื่อหลุดพ้น ย่อมอยู่ดีมีสุข เมื่อประชากรอยู่ดีมีสุข บ้านเมืองก็สงบร่มเย็น เมื่อบ้านเมืองสงบร่มเย็นแล้ว ผู้ปกครองย่อมเข้าถึงจักรพรรดิราชได้เสวยสมบัติจักรพรรดิ 7 ประการ (สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช, 2549 : 29)

ผู้เขียนเห็นว่า วิธีปฏิบัติต่อมนุษย์ เพื่อช่วยให้มนุษย์เข้าถึงภาวะหลุดพ้นตามอุดมคติจักรพรรดิราชในตำนานจามเทวีวงศ์แสดงออกถึงการยอมรับความสามารถที่จะปกครองของสตรีที่มีเท่าเทียมบุรุษ เพื่อช่วยให้ประชากรเข้าถึงภาวะหลุดพ้นได้ โดยไม่จำเป็นต้องถูกแทรกแซงด้วยอำนาจความรุนแรงของบุรุษ แม้บุรุษจะอ้างเจตนาดีที่จะคอยปกป้องดูแลสตรีก็ตาม อุดมคติจักรพรรดิราชในจามเทวีวงศ์นี้สะท้อนรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับประชากรในทัศนะของพระโพธิ์รังสี อรรถกถาจารย์ชาวล้านนา เป็นไปได้ว่ารูปแบบนี้คงสืบทอดมาจากการปกครองแรกเริ่มของภูมิภาคอุษาคเนย์นี้สอดคล้องกับอุดมคติจักรพรรดิราชในพระพุทธศาสนาเถรวาท เพราะหลักฐานทั้งหลาย เช่น ตำนานเมืองเมืองลี ภาพแกะสลักผู้ปกครองสตรี เหล่านี้ล้วนยืนยันถึงความวางใจในมารดา ยอมรับให้สตรีปกครองบ้านเมือง สอดรับกับคำสอนในพระพุทธศาสนาเถรวาท ดัง พลกถา ธรรมนิตีกถาว่า “...พลั จนโท พลั สุริโย พลั สมณพราหมณา พลั เวลา สมุททุสส พลาคติ พลมิตฺติโย พระจันทร พระอาทิตย์สมณพราหมณ์และฝั่งทะเลต่างก็มีกำลัง แต่สตรีมีกำลังยิ่งกว่ากำลังเหล่านั้น...” (จุ.ชา. 27/65/311)

ดังนั้น กล่าวได้ว่า เนื้อหาของตำนานจามเทวีวงศ์ไม่ขัดแย้งกับแนวคิดในพระพุทธศาสนาเถรวาท สิทธิที่จะปกครองของสตรีเป็นเรื่องที่พระพุทธศาสนาเถรวาทรับรอง ด้วยเหตุผล คือ ผู้ที่มีปัญญาและมี

กำลังพอที่จะช่วยให้มนุษย์เข้าถึงภาวะหลุดพ้นได้ ควรเป็นผู้ปกครอง เพราะพระพุทธศาสนายืนยันว่า สตรีมีปัญญาและมีกำลังไม่ด้อยกว่าบุรุษ

สรุป

เนื้อหาของตำนานจามเทวีวงศ์ทำให้เกิดข้อสงสัยว่า พระพุทธศาสนาเถรวาทยอมรับสิทธิในการปกครองบ้านเมืองของสตรีหรือไม่ เพื่อความกระจ่างผู้เขียนจึงจำเป็นต้องวิจัยเชิงปรัชญา โดยมีกรอบวิจัย ดังนี้ 1. ภาวะหลุดพ้นและการเข้าถึงภาวะหลุดพ้นของมนุษย์ 2. วิธีปฏิบัติต่อมนุษย์เพื่อช่วยให้มนุษย์เข้าถึงภาวะหลุดพ้น 3. คุณค่าของวิธีปฏิบัติต่อมนุษย์เพื่อช่วยให้มนุษย์เข้าถึงภาวะหลุดพ้นตามอุดมคติจักรพรรดิราช ที่มีปรากฏในจกัณฐะสูตรและตำนานจามเทวีวงศ์ ตำนานจามเทวีวงศ์ยอมรับสิทธิในการปกครองบ้านเมืองของสตรี เพราะความปรารถนาที่จะช่วยให้มนุษย์ในสังคมได้เข้าถึงภาวะหลุดพ้นไม่ถูกจำกัดด้วยเพศบุรุษหรือสตรี เพราะปัญญาที่จะช่วยให้มนุษย์ในสังคมได้เข้าถึงภาวะหลุดพ้นของสตรีเท่าเทียมกับบุรุษ ดังนั้น ความศรัทธาของมนุษย์ที่มีต่อผู้ปกครองจึงเป็นเรื่องสำคัญ ส่วนเงื่อนไขของวิธีปฏิบัติต่อมนุษย์ในสังคมของผู้ปกครองคือกำลังใจในการโน้มน้าวมนุษย์ให้หันมาปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม เพราะกำลังในการโน้มน้าวใจมนุษย์ให้หันมาปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมของสตรีไม่ด้อยกว่าบุรุษ ดังนั้น แม้มีแสนยานุภาพรุนแรง แต่ผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องใช้แสนยานุภาพ

แม้ว่าการศึกษาวิเคราะห์อุดมคติจักรพรรดิราชของจามเทวีวงศ์ครั้งนี้ ทำให้ทราบและเข้าใจเป้าหมาย วิธีปฏิบัติและคุณค่าของการปฏิบัติต่อมนุษย์ด้วยอุดมคติที่ยอมรับสิทธิที่จะปกครองของสตรี อย่างไรก็ตาม อุดมคติจักรพรรดิราชที่มีปรากฏในตำนานจามเทวีวงศ์ยังมีพื้นที่มากพอให้ศึกษากระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครอง เพื่ออธิบายความจำเป็นของการเสียสละประโยชน์ตนเพื่อประโยชน์มหาชน เช่น การให้แจกจ่ายทรัพยากรอันจำกัดแก่มนุษย์ได้อย่างยุติธรรม เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. (2521). *พระไตรปิฎกฉบับหลวง*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระยาสิทธิ. (1990). *ไตรภูมิพิภพ*. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระโพธิธรรมา. (2473). *จามเทวีวงศ์*. พงศาวดารเมืองหรืออุษาคเนย์ทั้งภาษาบาลีและคำแปล. พระนคร: สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนอนุรักษ์เชษฐาธิราชเจ้า กรมหมื่นนครสวรรค์วรพินิต ทรงแจกในการพระราชกุศลสมโภชพระอัฐิพระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ.
- พระธรรมปิฎก. (2531). *พุทธธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2542). *ธรรมรัฐธรรมราชา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมเด็จพระญาณสังวร. (2553). *ปัญญาในพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุมาลี มหณรงค์ชัย. (2550). *พุทธศาสนายาน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- พุทธทาสภิกขุ. (2529). *ธัมมิกสังคายนี*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2535). *ราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- สุรพศ ทวีศักดิ์. เมื่อพระอัฐิพระไตรปิฎก “ผู้หญิงไม่ควรเป็นผู้นำประเทศ”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <<https://prachatai.com/journal/2011/09/37038> [11 October 2021]

สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช. (2549). *หลักพระพุทธศาสนา 17 ปี แห่งการสถาปนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุริยวัฒน์.

Sunai Chutintranon. (1990). *Cakravartin: The Ideology of Traditional Warfare in Siam and Burma, 1548-1605*. Ph.D. diss, Cornell University.

ชาวพุทธในศตวรรษที่ 21 Buddhists in the 21st century

พูนศักดิ์ กมล

Poonsak Kamol

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Chaiyaphum Sangha College

E-mail: poonsakso2020@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เขียนถึงการพัฒนาชุมชนชาวพุทธในศตวรรษที่ 21 กล่าวถึงคนในชุมชนมีความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามากขึ้น มองดูว่าคนในชุมชนมีความตั้งใจในการพัฒนาตนเองและพัฒนาชุมชน กลุ่มชาวพุทธในศตวรรษที่ 21 นี้มีความสามัคคีกันมากจากการเกิดข้อขัดแย้งหรือปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดกับพุทธศาสนิกชน และคณะสงฆ์เอง ชุมชนจึงให้ความร่วมมือและร่วมกันสร้างเครื่องมือในการป้องกันตนเองจากภัยต่างๆ ที่ปรากฏในรูปแบบต่าง และพร้อมกับสร้างชุมชนชาวพุทธในศตวรรษที่ 21 ให้เข้มแข็งอย่างมีประสิทธิภาพด้วยกระบวนการแบบสายกลาง และการมองแบบรอบด้าน ดังนั้น สามารถสร้างและพัฒนาคนในชุมชน และพัฒนาสังคมให้อยู่ในหลักของการปกครองตนตามหลักศีลธรรม ที่เป็นหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี ดังนั้นคนในชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาและสร้างความเข้าใจในด้านพระพุทธศาสนาให้มาก

คำสำคัญ : การพัฒนา, ชุมชน, พุทธศาสนา, ศตวรรษที่ 21

Abstract

This article is written about the development of Buddhist communities in the 21st century, telling people in the community to have a better understanding of Buddhist principles. Look at how people in the community have the intention of self-development and community development. This group of Buddhists in the 21st century is very united by conflict. Or various phenomena that occur with Buddhists and the clergy themselves the community therefore cooperates and creates tools to protect themselves from various threats that appear in different forms. And along with building a Buddhist community in the 21st century efficiently hardened with a central process and an all-round view Therefore, it can create and develop people in the community. And develop society to be in the principles of moral self-imposed that is the doctrine in Buddhism as well. Therefore, it is important for people in the community to develop and create a greater understanding of Buddhism.

Keywords : development, community, Buddhism, 21st century.

บทนำ

รูปแบบการแก้ปัญหาเป็นวิธีการในการจัดการที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว การดำเนินชีวิตในสังคมในยุคสมัยนี้ ที่กล่าวได้ว่าเป็นสังคมประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนาการเป็นอยู่ ความเป็นอยู่แนวคิด การดำเนินและการแสวงหา ฯลฯ เพราะแต่ละกลุ่มคนมีความเชื่อ ความศรัทธา ในศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การที่จะทำให้แต่ละคนสามารถอยู่ในชุมชนหรือสังคมเดียวกัน ความหลากหลายของผู้คนจึงอาจสร้างความไม่เสมอภาคกันของกลุ่มคนในสังคม ด้วยหลักคำสอนของศาสนาอย่างลึกซึ้งและรอบด้าน พร้อมทำความเข้าใจในหลักของการดำเนินชีวิตในรูปแบบทางสายกลางในพระพุทธศาสนา ของชุมชนชาวพุทธที่เป็นอยู่ทุกวันนี้

ด้วยเหตุนี้ บทบาทของพระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคมพร้อมกับการพัฒนาสังคมโดยรวมและสังคมชาวพุทธให้มีความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงในเรื่องของวิถีคิด และการดำเนินชีวิตตามแบบฉบับของกลุ่มคนยุคเก่า เพราะว่าสังคมแวดล้อมของวัดก็มีพันธะผูกพันกับการเป็นอยู่ของชุมชนสังคมอาจกล่าวได้ว่าโดยจิตสำนึกที่ถูกถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษและจะต้องให้การสนับสนุนค้ำจุนวัดในฐานะพุทธมามกะเพื่อจรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยืนคู่กับสังคมชาวพุทธยาวนานต่อไป ซึ่งวัดเปรียบเสมือนเป็นร่างกายของพระพุทธศาสนาต้องบำรุงรักษา ถ้าไม่มีวัดก็ไม่มีที่ตั้งศาสนาก็ดำรงอยู่ได้ยาก เพราะเหตุนี้แล้ววัดและชุมชนในสังคมของชาวพุทธต่างพึ่งพาอาศัยกันและกันมาโดยตลอด ซึ่งส่งผลกระทบต่อกันโดยวัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้เกิดคุณธรรม จริยธรรมในสังคม ถ้าสถาบันใดสถาบันหนึ่งล้มเหลวหรือหลุดลอยออกจากกัน ย่อมจะทำให้สังคมนั้นอ่อนแอลง รวมทั้งสถาบันศาสนาด้วย (ประเวศ วะสี, 2540 : 211) ในยุคสมัยปัจจุบันพุทธศาสนิกชนมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นกับสังคมและสิ่งที่มีอิทธิพลเป็นอย่างดีในการพัฒนา คือ วัดนอกจากจะเป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสงฆ์ในการศึกษาปฏิบัติพระธรรมวินัยและประกอบศาสนกิจแล้ว วัดยังเป็นสถาบันหลักที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนในการจัดกิจกรรมทางสังคม เป็นแหล่งศิลปวิทยาการ ทำหน้าที่ถ่ายทอดศีลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ ไปสู่ชุมชนตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเสียชีวิต (พิฑูรย์ มลิวัลย์ และไสว มาลาทอง, 2533 : 120)

หลักปฏิบัติของชาวพุทธในยุคปัจจุบัน

จากความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนพอจะมีมุมมองของกระบวนการในการสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในชุมชนในรูปแบบต่างที่ปรากฏว่าชุมชนชาวพุทธในยุคปัจจุบันมีหลักในการปฏิบัติตนเองอย่างไรกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น และนำหลักธรรมมาเป็นหลักปฏิบัติเพื่อให้เข้าใจโลก อย่างเช่นหลักธรรมข้อที่ว่า

1) ทิฐุธัมมิกัตถะ ประโยชน์ปัจจุบัน หรือหลักสร้างความสำเร็จทันตาเห็น บางที่ท่านเรียกว่าหัวใจเศรษฐกิจ (อุ อา กะ สะ.) อันเป็นคำสอนให้ตั้งเนื้อตั้งตัวได้ในทางเศรษฐกิจ 4 ประการ คือ

(1) ต้องมีความหมั่น คือ มีความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต รู้จักใช้ปัญญาความสามารถจัดการดำเนินการไปให้ได้ผลดี ซึ่งเป็นทางให้ได้ทรัพย์

(2) ต้องการรักษา คือ ต้องรู้จักเก็บคุ้มครองทรัพย์ หน้าที่การงานและผลงานที่ตนได้มาหรือได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรนั้น ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสียโดยเฉพาะ ถ้าเป็นทรัพย์ ก็ต้องยังรู้จักเก็บออม

(3) ต้องเลือกคบคนดีเป็นเพื่อน คือ เลือกคบแต่สุทนต์มิตร ได้แก่ มิตรแท้ เพื่อนจริงที่มีอุปการคุณสมานสุขทุกข์ แนะนำประโยชน์ให้และมีความรักใคร่จริงใจ ถ้าดำเนินธุรกิจเป็นบริษัทหรือสหกรณ์ก็จำเป็นต้องเลือกสมาชิกที่ดี

(4) ต้องมีความเป็นอยู่เหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่าย เลี้ยงชีวิตแต่พอดีไม่ให้ผิดเคืองหรือฟุ่มเฟือย

การเว้นจากอบายมุข เหตุแห่งการณสร้างควาญุ่นวายให้เกิดกับตนเองและชุมชน พร้อมกับสุขภาพร่างกายตนเองด้วยมีอยู่ 4 ประการ คือ

- 1) จากความเป็นนักเลงหญิงนักเที่ยวผู้หญิง
- 2) เว้นจากความเป็นนักเลงสุรานักดื่มหนักเสพยาเสพติดประเภทต่างๆ
- 3) เว้นจากความเป็นนักเลงเล่นการพนัน
- 4) เว้นจากการคบคนชั่วเป็นมิตรสหาย

หลักการปฏิบัติที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติมีความสุขพร้อมกับเป็นผลต่อชุมชนในการจัดกิจกรรมพัฒนาคนในชุมชนชาวพุทธในยุคปัจจุบัน ในกระบวนการต่างๆ ผ่านหลักการดำรงชีวิตของชุมชน จำเป็นอย่างมากที่ต้องคำนึงถึงของเดิมที่มีอยู่คู่กับชาวพุทธ หรือมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเฉพาะในส่วนที่ต้องการจะพัฒนาให้ดีขึ้น ไม่ได้เป็นการเปลี่ยนแปลงอาชีพหรือวิถีปฏิบัติทั้งหมดในคราวเดียว หากต้องการจะเปลี่ยนแปลงต้องให้แน่ใจว่าจะเป็นผลดีต่อชุมชนจริงๆ ประการที่สำคัญคือควรต้องเป็นการเพิ่มพูนสติปัญญาให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ พร้อมควรต้องส่งผลต่อการพัฒนาโดยรวมทั้งที่มีเป้าหมายทางพระพุทธศาสนาหรือการสร้างหลักประกันชีวิต ได้แก่ การทำงานเลี้ยงชีพ การสร้างความอยู่ดี (ครุชิต พุทธโกษา, 2554 : 3) สิ่งนี้จัดได้ว่าเป็นฐานหลักของชีวิต ซึ่งได้แก่ความสุขทางจิตใจ เช่น การมีครอบครัวมีลูกมีหลานที่อยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่นพร้อมหน้ากัน เป็นที่ยอมรับในชุมชนและสังคม มีการรักษาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน มีสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพ มีความอุดมสมบูรณ์ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องไม่ลืมที่จะสร้างความเข้มแข็งให้เกิดกับชุมชนและสังคม เพื่อให้สมาชิกชุมชนมีความสุขเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และมีจิตมุ่งมั่นที่จะพัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้น พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่แสดงถึงการดำเนินชีวิตให้อยู่ดีมีความสุขอยู่มาหลาย แต่บุคคลใดจะนำมาปฏิบัติก็ตามความถนัดและความสามารถ และตามยุคสมัยเป็นอย่างดี เช่น หลักธรรมที่กล่าวถึงการดำเนินชีวิต หลักธรรมที่ว่า คือทางสายกลางโดยกล่าวถึง

สัมมาทิฐิ คือ ความรู้ในทุกข์ (ความทุกข์) ความรู้ในทุกข์สมุทัย (เหตุเกิดแห่งทุกข์) ความรู้ในทุกข์นิโรธ (ความดับทุกข์) ความรู้ในทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา (ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์) (ข.ป. (ไทย) 31/36/55)

สัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริในเนกขัมมะ (การออกจากกาม) ความดำรินอภยาบาท (ความไม่พยาบาท) ความดำรินอวิหิงสา (การไม่เบียดเบียน)

สัมมาวาจา คือ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากมุสาวาท (พูดเท็จ) เจตนาเป็นเหตุเว้นจากปิสุณาวาจา (พูดส่อเสียด) เจตนาเป็นเหตุเว้นจากมรสุวาจา (พูดคำหยาบ) เจตนาเป็นเหตุเว้นจากสัมผัปปลาปะ (พูดเพ้อเจ้อ)

สัมมากัมมันตะ คือ เจตนาเป็นเหตุเว้นจากปาณาติบาต (การฆ่าสัตว์) เจตนาเป็นเหตุเว้นจากอทินนาทาน (การลักทรัพย์) เจตนาเป็นเหตุเว้นจากกาเมสุมิจฉาจาร (การประพฤติดีกในกาม)

สัมมาอาชีวะ คือ ข้อที่พระอรหันต์สาวกในธรรมวินัยนี้ ละมิจฉาอาชีวะ สำเร็จการเลี้ยงชีพด้วยสัมมาอาชีวะ

สัมมาวายามะ คือ ฝึกอยู่ในธรรมวินัยนี้ “สร้างฉันทะ พยายาม ประรภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น” (ขุ.ป. (ไทย) 31/36/56)

สัมมาสติ คือ ข้อที่ฝึกอยู่ในธรรมวินัยนี้เป็นผู้มีความเพียร “มีสัมปชัญญะ มีสติ พิจารณาเห็น กายในกายอยู่ พึงกำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้ พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาอยู่”

สัมมาสมาธิ สมาธิชอบ เป็นหลักในการปฏิบัติเป็นฐาน ในทางเดินให้ไม่หลงทาง (ส.ม. (ไทย) 19/1081/592-593) เป็นองค์ความรู้ของชาวบ้าน หรือทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดค้นจากสติปัญญา ความสามารถของชาวบ้านเอง เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับ ยุคสมัย (สิริกร ไชยมา, 2544 : 2) โดยมีกระบวนการสั่งสม สืบทอด และกลั่นกรองกันมาเป็นเวลา ยาวนานจนเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

จากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัยนั้น ชุมชนชาวพุทธจะมีวิธีการกระบวนการ อย่างใดในการประคับประคอง หรือรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาให้ปลอดภัย พร้อมกับสื่อสารกับคนรุ่นใหม่ในเรื่องของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในสถานการณ์การเปลี่ยนผ่านทางด้านความคิด จากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นกลาง และคนรุ่นใหม่หรือที่เข้าใจกันว่าชาวพุทธในศตวรรษที่ 21 ในมุมมองทางความคิด เรื่องศาสนา และสิ่งที่มีปรากฏให้เห็นคือ พระภิกษุสงฆ์แบบอนุรักษ์นิยม และกลุ่มพระภิกษุสงฆ์ใน ศตวรรษที่ 21

มงคลหลักพื้นฐาน

ชุมชนมีความสุขด้วยหลักธรรมนี้ คือ “การไม่คบคนพาล จากคำสอนนี้เป็นการแสดงถึงการ ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยปัญญา เป็นแนวคิดที่ให้การสนับสนุนในการตัดสินใจของบุคคลนั้นๆ ในการไม่เข้าไป คบหา และควรออกห่าง

การคบแต่บัณฑิต จากคำสอนนี้เป็นการแสดงถึงการดำเนินชีวิตอยู่ด้วยปัญญา เป็นแนวคิดที่ให้การ สนับสนุนในการตัดสินใจของบุคคลนั้นๆ ในการเข้าไปคบหา และนำมาปฏิบัติตาม

การบูชาคนที่ควรบูชา นี่เป็นมงคลอันสูงสุด (ขุ.อิติ. (ไทย) 25/262/562) จากคำสอนที่กล่าว มาแล้วทั้ง 3 ประการนั้นเป็นการกล่าวถึงท่าทีถึงความเป็นเสรีภาพในการกระทำของบุคคลนั้นๆ ที่จะเป็น การแสดงออกว่า ไม่ว่าการคบคนพาล หรือคบบัณฑิต และจะสนับสนุนใครๆ พร้อมด้วยการบูชาบุคคลที่ ควรบูชา นั้นก็อยู่ที่บุคคลนั้นๆ ที่จะคิดด้วยตนเอง

“การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม การเลือกสถานที่อยู่อาศัยก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องถึงการตัดสินใจของ บุคคลนั้นๆ ที่สามารถจะเลือกได้ด้วยตนเอง

การได้สร้างบุญไว้ในปางก่อน และการเตรียมเสบียงในการเดินทาง หรือการสร้างคุณงามความ ดีด้วยตนเอง

การตั้งตนไว้ชอบ นี่เป็นมงคลอันสูงสุด” (ขุ.อิติ. (ไทย) 25/263/562) จากคำสอนที่กล่าว มาแล้วทั้ง 3 ประการนั้นเป็นการกล่าวถึงท่าทีของบุคคลในการเลือกอยู่อาศัยกระทำความดีหรือไม่ดีกับ ด้วยการดำรงตนเองในทางที่ชอบ ในการตั้งใจในความดี

“ความเป็นพหูสูต เป็นการกล่าวถึงการแสวงหาความรู้ ตามความต้องการของตนอย่าง สม่าเสมอ

ความเป็นผู้มีศิลปะ เป็นการกล่าวถึงความสามารถและความชำนาญในวิชาที่ตนเองได้เรียนมา วินัยที่ศึกษามาดี เป็นการกล่าวถึงความเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยในการดำเนินชีวิต

วาจาสุภาสิต นี่เป็นมงคลอันสูงสุด (ขุ.อิติ. (ไทย) 25/264/562) จากคำสอนที่กล่าวมาแล้วทั้ง 4 ประการนั้นเป็นการกล่าวถึงท่าทีความเป็นสิริภาพของบุคคลในการเลือกที่จะกระทำบางอย่างในการเข้าถึงชีวิตที่ดี

“การบำรุงมารดาบิดา การสงเคราะห์บุตร การสงเคราะห์ภรรยา การทำงานไม่อาภูล นี่เป็นมงคลอันสูงสุด” (ขุ.อิติ. (ไทย) 25/265/562) จากหลักคำสอนที่กล่าวมาเป็นส่วนหนึ่งของการเลือกของบุคคล “การให้ทาน การประพฤติธรรม การสงเคราะห์ญาติ การงานที่ไม่มีโทษ นี่เป็นมงคลอันสูงสุด” (ขุ.อิติ. (ไทย) 25/266/562) จากคำสอนที่กล่าวมาแล้วทั้ง 4 ประการนั้นเป็นการกล่าวถึงท่าทีของบุคคลในการเลือกที่จะกระทำ และการเลือกที่จะไม่กระทำ เช่น “การงดเว้นจากบาป การงดเว้นจากการดื่ม น้ำเมา ความไม่ประมาทในธรรม นี่เป็นมงคลอันสูงสุด” (ขุ.อิติ. (ไทย) 25/267/562) ด้วยเหตุที่ว่าปัญหาด้านศีลธรรมและปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนไทยและการพัฒนาประเทศไทยในระยะยาว การพัฒนาศักยภาพของคนที่พึงปรารถนาจะต้องพัฒนาให้ทุกคนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพอย่างเต็มที่ ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ปัญญาและทักษะฝีมือ เพื่อให้คนเป็นคนดี มีคุณธรรม มีสุขอนามัยที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีจิตสำนึกและมีบทบาทในการดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่ดีงาม ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาประเทศมีความสมดุล ยั่งยืนอยู่บนพื้นฐานของความเป็นไทย สภาวะปัจจุบันของกลุ่มเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิ กำลังเผชิญปัญหาที่สำคัญหลายเรื่อง ในจำนวนหลายเรื่องนั้นคือเรื่องขาดการเสริมสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบ (ธีระพล อรุณะสิกร และคณะ, 2546) จึงมีปัญหาเรื่องราวเกี่ยวกับกลุ่มเยาวชนบ่อยครั้ง ในแง่ที่ไม่สร้างสรรค์ เช่น แสดงออกในเชิงขู่สาวในสวนสาธารณะ แสดงออกในลักษณะของความรุนแรง ก่อความทะเลาะวิวาทในงานเทศกาลหรืองานบุญประเพณีต่างๆ ที่หน่วยงานราชการหรือองค์กรต่างๆ จัดขึ้นในวันสำคัญต่างๆ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม ขาดจิตสำนึกต่อระเบียบวินัยในตนเอง และขาดความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาหลายๆ ด้าน เพื่อช่วยกันแก้ปัญหาสังคมให้ดำเนินไปในทิศทางที่สร้างสรรค์จนนำไปสู่มิติตัวอย่างทางสังคม โดยอาศัยร่วมเงาของกระแสความคิดหลังสมัยใหม่ ที่มีปัจจัยทางความคิดที่ก่อตัวเป็นแรงปรารถนา ภายใต้ภาวะสังคมทันสมัย (modernity) ให้เพิ่มเติมแนวคิดใหม่ๆ จะได้ไม่ต้องจมอยู่กับจุดเล็กๆ หรือแนวคิดเดิมๆ แม้จะเปลี่ยนแปลงทางแนวคิดไปตามพลวัตและกระแสสังคมก็ตาม (ดวงละภา กุดนอก, 2551) ทั้งนี้ล้วนเป็นการเสริมเติมช่วยในการพัฒนาไปสู่จุดที่สมบูรณ์นำไปสู่ถึงความประเสริฐสุดในชีวิตได้เช่นกัน

เมื่อปัญหาเกิดขึ้นกับชุมชนและกับเยาวชน จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายต้องร่วมกันหาทางป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก และวัยรุ่น แต่สิ่งที่สามารถป้องกันและช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี คือการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมกับวัยรุ่น โดยการนำเอาหลักคำสอนทางศาสนาเข้ามาช่วยในการแก้ปัญหา ยุทธศาสตร์ใหม่ที่เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544 (สมบุญ สุธาสาธิต, 2530) จึงได้กำหนดทิศทางของการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างให้คนมีความเป็นอยู่ที่ดี โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทุกกลุ่มได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพตามขีดความสามารถของแต่ละบุคคลอย่างเป็นองค์รวม คือ พัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม จิตใจ อารมณ์ สังคม รวมทั้งการคุ้มครองช่วยเหลือให้ได้รับการบริการพื้นฐานทางสังคมทุกด้านอย่างเหมาะสมทั่วถึงและเป็นธรรม เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขและสมศักดิ์ศรี รวมทั้งการพัฒนาระบบความมั่นคงทางสังคม ทั้งครอบครัวและชุมชนเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคนและสังคมต่อไป ความเจริญทางด้านวัตถุในยุคสมัยใหม่นี้ ก่อให้เกิด

ปฏิสัมพันธ์เชิงค่านิยมของคนในสังคมอย่างผู้ดูแลสังคมจึงให้ความสำคัญในการแสวงหาเงินทอง อำนาจมากกว่าให้ความสำคัญด้านจิตใจ ความมีบอดเริ่มแผ่เข้าปกคลุมทุกพื้นที่ทางสังคม (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2545) ปัญหามากมายต่างทยอยผุดขึ้นลูกกลม สลับทับซ้อนกันไป

ด้วยเหตุนี้วิธีการสร้างกระบวนการ ในการปลูกฝังจิตใจให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคม ขณะนี้จึงมีความเร่งด่วนที่ทุกภาคส่วนจำต้องร่วมระดมช่วยกันเยียวยาขนานใหญ่ ด้วยเหตุนี้จึงมีการกล่าวถึงคำว่า จิตสำนึกมากขึ้นเพื่อประโยชน์ที่จะเป็นแนวคิดต่อตนเอง อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคนพัฒนาชุมชน และพัฒนาสังคม เพื่อชี้ให้เห็นประเด็นในแง่ของการจัดการศึกษาที่แท้จริงว่า ต้องจัดกระบวนการความคิด เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านเรียนรู้จนตกลึกความเห็นในการพัฒนาเชิง ประจักษ์ร่วมกัน ดังนั้น เมื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องของการมีจิตสำนึกได้อย่างถูกต้องแล้ว จะส่งผลถึงสังคมของกลุ่มเยาวชนจะได้รับการพัฒนาในเรื่องจิตสาธารณะนี้อยู่ถึง 3 ประการ ได้แก่

1. คุณภาพจิต ได้แก่ สร้างเสริมจิตใจให้ตั้งงามด้วยคุณธรรมต่างๆ มีจิตใจสูง ประณีต ให้มีเมตตา มีความรัก มีความเพียร มีความปรารถนาประโยชน์แก่ผู้อื่น มีความกรุณาอยากช่วยเหลือผู้อื่น ให้พ้นทุกข์ มีมัทวะ ความอ่อนโยน กตัญญู รู้คุณค่าแห่งการกระทำของผู้อื่นเป็นต้น

2. สมรรถภาพจิต คือ ความสามารถของจิต เช่น ความมีสติดี มีวิริยะ ความเพียรพยายาม สู้งาน มีขันติความอดทนและทนทาน มีสติจิตใจแน่วแน่ มีสัจจะ มีความจริงจัง เอาจริงเอาจัง มีอธิษฐาน มีความเด็ดเดี่ยวต่อความมุ่งหมาย มีความหนักแน่นเข้มแข็งมั่นคงในจิตใจที่จะทำงานให้ได้ผลสมบูรณ์ โดยเฉพาะงานทางปัญญา มีความคิดพิจารณาให้เห็นความจริงแจ่มแจ้งชัดเจน

3. สุขภาพจิต เพื่อให้เด็กและเยาวชนเป็นคนมีความสุข มีสมาธิสงบเยือกเย็นเป็นคนแจ่มใส ร่าเริง พอใจในสิ่งที่ตนมี ยินดีในสิ่งที่ตนได้ และเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถาบันในการพัฒนาจิตใจ ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติ สิ่งแวดล้อมยั่งยืนในโอกาสต่อไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548)

การทำหน้าที่ความเป็นกัลยาณมิตร ลักษณะเพื่อนช่วย-เพื่อนดี ในหลักของทศ 6 ตามความหมายของการพัฒนาคนว่า จะต้องรู้จักหน้าที่ของตนเองในการปฏิบัติกับผู้คนรอบๆ และชุมชนชนที่ตนอาศัยอยู่ เพื่อเกิดการพัฒนาคนและชุมชนให้อยู่อย่างมีความสุข (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ม.ป.ป. : 29) หลักทางสายกลาง ในการดำเนินชีวิต เช่น คิดชอบ ทำชอบ มีสติ มีศีล มรรค 8 ประการ คือ ความเห็นที่ถูกต้อง ความคิดที่ถูกต้อง การพูดจาที่ถูกต้อง การงานที่ถูกต้อง การอาชีพที่ถูกต้อง ความพากเพียรที่ถูกต้อง ความรำลึกที่ถูกต้อง ความตั้งใจมั่นคงที่ถูกต้องทุกขันธ์โรธคามินีปฏิปทา หลักในการดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง อันเป็นเนื้อแท้ของพระพุทธศาสนา (ปัญญานันทมุนี, ม.ป.ป.: 51-53)

ชุมชนชาวพุทธในศตวรรษที่ 21

ชุมชนชาวพุทธในยุคปัจจุบัน ในด้านการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันมีความซับซ้อนในการดำเนินชีวิต เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านเศรษฐกิจ สังคม ข่าวสารข้อมูลและเทคโนโลยี มีการแข่งขันและความขัดแย้งมากขึ้น บุคคลมีความจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการแข่งขัน สามารถสู้กระแสวิกฤติต่างๆ ได้อย่างมีเหตุมีผล รู้จักนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาตนและพัฒนาอาชีพ มีความเข้าใจสถานการณ์และมีวิจรรณญาณในการเลือกรับเลือกปฏิเสธ มีความสามารถควบคุมอารมณ์และบริหารความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิต และมี

คุณสมบัติที่พึงประสงค์ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น จึงจะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขพร้อมกับการสร้างเกราะป้องกันที่เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงการเกิดมาของทุกชีวิตต้องประสบกับความทุกข์ทางกายจากภัยธรรมชาติ อันหมายถึง จากความร้อนหนาวของอากาศ ธรรมชาติจากสัตว์แมลงที่เป็นภัยต่อกาย ภายในกายก็มีธรรมชาติ คือ อาการของความหิวกระหาย ทางใจจากการคิด ความรัก ไม่สมหวัง ในสิ่งที่ตนปรารถนา และความตายเป็นความทุกข์ที่หนัก เจ้าชายสิทธัตถะทรงเห็นความทุกข์ทั้งทางกายและทางใจที่ปรากฏแก่หมู่สัตว์ทั้งหลาย เป็นเหตุที่ทรงพิจารณาว่าความสุขที่มนุษย์ทั่วไปแสวงหานั้นเป็นความสุขที่ไม่แท้จริง “ชาวพุทธ ถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งอันประเสริฐ” “บุคคลผู้เข้าไปนั่งใกล้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ด้วยกาย วาจา ใจนั้น ควรเป็นผู้รู้ผู้ตื่น ผู้ฉลาดในเหตุผล”

ปฏิบัติในหลักศีล และการฝึกอบรมในด้านการประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ เรียกว่า “อริศีลสิกขา” “อริจิตตสิกขา” “อริปัญญาสิกขา” การศึกษา คือ ฝึกฝน สัมมาวาจา สัมมากรรมันตะและสัมมาอาชีวะให้เจริญงอกงามขึ้น จนมีความสมบูรณ์พร้อมทางด้านความประพฤติวินัยและความสัมพันธ์ทางสังคมถึงมาตรฐานของอริยชน เป็นระดับพื้นฐานที่จะส่งเสริมการพัฒนาเสริมสร้างคุณภาพจิตใจให้ดีขึ้นต่อไป ถ้าจะกล่าวโดยประมวลเอาหลักพื้นฐาน ของการดำเนินชีวิต ที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา

เป้าหมายของความดีมีเป็นระดับทั้งทางโลกียะ และโลกุตตระ เป็นเป้าหมายความคิด และอุดมการณ์ ตามหลักอุดมคติของผู้ที่ปฏิบัติตามศีล สมาธิ และปัญญา เมื่อศึกษาเป็นขั้นตอนแต่ละขั้นว่า ทั้ง 3 ประการหลักเป็นการปฏิบัติให้ถึงความสอดคล้องกัน ในทางปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์ 8 นำไปสู่ความเป็นจริงทั้งระดับโลกียะและโลกุตตระ มรรคมีองค์ 8 ประการ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นพรหมจรรย์ เป็นระบบการดำเนินชีวิตที่พึ่งพาของมนุษย์นั่นเอง พระพุทธศาสนามีแนวทางมากมายในการเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของสรรพสัตว์

สรุป

พระพุทธในศตวรรษที่ 21 ยังมีแง่มุมอื่นๆ ให้ได้ศึกษาอีกหลายรูปแบบเช่น การพัฒนามนุษย์ตามแนวทางของพระพุทธศาสนามีให้ปฏิบัติกันเช่น เมื่อปฏิบัติในระดับต่ำซึ่งยังไม่จัดเป็นอริยมรรคหรือองค์มรรคที่แท้จริง คือ การปฏิบัติดีปฏิบัติชอบใน ศีล สมาธิ และปัญญาที่ปุถุชนผู้มีศีลธรรมทั้งหลายทำกันอยู่ในชีวิตประจำวัน แต่เมื่อปฏิบัติในระดับองค์มรรคทั้ง 8 จะต้องได้รับการปฏิบัติและทำให้เกิดขึ้นพร้อมกันในขณะเจริญวิปัสสนาก็มีกฎฐาน ซึ่งในระยะแรกองค์มรรคทั้ง 8 ยังอ่อนกำลังยังเกิดไม่พร้อมกันยังเป็นองค์ธรรมในระดับโลกียะ จนถึงระยะสุดท้าย คือ ในขณะเกิดมรรคญาณองค์มรรคทั้ง 8 จึงจะเกิดพร้อมกันและเป็นองค์ธรรมระดับโลกุตระทำผู้ปฏิบัติให้กลายเป็นพระอริยะได้

สำหรับการพัฒนาให้มนุษย์มีจิตสำนึก รู้ พร้อมกับยอมรับความเปลี่ยนแปลงในแต่ละด้านที่มีอยู่ในยุคสมัยปัจจุบัน เพื่อมีความสุขแก่มวลมนุษย์ เหตุผลเพื่อทำหน้าที่แก่สังคมโลกด้วยการมองตามหลักของพระพุทธศาสนา เป็นประโยชน์ที่เกิดแก่ชุมชนสังคม ในการยอมรับของการทำหน้าที่ คือ คนก้าวหน้าเป็นคนอยู่ในโลกอย่างมีประโยชน์และเข้าใจความเปลี่ยนแปลงไม่ยึดติดความคิดเดิมที่ตนเองเชื่อ เพราะฉะนั้น ชาวพุทธต้องใช้ชีวิตให้ก้าวหน้าในทางที่เป็นประโยชน์ เตรียมตัวในการทำหน้าที่ให้ถูกต้องด้วยการเข้าใจในทิศทางทั้ง 6 คือ ทิศตะวันออก คือ บิดามารดา ทิศใต้ คือ ครูอาจารย์ ทิศเหนือ คือ มิตรสหาย ทิศตะวันตก คือ ภรรยาบุตร ทิศเบื้องบน คือ สมณพราหมณ์ ทิศเบื้องต่ำ คือ ทาสคนใช้” ในการ

ทำหน้าที่นั้นต้องคำนึงว่าเราควรจะทำอะไรเพื่อเสริม เพื่อเติม เพื่อแต่งให้ศาสนา และตัวเราเองในการเจริญก้าวหน้าต่อไป เป็นหน้าที่ที่ดังจะกล่าวต่อไป

การทำหน้าที่ทั้ง 6 ประการนั้น เป็นการทำหน้าที่ที่มีการสอดคล้องกันในการดำเนินชีวิต คือเป็นหลักของอุดมคติของสังคมโลก เพราะหน้าที่เป็นสิ่งที่ต้องทำให้ถูก หน้าที่ถูกต้องแล้วผลออกมาก็เป็นผลที่ดี เป็นชีวิตที่มีความสุขมีความปลอดภัย ด้วยการทำหน้าที่ให้ถูกต้องทั้ง 6 ประการที่กล่าวมาเป็นการแสดงถึง ค่าของชีวิตอยู่ที่การทำงาน การกระทำตนให้มีราคา ก็คือการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันนั่นเอง การปฏิบัติงานทำให้ชีวิตให้มีค่า การไม่ทำงานทำให้ชีวิตของเราไร้ค่า เราอย่าอยู่อย่างคนไร้ค่า แต่ต้องอยู่อย่างคนมีค่า ทำงานด้วยความสำนึกเพียงว่าเป็นหน้าที่ ในความหลากหลายของผู้ปฏิบัติธรรมนั้นต้องทำงานด้วยความสำนึกอยู่แต่เพียงว่า อันนี้เป็นหน้าที่ที่ฉันจะต้องทำ แล้วก็ทำตามหน้าที่ ไม่ได้คิดว่าจะมีอะไร จะได้อะไรจากเรื่องนี้

ด้วยเหตุนี้การพัฒนาคนในชุมชนชาวพุทธในยุคปัจจุบัน จะต้องคำนึงถึงหลักธรรมและความเข้าใจในเรื่องของศาสนาเป็นอย่างดี เพราะหลายคนก็กล่าวนับถือ ศาสนาพุทธแต่หลักการครองตนให้อยู่ในศีล ในธรรม ยังไม่มีความเข้าใจลึกซึ้งมากนัก และก็ไม่ได้ให้ความสำคัญมากสักเท่าไรหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย จัดเป็นองค์ความรู้ด้านการพัฒนาคนในชุมชนชาวพุทธในยุคปัจจุบัน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข และเข้าใจปรากฏการณ์ทันยุคสมัยปัจจุบันนี้ แม้การพัฒนาบุคคล โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นจุดรวมใจ คือ ให้วัดได้มีส่วนช่วยในการเป็นจุดกลางของหมู่บ้านและชุมชน พร้อมกับการสร้างหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ชุมชนเห็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนาชุมชนของตนเองอย่างเต็มใจ โดยไม่คิดว่าเป็นภาระของใครคนใดคนหนึ่งพร้อมกับร่วมด้วยช่วยกันศึกษาเหตุการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเรื่องความขัดแย้ง ทางด้านการเมืองการปกครอง และเหตุการณ์ของโรคระบาด สิ่งเหล่านี้ทำให้ชุมชนมีวิธีคิดในการอยู่ร่วมกัน และช่วยกันจิตสำนึก, และความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในชุมชนอย่างมีความสุขและเกิดความสามัคคีกันของคนในชุมชน ด้วยการสนับสนุนแนวคิดใหม่ และตรวจสอบแนวคิดเก่า เพื่อสร้างความสอดคล้องให้เกิดมีและเปลี่ยนผ่าน อย่าคิดว่าศาสนาพุทธเป็นของตนเอง ให้มองว่าศาสนาพุทธเป็นเรื่องส่วนรวม ส่วนการเข้าถึงเป็นเรื่องปัจเจก แล้วแต่บุคคลนั้นจะเข้าถึงได้มาน้อยเพียงใด หากแนวคิดแบบนี้มีขึ้นได้ พระพุทธศาสนาก็จะไม่กลายเป็นเครื่องมือในการสร้างความขัดแย้ง

บรรณานุกรม

- ครรรชิต พุทธโกษา. (2554). *คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ดวงละภา กุดนอก. (2551). *ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการร่มค่ายเยาวชนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ธีระพล อรุณะกสิกร และคณะ. (2546). *พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กพร้อมด้วยกฎกระทรวงระเบียบคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติและระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ปัญญานันทมุนี. (ม.ป.ป.). *ทางสายกลาง*. นนทบุรี: ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์.
- ประเวศ วะสี. (2540). *พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2548). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พรินติ้ง. แมส. โปรดักส์ จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (ม.ป.ป.). *หน้าที่ความเป็นกัลยาณมิตร ลักษณะเพื่อนชั่ว-เพื่อนดี*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.
- พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทะ). (ม.ป.ป.). *งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภาสถาบันบันลือธรรม.
- พิฑูรย์ มลิวัลย์ และไสว มาลาทอง. (2533). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัชร งามจิตรเจริญ. (2561). *พุทธศาสนาเถรวาท*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สิริกร ไชยมา. (2544). *ภูมิปัญญาในวิถีชีวิตชาวล้านนา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโรงเรียนรองกวางอนุสรณ์.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ. (2545). *25 ปี สยช*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- สมบุญ สุขสำราญ. (2530). *การพัฒนาตามแนวพุทธศาสนา กรณีศึกษาพระสงฆ์นักพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

วิเคราะห์การตั้งครรภ์ของนางปาริกาในสุวรรณสามชาดก

The Analysis of Parika's Pregnancy in Suwannasamajataka

หยกสุริยะ อัครศรุตติพงศ์

Yoksuriya Akarasarutipong

นักวิชาการ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา

Scholar of Dhammasuksa Research Center

E-mail: yoksuriya1@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อจะหาคำตอบของปัญหาเกี่ยวกับความน่าจะเป็นในการตั้งครรภ์ของนางปาริกามารดาของสุวรรณสามกุมารด้วยวิธีการใช้มือลูบท้องโดยทูลดาบสผู้เป็นสามีจนเกิดตั้งครรภ์ขึ้นตามเทวบัญชานั้นว่ามีความน่าจะเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด จากการศึกษาพบว่า เมื่อพิจารณาจากกรอบของ โยนิ 4 หรือการกำเนิด 4 ประเภท กรณีนี้ไม่จัดอยู่ใน 3 ประเภทแรก คือ การเกิดในไข่, การเกิดในครรภ์ และการเกิดในถ้ำโคลหรือที่ขึ้นแฉะ แต่มีความน่าจะเป็นว่าเกิดขึ้นได้ในประเภทสุดท้าย คือ กำเนิดโอปปาติกะ หรือการเกิดผุดขึ้น โดยมีข้อสนับสนุนสองประการ คือ ประการแรก ความเป็นพระโพธิสัตว์ของสุวรรณสามกุมาร และหลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์ปฐมสมันตปาสาทิกาที่กล่าวถึงสาเหตุที่สตรีสามารถตั้งครรภ์ได้ 7 ประการ และคัมภีร์มิลินทปัญหาที่อธิบายถึงลักษณะอัชฌาจาร คือ การมีเพศสัมพันธ์กันระหว่างชายกับหญิงว่ามีลักษณะกิริยาอาการแตกต่างกันไป

คำสำคัญ: การตั้งครรภ์ของนางปาริกา, สุวรรณสามชาดก, พระพุทธศาสนาเถรวาท

Abstract

This article aims at finding out problems regarding the possibility of Parika, mother of Suwanasama baby, getting conceived by her husband, Tukul Hermit, stroking her stomach according to the divine command. From the study, it was found that considering from the Yoni 4 or four kinds of birth, this case was not classified under the first three kinds namely: egg-born creatures, womb-born creatures and moisture-born creatures. However, it was possible that he was born under the last kind namely spontaneously born creatures which was supported by two scenarios. The first one was the Bodhisattva of Suwanasama baby and the evidence in the first section of Samantapasadika describing the 7 causes that a woman can get conceived and the debate of King Milin which explains misbehavior characteristics such as different behavior of sexual intercourse between man and woman.

Keywords: Parika's Pregnancy, Suwannasamajataka, Theravada Buddhism.

บทนำ

จากการศึกษาสุวรรณสามชาดก ทำให้พบปัญหาที่น่าสงสัยเกี่ยวกับ “ความน่าจะเป็น” ในการตั้งครรภ์ของนางปาริชาติซึ่งเป็นมารดาของสุวรรณสามด้วยวิธีที่ทูลดาบสผู้เป็นบิดาของสุวรรณสามได้ใช้มือลูบท้องนางปาริชาติจนเกิดตั้งครรภ์ขึ้นตามเทวบัญชานั้น ตามหลักการโดยทั่วไปของการอ้างเหตุผลเปรียบเทียบทางพุทธศาสนาและทางตรรกศาสตร์ เพื่อจะวิเคราะห์หาข้ออ้างด้วยการใช้เหตุผลในกรณีของการกำเนิดของสุวรรณสามนั้นมีความสมเหตุสมผลหรือไม่ แม้ว่าเนื้อความในชาดกจะกล่าวอ้างว่าการกำเนิดโดยวิธีการลูบท้องของนางปาริชาตินั้นเป็นไปโดยเทวบัญชาก็ตาม จากปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนจะใช้หลักโยนิ 4 หรือกำเนิด 4 มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ความน่าจะเป็นในการตั้งครรภ์ของนางปาริชาติเพื่อหาข้อสรุปของข้อสงสัยดังกล่าวต่อไป

สุวรรณสามชาดก

เนื้อความโดยย่อ ตามที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก สุวัณณสามชาดกนั้น ได้กล่าวถึงหัวหน้านายพรานของสองหมู่บ้านที่เป็นสหายใคร่รักกันซึ่งตั้งอยู่ผากฝั่งทั้งสองของริมแม่น้ำสายหนึ่งใกล้กรุงพาราณสี เมื่อวัยหนุ่มต่างได้สัญญากันว่าถ้าคนใดคนหนึ่งมีบุตรหรือธิดาแล้วจักจัดการแต่งงานให้เป็นสามีภรรยากันตามประเพณีที่นิยมมา ต่อมาภายหลังหัวหน้านายพรานทั้งสองต่างก็มีบุตรและธิดาคนละคน ชื่อว่าทูลกุมาร และปาริชาติกุมารี ในเวลาที่บุตรธิดาทั้งสองมีอายุได้ 16 ปี มารดาบิดาทั้งสองฝ่ายก็ได้จัดให้มีการแต่งงานกันตามสัญญาที่ให้กันไว้ตั้งแต่คราวที่หัวหน้าพรานทั้งสองยังเป็นหนุ่มแต่กุมารและกุมารีทั้งสองนั้นกลับไม่มีความยินดีที่จะเป็นสามีภรรยากันถึงแม้ว่ามารดาบิดาทั้งสองฝ่ายจะอ่อนวอนถึง 3 ครั้งก็ตาม แต่ภายหลังทั้งสองก็ได้แต่งงานกันตามคำขอของมารดาบิดาทั้งสองฝ่าย แต่ทั้งสองก็ไม่ได้มีความยินดีในทางโลกีย์เหมือนเช่นกับสามีภรรยาทั่วไป และไม่ได้ทำปาณาติบาตตามอาชีพของตระกูลเลย กาลต่อมาไม่นานทั้งสองก็ได้ขออนุญาตมารดาบิดาเพื่อจะออกบวช เมื่อได้รับคำอนุญาตแล้วก็พากันออกจากบ้านมุ่งไปสู่ป่าหิมพานต์จนกระทั่งถึงริมฝั่งแม่น้ำมคัสสมิตานที และได้มีพระวิสสุกรรมเทพบุตรมานิรมิตบรรณศาลาและเครื่องบริขารสำหรับบรรพชิตให้แก่ทั้งสอง เมื่อทั้งสองได้นุ่งห่มเครื่องบริขารเปลี่ยนเป็นดาบสแล้วก็พากันตั้งใจเจริญเมตตาพรหมวิหาร จณสัตว์ทั้งหลายในสถานที่นั้นเกิดเมตตาจิตต่อกัน ในเวลาเช้านางปาริชาติทำหน้าที่ตักน้ำสำหรับดื่มและใช้ ปัดกวาดบรรณศาลาเป็นกิจวัตรทุกวัน

ต่อมาภายหลังท้าวสักกะได้พิจารณาเห็นอันตรายจะเกิดแต่ดาบสทั้งสองเพราะถูกงูพันพิษใส่จนตาสองข้างบอดสนิทด้วยอำนาจบุรพกรรมที่ทำไว้แต่ปางก่อนเมื่อครั้งที่ทั้งสองเกิดในตระกูลแพथย์ จึงเสด็จลงจากสวรรค์แล้วขอให้ทั้งสองปรารถนาบุตร ด้วยวิธีการให้ทูลดาบสลูบท้องของนางปาริชาติในเวลาที่น่าจะมีระดู ทูลดาบสก็ทำตามเทวบัญชา ซึ่งต่อมาภายหลังนางปาริชาติก็ตั้งครรภ์ขึ้นมาแล้วก็คลอดบุตรคนหนึ่ง มีผิวพรรณเหมือนทองคำ จึงได้ชื่อว่า “สุวรรณสามกุมาร” (ขุ.ชา. (ไทย) 28/296-420/229-245)

โยนิ 4 หรือชนิดของการเกิด 4 ประเภท

จากเนื้อความโดยย่อของสุวรรณสามชาดกที่ผู้เขียนนำมากล่าวไว้นี้จะเลือกเอามาแสดงเฉพาะบางตอนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้เท่านั้น เนื้อหาดังกล่าวพอจะทำให้ทราบได้ว่าการตั้งครรภ์ของนางปาริชาตินั้นไม่ได้เกิดขึ้นด้วยวิธีการของมนุษย์ปกติทั่วไปในขณะนั้น แม้ในปัจจุบันนี้จะมีการพัฒนาการทางเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้ามากขึ้นกว่าอดีตที่สามารถตั้งครรภ์ด้วยวิธีอาศัยเทคโนโลยีระดับสูงเข้าช่วย เช่น การผสมเทียมในหลอดแก้ว (In vitro Fertilization-IVF) ทำโดยนำเชื้อสุมิมาผสมกับไข่ในหลอดทดลอง

แล้วจึงนำตัวอ่อนที่ผสมแล้วใส่กลับไปในโพรงมดลูกหรือการผสมเทียมในท่อนำไข่ (Gamete Intra fallopian Transfor-GIFT) ทำโดยนำเชื้อสpermและไข่ฉีดเข้าไปในท่อนำไข่เพื่อให้เกิดการผสมเป็นตัวอ่อนก็ตาม (รศ.นพ.ดิฐกานต์ บริบูรณ์หิรัญสาร, [ออนไลน์]) แต่ไม่มีปรากฏเป็นหลักฐานได้ว่าการตั้งครรภ์ด้วยวิธีการแบบนี้เลย อันเป็นเหตุชวนให้เกิดความสงสัยได้ว่า เหตุการณ์ดังกล่าวมีความน่าจะเป็นได้มากน้อยแค่ไหน ส่วนการวิเคราะห์คำตอบต่อข้อสงสัยดังกล่าวผู้เขียนจะใช้กรอบของโยนิ 4 หรือกำเนิด 4 ที่มีปรากฏในพระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก มหาสัณหาทสุต ความว่า

สารีบุตร กำเนิด 4 ชนิดนี้ กำเนิด 4 ชนิด ไหนบ้าง คือ 1. กำเนิดอันทชะ (การเกิดในไข่) 2. กำเนิดชลัพพะชะ (การเกิดในครรภ์) 3. กำเนิดสังเสทชะ (การเกิดในถ้ำโคลหรือที่ขึ้นแฉะ) 4. กำเนิดโอปปาติกะ (การเกิดผุดขึ้น)

กำเนิดอันทชะ คืออะไร คือ เหล่าสัตว์ผู้เจาะทำลายเปลือกไข่แล้วเกิด นี้เราเรียกว่า กำเนิดอันทชะ, กำเนิดชลัพพะชะ คืออะไร คือ เหล่าสัตว์ผู้เกิดในครรภ์ นี้เราเรียกว่า กำเนิดชลัพพะชะ, กำเนิดสังเสทชะ คืออะไร คือ เหล่าสัตว์ผู้เกิดในปลาเนาซากศพเนา ขนมอบ น้ำคร่ำ หรือถ้ำโคล นี้เราเรียกว่า กำเนิดสังเสทชะ, กำเนิดโอปปาติกะ คืออะไร คือ เทวดา สัตว์นรก มนุษย์บางจำพวก และเปรตบางจำพวก นี้เราเรียกว่า กำเนิดโอปปาติกะ, สารีบุตร กำเนิดมี 4 ชนิดนี้แล”

(ม.ม. (ไทย) 12/152/151-152)

เมื่อพิจารณาตามพุทธพจน์เบื้องต้นนี้ สรุปการเกิดขึ้นของสัตว์ในโลกนี้จะมีได้ด้วย 3 วิธีด้วยกัน คือ 1) การเกิดในไข่ เป็นการเกิดของจำพวกสัตว์เดรัจฉานที่เกิดออกมาเป็นไข่ก่อนแล้วจึงฟักออกมาเป็นตัวในภายหลัง เช่น นก ปลา ไก่ เป็ด ห่าน เป็นต้น เรียกว่า อันทชะ

2) การเกิดในครรภ์ เป็นการเกิดของสัตว์ที่คลอดลูกออกเป็นตัวแล้วจะเลี้ยงลูกด้วยนม เช่น มนุษย์ สุนัข แมว วัว ควาย ช้าง ม้า เป็นต้น เรียกว่า ชลัพพะชะ

3) การเกิดในถ้ำโคล หรือที่ขึ้นแฉะของสกปรกอบุคเน่าจากอาหารและซากสัตว์ เช่น หนอน ชนิดต่างๆ จุลินทรีย์ต่างๆ รวมถึงพวกอมิบาหรือแบคทีเรีย

เมื่อพิจารณาจากการเกิดขึ้นของสัตว์ในโลกนี้ข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเกิดของมนุษย์นั้นจะนับเนื่องในแบบของชลัพพะชะ การเกิดในครรภ์เป็นการเกิดจากการผสมกันระหว่างเชื้อสpermของเพศชายและเซลล์ไข่ของเพศหญิงและต้องอยู่ในช่วงที่เซลล์ไข่ของหญิงมีความพร้อมพอเหมาะที่จะก่อให้เกิดการปฏิสนธิระหว่างไข่กับสperm แล้วได้ตัวอ่อนเกิดขึ้นมา ในการตั้งครรภ์ปกติ ตัวอ่อนจะไป ผังอยู่ที่เยื่อโพรงมดลูก และตัวอ่อนที่มีเพียงเซลล์เดียวจะแบ่งตัวและพัฒนาเป็นอวัยวะต่างๆ จนเจริญเติบโตเป็นทารก (เมตไทย (Medthai), [ออนไลน์]) มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับพุทธพจน์ที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก มหาสัณหาทสุต ความว่า

ภิกษุทั้งหลาย เพราะปัจจัย 3 ประการประชุมพร้อมกัน การถือกำเนิดในครรภ์จึงมีได้ ในสัตว์โลกนี้มารดาบิดาอยู่ร่วมกัน แต่มารดาไม่มีระดู และคันธัพพะ ยังไม่ปรากฏ การถือกำเนิดในครรภ์ก็ยังมีไม่ได้, ในสัตว์โลกนี้ มารดาบิดาอยู่ร่วมกัน มารดามีระดู แต่คันธัพพะยังไม่ปรากฏการถือกำเนิดในครรภ์ก็ยังมีไม่ได้ แต่เมื่อใด มารดาบิดาอยู่ร่วมกัน มารดามีระดู และคันธัพพะก็ปรากฏ เมื่อนั้น เพราะปัจจัย 3 ประการประชุมพร้อมกันอย่างนี้ การถือกำเนิดในครรภ์จึงมีได้

(ม.ม. (ไทย) 12/408/443-444)

จากพุทธพจน์ข้างต้นจะเห็นได้ว่า ชีวิตมนุษย์จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. สามีภรรยาอยู่ร่วมกัน
2. ภรรยาอยู่ในช่วงระยะเวลาที่ไขสูกพร้อมที่จะตั้งครรภ์
3. มีคันธัพพะปรากฏขึ้น หรือเกิดปฏิสนธิจิต หรือปฏิสนธิวิญญาณ

ในองค์ประกอบข้อที่ 3 ของการเกิด กล่าวถึงคันธัพพะ ซึ่งหมายถึงสัตว์ที่จะมาเกิดในครรภ์นั้น ได้แก่ มนุษย์ เทวดา เปรต หรือสัตว์นรกที่ตายแล้วหรือจุติแล้วมาเกิด

ดังนั้น การเกิดขึ้นของคันธัพพะนั้น มีลักษณะเป็นอย่างไร ในพระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค มหานิทานสูตร ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

ครั้งหนึ่ง เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสนทนากับพระอานนทในตอนหนึ่งว่า

“อานนท ข้อที่เรากล่าวเช่นนั้นว่า ‘เพราะวิญญาณเป็นปัจจัย นามรูปจึงมี’ เธอพึงทราบเหตุผลที่วิญญาณเป็นปัจจัย นามรูปจึงมี ดังต่อไปนี้ ก็ถ้าวิญญาณ จักไม่หยั่งลงในท้องมารดา นามรูปจะก่อตัวขึ้นในท้องมารดาได้หรือ”

ท่านพระอานนททูลตอบว่า “ไม่ได้เลย พระพุทธเจ้าข้า”

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า “ก็ถ้าวิญญาณหยั่งลงในท้องมารดาแล้วล่วงเลยไป นามรูปจักบังเกิดขึ้นเพื่อความเป็นอยู่อย่างนี้ได้หรือ”

ท่านพระอานนททูลตอบว่า “ไม่ได้เลย พระพุทธเจ้าข้า”

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า “ก็ถ้าวิญญาณเด็กชายหรือเด็กหญิงผู้เยาว์วัยจักขาดความสืบต่อ นามรูปจักเจริญงอกงามไพบูลย์ได้หรือ”

ท่านพระอานนททูลตอบว่า “ไม่ได้เลย พระพุทธเจ้าข้า”

พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า “อานนท เพราะเหตุนี้ เหตุ ต้นเหตุ เหตุเกิดและปัจจัยแห่งนามรูป ก็คือวิญญาณนั่นเอง”

(ที.ม. (ไทย) 10/15/65-66)

จากพุทธพจน์ข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงพิจารณาถึงปฐมเหตุของการเกิด คือ การปรากฏของคันธัพพะ หมายถึง สัตว์ผู้จะมาเกิดในครรภ์จะปรากฏในสภาพที่เป็นวิญญาณที่เรียกกันว่า ปฏิสนธิวิญญาณ แล้ววิญญาณนั้นก็ไปปัจจัยให้ไข่ที่ผสมเชื้อแล้วเจริญเติบโตเป็นชีวิตคนต่อไป ซึ่งอาจสรุปได้ว่าการเกิดของชีวิตมนุษย์จะต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

- 1) มารดาบิดาอยู่ร่วมกัน
- 2) มารดามีระดู
- 3) มีวิญญาณมาปรากฏในครรภ์

ในช่วงที่มีวิญญาณมาปรากฏแล้วนั้นก็หมายความว่าได้เกิด “การปฏิสนธิ” (Conception) หรือ “การผสมเชื้อ” (Fertilization) แล้ว อีกนัยหนึ่ง คือ ชีวิตหรือภาวะความเป็นมนุษย์เกิดขึ้นโดยสมบูรณ์ในระยะสัปดาห์แรกของการอยู่ร่วมกันของบิดามารดา ที่เรียกว่าระยะ “กลละ” ที่มีลักษณะคล้ายหยาดน้ำขนาดเล็กมากเทียบด้วยการเอาขนแกะเส้นหนึ่งจุ่มลงในน้ำมันงาแล้วยกขึ้น หยาดน้ำมันที่ติดขึ้นมากับปลายขนแกะนั้นแหละคือขนาดของ “กลละ” อันเป็นขั้นเริ่มต้นวิวัฒนาการของทารก ในครรภ์ จากนั้นก็พัฒนาไปโดยลำดับจนกระทั่งคลอดจากครรภ์มารดา (ธรรมชาติ, [ออนไลน์]) แม้ในพระวินัยปิฎกก็มีการระบุไว้ว่ากลละนี้ถือว่าเป็นชีวิตมนุษย์ที่สมบูรณ์แล้ว มีปรากฏอยู่ในอาบัติปาราชิกข้อ 3 ที่บัญญัติว่า “ภิกษุใดจงใจพรากกายมนุษย์จากชีวิต หรือแสวงหาศัตรูอันจะพรากกาย

มนุษย์นั้น แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชิก หาสิ่งวาสนาได้” (วิ.มหา. (ไทย) 1/167/138) จะเห็นได้ว่าความเป็นมนุษย์นั้นจะนับตั้งแต่ยังเป็น “กลละ” เป็นต้นไป ไม่ได้นับตั้งแต่คลอดออกมาแล้วรอดชีวิตตามหลักกฎหมายอย่างที่เราเข้าใจกัน นั่นก็หมายความว่า ถ้าภิกษุใดตั้งใจทำแท้งให้สตรีตั้งแต่เด็กในท้องยังเป็นเพียง “กลละ” เท่านั้นก็เป็นปาราชิกทันที

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาการของชีวิตในครรภ์มารดาตามที่กล่าวมานี้เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นเป็นปกติกับมนุษย์ผู้เป็นมารดาในโลกนี้ทุกคน ส่วนการเกิดขึ้นภายหลังการปฏิสนธิในครรภ์แล้วก็ย่อมต้องพิจารณาเป็นรายบุคคลซึ่งจะมีความแตกต่างกันไปด้วยอำนาจของเหตุปัจจัยต่างๆ มากมาย แต่ก็สรุปลงในหลักการได้ว่า เป็นกรรมของคนๆ นั้น บางคนอาจได้พ่อแม่ที่มีเผ่าพันธุ์เช่นนั้น มีโรคทางพันธุกรรมอย่างนั้น มีฐานะทางครอบครัวยากจนหรือมั่งมีเช่นนั้น เกิดในสภาพแวดล้อมที่ดีหรือเป็นโทษต่อการพัฒนาการอย่างนั้น เกิดในประเทศและช่วงเวลาเช่นนั้นๆ การเกิดดังกล่าวนี้ก็ย่อมขึ้นอยู่กับกรรมหรือการกระทำของแต่ละคนในหนหลังเป็นตัวกำหนดดังพุทธพจน์ที่ว่า “สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม หมู่สัตว์เป็นไปตามกรรม สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นเครื่องผูกพัน เปรียบเหมือนรถที่แล่นไปมีหมุดเป็นเครื่องตรึงไว้ ฉะนั้น” (ขุ.สุ. (ไทย) 25/660/654)

วิเคราะห์การตั้งครรภ์ของนางปาริกา

จากเนื้อหาที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด เมื่อพิจารณากรณีการตั้งครรภ์ของนางปาริกาด้วยวิธีการลูบท้องของทุกลดาบสนั้นแล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นการตั้งครรภ์ที่ไม่ครบองค์ประกอบ 3 ประการที่จะทำให้ชีวิตมนุษย์เกิดขึ้นได้ แม้จะมีเพียงข้อว่า “มารดา มีระดู” เท่านั้นที่มีอยู่ในองค์ประกอบก็ตาม แต่ก็ไม่ใช่เพียงพอที่จะทำให้เกิดเป็นชีวิตมนุษย์ขึ้นมาได้ จากข้อพิจารณาดังกล่าวการตั้งครรภ์ด้วยวิธีนี้ จึงตกไป จึงได้ข้อสรุปเป็นเบื้องต้นว่าวิธีการเกิดขึ้นของสิ่งมีชีวิตในโลกนี้ทั้งสามวิธีการนั้น ไม่มีวิธีการใดเลยที่นางปาริกาใช้ในการตั้งครรภ์สุวรรณสามกุมาร จึงเหลือเพียงวิธีการข้อสุดท้ายเท่านั้น นั่นก็คือ “โอปปาติกะ” เป็นการกำเนิดของสัตว์ที่เกิดผุดขึ้นเป็นการเกิดขึ้นแบบผุดเต็มตัวในทันใด จะเป็นการเกิดของเทวดา สัตว์นรก และเปรตบางพวก เมื่อเกิดแล้วถึงคราวตายก็ไม่ต้องมีเชื้อหรือซากปรากฏให้เห็นอีกเลย

เมื่อพิจารณาหาความสมเหตุสมผลตามหลักพุทธศาสนาในกรณีการกำเนิดของสุวรรณสามกุมารแล้วนั้น จึงมีความเป็นไปได้ว่านางจะเข้าข่ายของการกำเนิดที่เรียกว่า โอปปาติกะ คือ การเกิดผุดขึ้นเปรียบเสมือนพรหม เทวดามนุษย์บางจำพวกและเปรตบางจำพวก แต่เป็นการผุดขึ้นในครรภ์ของมารดา การอ้างความสมเหตุสมผลดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจะนำข้ออ้างอิงมากล่าวแบ่งเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก ความเป็นพระโพธิสัตว์ของสุวรรณสามกุมาร เพราะสุวรรณสามเป็นพระโพธิสัตว์ผู้บำเพ็ญบารมี ซึ่งจะเอาไปเปรียบเทียบกับมนุษย์ทั้งหลายไม่ได้ ถ้าเอาหลักเหตุผลมาจับดูว่าจะเป็นไปได้หรือไม่ได้นั้นต้องพิจารณาการอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์นั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้โดยยาก (ขุ.ธ. (ไทย) 25/182/90) เพราะต้องใช้เวลายาวนานมาก จะต้องผ่านการสร้างสังฆบารมีเป็นระยะเวลาที่ยาวนานหลายอสงไขยและกับ จึงสามารถที่จะบรรลุอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณเป็นพระพุทธเจ้าได้และสุวรรณสามกุมารนั้นนับเป็นชาติที่สามในทศชาติ หรือสิบชาติสุดท้ายที่จะได้บรรลุสำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า ก่อนอื่นจะต้องเข้าใจหลักการนับเป็นอสงไขยและกับซึ่งพอจะให้คำจำกัดความได้ดังนี้

อสงไขยเป็นระยะเวลาที่ยาวนานมากที่สุดที่จะนับประมาณได้ครั้งหนึ่งเรียกว่า 1 อสงไขย อุปมาว่าฝนตกใหญ่เมฆพายุทั้งกลางวันกลางคืนเป็นเวลานาน 3 ปีติดต่อกันมิได้หยุดมิได้ขาดสายเม็ดฝน จนน้ำเจิ่งนองท่วมทันเต็มขอบเขาจักรวาล อันมีระดับความสูงได้ 84,000 โยชน์ (1 โยชน์เท่ากับ 16 กิโลเมตร) ถ้าสามารถนับเม็ดฝนและหยาดแห่งเม็ดฝนที่กระจายเป็นฟองฝอยใหญ่น้อยในขณะที่ฝนตกติดต่อกัน 3 ปี

นั้นนับได้จำนวนเท่าใด อสงไขยหนึ่งเป็นจำนวนปีเท่ากับเม็ดฝนและหยาดแห่งเม็ดฝนนั้น บางตำรากล่าวว่าเท่ากับ 10 ล้านปี (แสง มนวิฑูร, 2517: 172)

ส่วนกับนั้นเปรียบเทียบกับมีภูเขาหินศิลาแท่งที่บึกกว้าง ยาว และสูง อย่างละ 1 โยชน์ ทุกๆ 100 ปีมีเทวดาเหาะนำเอาผ้าทิพย์ซึ่งบางประจุคว้นไฟ มาลูบ 1 ครั้ง ทำเช่นนั้นจนกระทั่งภูเขานี้ราบเสมอแผ่นดินนับเป็น 1 กัป (พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร), 2545: 27-28)

ด้วยเหตุผลที่เกิดจากระยะเวลาการบำเพ็ญบารมีจนกว่าจะได้สำเร็จเป็นพุทธเจ้านั้น จึงมีการแบ่งพระพุทธรูปออกเป็น 3 ประเภท ซึ่งเป็นการแบ่งตามอริยาศัยของพระโพธิสัตว์ผู้สร้างบารมีได้แก่

1. อุคฆฏิคคณูปโพธิสัตว์ หรือปัญญากิโพธิสัตว์ เป็นพระโพธิสัตว์ผู้มีปัญญาคมกล้า สามารถรู้ธรรมได้รวดเร็ว
3. วิปจิตคณูปโพธิสัตว์ หรือสัทธาธิกโพธิสัตว์ เป็นพระโพธิสัตว์ผู้มีปัญญาปานกลางสามารถรู้ธรรมได้ไม่เร็วไม่ช้า
4. เนยยโพธิสัตว์ หรือวิริยาธิกโพธิสัตว์ เป็นพระโพธิสัตว์ของผู้มีปัญญาหย่อนสามารถรู้ธรรมได้ช้ากว่าสองประเภทแรก

เนื่องจากว่าปัญญาของพระโพธิสัตว์มีมากน้อยแตกต่างกัน ทำให้ระยะเวลาในการสร้างบารมีมีความแตกต่างกันด้วย ด้วยเหตุนี้พระโพธิสัตว์แต่ละประเภทได้บำเพ็ญบารมีบริบูรณ์แล้วทั้ง 30 ทัศน์ก็จะตรัสรู้ธรรมจึงเกิดเป็นพระพุทธรูป 3 ประเภทตามอริยาศัยของพระโพธิสัตว์ดังนี้

1. พระพุทธรูปประเภทปัญญากิ เป็นพระพุทธรูปที่มีอริยาศัยพระอุคฆฏิคคณูปโพธิสัตว์มีปัญญามาก จึงทรงใช้เวลาในการสร้างพระบารมีน้อยกว่าพระพุทธรูปประเภทอื่น
2. พระพุทธรูปประเภทสัทธาธิก เป็นพระพุทธรูปที่มีอริยาศัยพระวิปจิตคณูปโพธิสัตว์มีปัญญาปานกลางแต่ทรงมีศรัทธาแรงกล้า จึงทรงใช้เวลาในการสร้างพระบารมีไม่เร็วไม่ช้า
3. พระพุทธรูปประเภทวิริยาธิกเป็น พระพุทธรูปที่มีอริยาศัยพระเนยยโพธิสัตว์ มีปัญญาน้อย แต่ทรงมีความเพียรแรงกล้า จึงทรงใช้เวลาในการสร้างพระบารมีมากกว่าพระพุทธรูปประเภทอื่น (พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร), 2545: 21-26)

เมื่อพิจารณาจากขั้นตอนการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์แล้ว จะพบว่ามีความยากลำบากในการบำเพ็ญตนเพื่อจะบรรลุอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณสำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นเป็นสิ่งที่ยากมีขั้นตอนที่ซับซ้อนและต้องอาศัยระยะเวลายาวนานในการบำเพ็ญบารมี สำหรับพระสมณโคตมสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเภทปัญญากิสร้างพระบารมีตั้งแต่เริ่มต้นปรารถนาพุทธภูมิจนได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธรูปใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 20 อสงไขยกับ 100,000 กัป

จากการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ตั้งแต่เริ่มปรารถนาบำเพ็ญตนจนกว่าจะได้บรรลุเป็นพระพุทธรูปนั้นต้องอาศัยระยะเวลายาวนาน ฉะนั้น ถ้าการตั้งครมของนางปาริชาติเพื่อให้ดำเนินสุวรรณสามกุมารด้วยวิธีการลูบท้องของทารกดาบสนั้นเป็นผลมาจากการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ ผู้เขียนก็มองว่ามีความน่าจะเป็นไปได้ และสมเหตุสมผลมากเพียงพอที่จะอธิบายได้ เพราะถ้าพระโพธิสัตว์ผู้บำเพ็ญบารมีเช่นนั้นไม่มีอะไรพิเศษจากคนทั่วไปเลย แม้การจะบรรลุเป็นพระพุทธรูปก็อาจจะไม่ใช่เป็นเรื่องยากที่คนทั่วไปก็สามารถที่จะเป็นได้ แต่ในความเป็นจริงกลับไม่ได้เป็นเช่นนั้นเลย

ประเด็นที่สอง สาเหตุที่สตรีสามารถตั้งครมได้ 7 ประการ ที่มีปรากฏอยู่ในคัมภีร์ปฐมสมันตปาสาทิกา ได้แก่

1) การตั้งครรรค์เพราะการเคล้าคลึงกายกัน ได้แก่ การตั้งครรรค์ของสตรีในเวลาที่มีความกำหนดเพราะมีประจำเดือน ถูกผู้ชายลูบไล้ตามเรือนร่างเคล้าคลึงกายตน เกิดความยินดีในการเคล้าคลึงกายของฝ่ายชายนั้น นี้เรียกว่า การตั้งครรรค์เพราะการเคล้าคลึงกายกัน

2) การตั้งครรรค์เพราะการใช้ผ้า ได้แก่ การตั้งครรรค์ของสตรีโดยการนำเศษผ้าที่ เปื้อนอสุจิสอดเข้าไปในช่องคลอดตน ตัวอย่างเช่น นางภิกษุณีผู้เคยเป็นภรรยาของพระอุทายีเถระ ได้ใช้ปากอมน้ำอสุจิไว้แล้วใช้ชายผ้าที่เปื้อนอสุจิสอดเข้าไปในช่องคลอดตน นี้เรียกว่า การตั้งครรรค์เพราะการใช้ผ้า

3) การตั้งครรรค์เพราะการดื่มน้ำอสุจิ ได้แก่ การตั้งครรรค์ของสัตว์โดยการดื่มน้ำปัสสาวะที่ปนเปื้อนน้ำอสุจิแล้วเกิดการตั้งครรรค์ ตัวอย่างเช่น แม่น้ำตัวหนึ่งในขณะที่มีระดูได้เดินมาดื่มน้ำปัสสาวะที่ปนน้ำอสุจิของดาบสที่ถ่ายไว้ ต่อมาก็ตั้งท้องคลอดลูกเป็นมิลิงคดาบส นี้เรียกว่า การตั้งครรรค์เพราะการดื่มน้ำอสุจิ

4) การตั้งครรรค์เพราะการลูบคลำสะดือ ได้แก่ การตั้งครรรค์ของสตรีโดยการใช้มือลูบคลำสะดือในเวลาที่มีระดู ตัวอย่างเช่น ท้าวสักกะได้ลงมาแนะนำให้ทุกภณทิติใช้นิ้วมือลูบคลำสะดือนางปาริชาติในเวลามีประจำเดือน แล้วเกิดตั้งครรรค์คลอดสุวรรณสามกุมารในเวลาต่อมาเรียกว่า การตั้งครรรค์เพราะการลูบคลำสะดือ

5) การตั้งครรรค์เพราะการจ้องดู ได้แก่ การตั้งครรรค์ของสตรีที่เกิดความกำหนัดในเวลาที่มีระดู ไม่ได้การเคล้าคลึงกายจากบุรุษ จึงได้ไปแอบจ้องดูบุรุษด้วยอำนาจความกำหนัด พอใจ แล้วเกิดตั้งครรรค์ ตัวอย่างเช่น นางสนมชาววังได้ไปจ้องดูบุรุษในเวลาตนมีระดู แล้วเกิดตั้งครรรค์นี้เรียกว่า การตั้งครรรค์เพราะการจ้องดู

6) การตั้งครรรค์เพราะการได้ยินเสียง ได้แก่ การตั้งครรรค์ของสัตว์บางชนิดเพราะ ได้ยินเสียง ตัวอย่าง เช่นนางนกยางได้ยินเสียงฟ้าร้องในเวลาที่มีระดู แม่ไก่บางคราวได้ยินเสียง ไก่ตัวผู้ขึ้นก็ตั้งครรรค์หรือ แม่โคได้ยิน โคตัวผู้ร้องก็ตั้งครรรค์ นี้เรียกว่า การตั้งครรรค์เพราะการ ได้ยินเสียง

7) การตั้งครรรค์เพราะการได้สูดกลิ่น ได้แก่ การตั้งครรรค์ของสัตว์บางชนิด เพียงแต่ได้กลิ่นเท่านั้น ตัวอย่าง เช่น แม่โคบางตัว บางครั้งก็ตั้งครรรค์ได้เพราะได้กลิ่นของโคตัว ผู้ นี้เรียกว่า การตั้งครรรค์เพราะการได้สูดกลิ่น (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2544 : 30)

จะเห็นได้ว่า การตั้งครรรค์นั้น มิได้มีเฉพาะการมีเพศสัมพันธ์กันเท่านั้นยังมีสาเหตุอย่างอื่นที่ทำให้สตรีหรือสัตว์ตัวเมียบางชนิดตั้งครรรค์ได้ ที่สำคัญคือสตรีหรือสัตว์ตัวเมียนั้นจะต้องมีระดู แม้ในปัจจุบันวงการแพทย์ยังสามารถผสมเทียมสัตว์จนตั้งท้องได้สำเร็จ โดยการฉีดน้ำเชื้อเข้าไปในช่องคลอดเวลาสัตว์ตัวเมียพร้อมผสมพันธุ์นั้น แม้การตั้งครรรค์ของนางปาริชาติซึ่งเป็นมารดาของสุวรรณสามกุมารด้วยวิธีที่ถูกลดาบสผู้เป็นบิดาของสุวรรณสามกุมารเอามือลูบท้องในขณะเวลาที่นางกำลังมีระดูนั้น นางจึงตั้งครรรค์ขึ้นเมื่อพิจารณาตามหลักฐานที่มีปรากฏในคัมภีร์ปฐมสมันตปาสาทิกานั้น มีความน่าจะเป็นไปได้ เพราะตรงกับข้อที่ 4 ของการตั้งครรรค์ของสตรีด้วยเหตุ 7 ประการนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ปัญหาการกำเนิดของสุวรรณสามกุมารนี้ แม้พระเจ้ามิลินท์ก็เกิดความสงสัยมาก่อนเช่นกัน เพราะเมื่อพิจารณาตามพุทธพจน์แล้ว ย่อมไม่ครบองค์ประกอบ 3 อย่างแน่นอนแต่กระนั้น พระนาคเสนก็ยืนยันว่า การถือกำเนิดของสุวรรณสามกุมารนั้นมีครบทั้งองค์ 3 ตามพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ไม่มีผิด

นอกจากนี้ พระนาเคนยังได้อธิบายถึงลักษณะอชฌาจาร คือ การมีเพศสัมพันธ์กันระหว่างชายกับหญิงว่ามีลักษณะกิริยาอาการแตกต่างกันไป สรุปได้ดังนี้

- 1) มูลสันนิบาต ได้แก่ สันนิบาตอันเป็นต้นเค้า เช่น การยืมแยมให้กัน การพุดจา ปราศรัยกัน การจ้องมองนัยน์ตากัน (สบตา, ปราศรัย หรือยืมให้กัน)
- 2) อามสนสันนิบาต ได้แก่ การสัมผัสร่างกายกันระหว่างชายกับหญิง (ลูบคลำ หรือเคล้าคลึงกายกัน)
- 3) โอกันตสันนิบาต ได้แก่ การล่อลวงกัน (มีเพศสัมพันธ์กัน)

(มหาเถรสมาคม, 2536 : 219)

เมื่อพิจารณาจากเนื้อหาจากคัมภีร์มิลินทปัญหาแล้ว การที่ทุกุลดาบสใช้มือลูบคลำท้องของนางปาริชาติบสนินั้นจึงจัดว่าเป็นอามสนสันนิบาต จะเห็นได้ว่าการถือปฏิสนธิของสัตว์นั้น อาจจะไม่จำเป็นต้องมีเพศสัมพันธ์กันเสมอไปได้ เป็นแต่ถูกต้องร่างกายกันก็สามารถตั้งครรรภ์ได้ เปรียบเหมือนการฝังไฟ แค่เข้าไปอยู่หรือนั่งใกล้ๆ ก็สามารถให้ความอบอุ่นได้ ไม่จำเป็นต้องเข้าไปนั่งฝังอยู่ในกองไฟ และการถือปฏิสนธิของสุวรรณสามกุมารนี้ ถือว่าเป็นการ ถือปฏิสนธิด้วยการรับคำเชิญของท้าวสักกะหรือพระอินทร์ ซึ่งเทพบุตรที่ท้าวสักกะเชิญให้ลงมาปฏิสนธิ นั้นมี 4 พระองค์เท่านั้น คือ พระยาคุสราข, ท้าวมหาปนาท, พระสุวรรณสาม และพระเวสันดร (มหาเถรสมาคม, 2536 : 223)

สรุป

จากปัญหาที่ตั้งเป็นประเด็นในการศึกษาหาคำตอบในเรื่องของการตั้งครรรภ์ของนางปาริชาติซึ่งเป็นมารดาของสุวรรณสามกุมารด้วยวิธีที่ทุกุลดาบสผู้เป็นบิดาของสุวรรณสามกุมารได้ใช้มือลูบท้องนางปาริชาติจนเกิดตั้งครรรภ์ขึ้นตามเทวบัญชานั้น แม้จะมีความน่าสงสัยเกี่ยวกับความน่าจะเป็นไปได้ เพราะเมื่อใช้ทศนะทางวิชาการสมัยใหม่โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์มาพิสูจน์แล้วก็ย่อมตัดสินได้ไม่ยากกว่าเป็นสิ่งที่ไม่น่าจะเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน ด้วยยึดหลักว่าการจะเกิดตั้งครรรภ์ขึ้นได้นั้นต้องมีน้ำอสุจิกับไข่มาผสมกันเท่านั้น แต่ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงไปถึงคันธัพพะ หรือปฏิสนธิวิญญาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่วิทยาศาสตร์ไม่ได้กล่าวถึง แม้จะกล่าวถึงองค์ประกอบของการตั้งครรรภ์ตามทัศนะของพระพุทธศาสนาก็มีบางส่วนที่ไม่ครบองค์ประกอบ แต่ก็ยังมีคำอธิบายเกี่ยวกับความเป็นพระโพธิสัตว์ของสุวรรณสามกุมารได้บำเพ็ญบารมีมาอย่างยาวนาน ซึ่งเป็นเหตุผลที่จะเอาไปเปรียบเทียบกับมนุษย์ทั่วไปไม่ได้ และเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ปฐมสมันตปาสาทิกาและคัมภีร์มิลินทปัญหาก็มีความสอดคล้องกัน ทำให้การคำตอบเกี่ยวกับการตั้งครรรภ์ของนางปาริชาตินั้นมีน้ำหนักมากพอที่จะนับเป็นเรื่องที่สมเหตุสมผลได้ ไม่ใช่เป็นเรื่องที่กล่าวขึ้นมาลอยๆ อย่างไม่มีหลักฐานหรือข้ออ้างใดๆ มารองรับได้ ผู้เขียนเชื่อมั่นว่า แม้การเกิดเป็นมนุษย์จะเป็นเรื่องยากก็ตาม แต่สิ่งสำคัญที่สุดก็คือ เมื่อได้เกิดเป็นมาเป็นมนุษย์และได้มีโอกาสได้พบพระพุทธศาสนาได้ฟังธรรมะที่ยังมีความบริสุทธิ์ทั้งจรรณและพยัญชนะแล้ว ก็ไม่ควรปล่อยให้เสียโอกาสในการน้อมนำธรรมะไปปฏิบัติให้ได้ผลตามสมควรแก่ตนเพื่อจะได้ไม่เสียที่ที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

- ดิฐกานต์ บริบูรณ์หิรัญสาร, รศ.นพ. *อยากท้อง...ไม่อย่างท้อง ?*. ภาควิชาสูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <<https://www.si.mahidol.ac.th/sidoctor/e-pl/article/detail.asp?id=819>> (16 ตุลาคม 2564)
- เมตไทย (Medthai). *ตั้งครรภ์ (ตั้งท้อง) คืออะไร? & การตั้งครรภ์เกิดขึ้นได้อย่างไร?*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <<https://medthai.com/การตั้งครรภ์/>>. (16 ตุลาคม 2564)
- ธรรมธารา. *บาลีวันละคำ “กลละ”*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <<https://dhamtara.com/?p=9140>>. (16 ตุลาคม 2564)
- พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร). (2545). *มุนีนารถที่ปณิ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.
- แสง มนวิthur. (2517). *ชินกาลมาลีปกรณ์*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2544). *ปฐมสมันตปาสาทิกา แปล เล่ม 2*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาเถรสมาคม. (2536). *มลินทปัญหา*. พิมพ์ครั้งที่ 6, (ในงานฉลองพระชนมายุ ๘๐ พรรษา สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฒนมหาเถระ) สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปรัชญาแนวคิดและทฤษฎีของนักปรัชญาในเรื่องจริยธรรมทางการเมือง Concepts and theories of philosophers on political ethics.

พระณัฐพนธ์ กิตติปญโญ (ใจดี)

Phra Natthaphon Kittipanyo (Chaidee)

พระมหานรินทร์ สุรปญโญ (เอมพันธ์)

Phramaha Narin surapinyo (Emphan)

พูนศักดิ์ กมล

Poonsak kamol

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chaiyaphum Buddhist College

E-mail: poonsakkamol@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจริยธรรม และเปรียบเทียบปรัชญาแนวคิดและทฤษฎีของนักปรัชญาในเรื่องจริยธรรมทางการเมืองในยุคต้นกับยุคใหม่ จริยธรรมคือคุณธรรมภายในจิตใจ เป็นคุณสมบัติอันดีงาม ที่ไม่เป็นโทษ เกิดจากความรู้ คุณธรรม สติปัญญา ถ้าบุคคลที่รู้และเข้าใจถึงธรรมชาติของความเป็นจริง เขาจะไม่กระทำความชั่วหรือความผิด เพราะว่าธรรมชาติของมนุษย์นั้นไม่มีใครที่ตั้งใจอยากทำความชั่วหรือกระทำความผิด จริยธรรมนั้นเริ่มต้นในสมัยกรีกยุคต้น คนที่จะเป็นผู้นำ จำเป็นจะต้องยึดหลักของคุณความดีและมีจริยธรรมเป็นหลักสำคัญในการปกครอง ส่วนการปกครองในยุคใหม่นั้น ผู้นำไม่สนใจเรื่องของจริยธรรม และไม่จำเป็นต้องเป็นคนดี แต่ผู้นำที่ดีต้องเป็นผู้นำที่น่ายำเกรงมากกว่าผู้นำซึ่งเป็นที่รัก เพราะฉะนั้นผู้นำจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการปกครอง ดังที่ผู้รู้ท่านกล่าวไว้ว่า ผู้นำก็คือศิลปินปฏิบัติงานด้วยความสลับซับซ้อน เครื่องมือและอุปกรณ์ของเขาก็คือประชาชน

คำสำคัญ: ปรัชญาแนวคิดทฤษฎีของผู้นำ, จริยธรรม, การเมือง.

Abstract

This academic article the author's objective is to study ethics and compare the philosophy, concepts and theories of philosophers on political ethics in the early days with those of the new era. Ethics are virtues within the mind it's a beautiful feature that is not punishable born of knowledge, morality and wisdom. If a person truly knows and understands the nature of good, he will not commit evil or wrong. Because it is human nature that no one intends to do evil or commit a crime. Ethics began in early Greece. Leaders need to adhere to the principles of goodness and ethics as the core principles of governance. As for the governance in the new era. Leaders don't care about ethics. And you don't have to be a good person. But a good leader must be a more formidable leader than a beloved leader. Therefore, the leader is a person who is very important to the

governance. As the wise man said, Leaders are artists who perform complex tasks. His tools and equipment are people.

Keywords: philosophy concept theory of leadership, Ethics, Politics.

บทนำ

ในทฤษฎีทางด้านตะวันตกนั้น เวลาพูดถึงจริยธรรมจะแยกปรัชญาออกจากศาสนา นี่คือจุดสำคัญ เพราะฉะนั้นเวลาฝรั่งพูดถึงจริยธรรมหรือศีลธรรมจะพูดถึงการไตร่ตรอง (Philosophizing) การคิดด้วยปรัชญาเป็นการคิดอย่างเป็นระบบ แยกออกจากศาสนา และสิ่งที่เป็นลักษณะสำคัญของตะวันตกคือเรื่องของการคิดอย่างเป็นระบบ คิดอย่างมีทฤษฎีรองรับ และในที่สุดก็จะเน้นที่ Value Clarification ซึ่งโคลเบอร์กนำไปอธิบายเรื่อง การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral Reason) หรือทฤษฎีพัฒนาการของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลซึ่งอธิบายอย่างเป็นขั้นตอน นักปรัชญาตะวันตกและตะวันออกต่างเชื่อกันว่ามียุติธรรมอยู่ในใจของมนุษย์ ดังนั้น คำว่า “จริยธรรม” เข้าใจว่านั้นเป็นการบัญญัติจากศัพท์ภาษาไทยแท้ ทางราชบัณฑิตยสถานบัญญัติขึ้นมาจากคำสองคำ คือ คำว่า “จริย” ซึ่งแปลว่า “ความประพฤติ” กับคำว่า “ธรรม” ซึ่งแปลว่า “หลักความจริง” เมื่อแปลออกมาแล้ว ราชบัณฑิตของไทยให้ความหมาย “หลักแห่งความประพฤติที่พึงตามเพื่อประโยชน์สูงสุดแห่งตนเองและสังคม” ซึ่งเป็นการให้ความหมายแรกของจริยธรรมที่สังคมไทยใช้ (วริยา ชินวรรณ, บรรณาธิการ, 2536 : 63) จุดกำเนิดของการศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมเริ่มต้นในสมัยกรีกโบราณ (ancient Greek) สำหรับชาวกรีกโบราณ สิ่งที่เขาถือว่าเป็นแกนหลักของจริยธรรมคือ “ลักษณะนิสัย” (character) โดยคำว่าลักษณะนิสัยโดยทั่วไปแล้วจะหมายถึงการรวมกันของคุณภาพ และคุณลักษณะซึ่งประกอบเป็นลักษณะส่วนตัวของบุคคล โดยบุคคลจะแสดงออกถึงลักษณะที่ดีเมื่อเขากระทำในวิธีที่สะท้อนถึงคุณธรรม (virtue) หรือความเป็นเลิศ (excellence) หรือเมื่อบุคคลพยายามที่จะบรรลุถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยการปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องตามมาตรฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับขั้นสูงสุด (Martinez, J.M. and Richardson, W.D., 2008 p. 18) คำว่า “จริยธรรม” (ethics) หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับความประพฤติที่ถูกต้อง และการมีชีวิตที่ดี มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “ศีลธรรม” (morals) แต่แตกต่างกันในแง่ที่ว่า คำว่า “จริยธรรม” จะมีนัยของความประพฤติที่ถูกต้องและชีวิตที่ดีในเชิงทฤษฎี ในขณะที่คำว่า “ศีลธรรม” จะมีนัยของความประพฤติที่ถูกต้องและการมีชีวิตที่ดีในความเป็นจริง (Lynch, C.E. and Lynch, D.L. 2009) แม้ว่าคนส่วนใหญ่จะสนับสนุนและเห็นด้วยกับพฤติกรรมที่มีจริยธรรม แต่การนิยามและการประยุกต์ใช้นิยามในสถานการณ์ที่เป็นรูปธรรมนั้นถือเป็นเรื่องที่มีความท้าทายเป็นอย่างยิ่ง เฉพาะ แนวคิดเองก็เปิดให้มีการตีความที่เป็นการขัดแย้งได้เป็นอย่างมาก ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อความหมายของ จริยธรรมมีความเห็นพ้องต้องกัน การประยุกต์ใช้แนวคิดเชิงจริยธรรมต่อพฤติกรรมในชีวิตประจำวันก็ยังคงเป็นปัญหา เนื่องจากสถานการณ์ที่แต่ละคนต้องเผชิญในชีวิตประจำวันมีความแตกต่างหลากหลาย การที่จะเข้าใจว่าบุคคลจะสามารถปฏิบัติตนภายใต้กรอบแนวคิดของจริยธรรมได้อย่างไร จึงจำเป็นจะต้องเริ่มต้นด้วยการศึกษาจริยธรรม ในฐานะที่เป็นแนวคิดซึ่งมีการพัฒนามาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอารยธรรมตะวันตก ซึ่งถือว่าเป็นที่มาหรือแหล่งกำเนิดขององค์ความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ ในโลกยุคปัจจุบัน (Martinez, J.M. and Richardson, W.D. 2008. p. 15) โดยบทความวิชาการนี้ประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนสนใจจะนำเสนอ ได้แก่ ความหมายของจริยธรรม ประเภทของจริยธรรม องค์ประกอบของจริยธรรม คุณค่าของจริยธรรม เพื่อศึกษาจริยธรรม และเปรียบเทียบปรัชญาแนวคิดและทฤษฎีของนักปรัชญาในเรื่องจริยธรรมทางการเมืองในยุคต้นกับยุคใหม่ ว่าเหมือนกันและแตกต่างกันอย่างไร

ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรมมาจากศัพท์ จริย + ธรรม คำว่า จริยะ หมายถึงความประพฤติหรือกิจที่ควรประพฤติ ส่วนคำว่า ธรรมะ มีความหมายหลายอย่างเช่นคุณความดีหลักคำสอนของศาสนาหลักปฏิบัติเมื่อนำมารวมกันเป็นจริยธรรมจึงหมายถึงหลักแห่งความประพฤติ พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้คำนิยามว่าจริยธรรมคือธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติศีลธรรม กฎศีลธรรมโดยทั่วไปมักจะอยู่กับศาสนาเพราะคำสอนทางศาสนามีส่วนสร้างแบบจริยธรรมให้กับสังคม ดังคำกล่าวของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมชที่ว่า “จริยธรรมของสังคมไทยขึ้นอยู่กับระบบศีลธรรมของพระพุทธศาสนา ศาสนาพุทธกำหนดหลักในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันไว้อย่างไร นั่นหมายความว่าได้กำหนดหลักจริยธรรมไว้ให้ปฏิบัติอย่างนั้น” จริยศาสตร์มุ่งเสนอทฤษฎีส่วนจริยธรรมมุ่งชี้วิธีปฏิบัติ จริยศาสตร์ให้หลักการจริยธรรมให้วิธีการ จริยศาสตร์มุ่งตอบปัญหาว่าความดีคืออะไรส่วนจริยธรรมมุ่งประเด็นว่าปฏิบัติอย่างไรจึงจะเข้าถึงความดี กล่าวโดยสรุปจริยศาสตร์และจริยธรรมเกี่ยวข้องกับความประพฤติ ความต่างอยู่ตรงที่ว่าจริยศาสตร์เน้นทฤษฎีส่วนจริยธรรมเน้นวิธีปฏิบัติ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561 : 121-122)

จริยธรรมมีทั้งความหมายกว้างและความหมายแคบ ซึ่งกล่าวเฉพาะความหมายที่เห็นใกล้ชัดและที่จะนำไปปฏิบัติ จริยธรรมที่มีความหมายกว้างมากอาจจะรวมไปถึงคำนิยาม คือ สภาพ หรือการกระทำบางประการที่เราเชื่อยึดมั่นถือมั่น เพื่อจะได้บรรลุถึงวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของสังคมหรือของตัวเอง เช่น ความดี ความซื่อสัตย์สุจริต และอื่น ๆ เหล่านี้เป็นคำนิยามฝ่ายดี แต่อาจจะมีความหมายฝ่ายชั่ว เช่น การดื่มสุรายาเมา การเป็นชู้กับเมียเขา การแต่งกายนิยมใช้ของที่ผลิตจากต่างประเทศ การใช้ของราคาแพงและอื่น ๆ เป็นต้น ส่วนจริยธรรมที่มีความหมายอย่างแคบ หมายถึง ศีลธรรม คุณธรรม อันเป็นธรรมะที่ควรประพฤติ ฉะนั้นจริยธรรมก็คือคำนิยามในระดับต่างๆ ซึ่งสังคมและบุคคลต้องยึดมั่นถือมั่น (วศิน อินทสระ, พุทธจริยศาสตร์, 2549, : 169)

จริยธรรม หมายถึง การนำความรู้ในความจริงหรือกฎธรรมชาติมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตที่ดีงามซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองหรือสังคมโดยมีศีล สมาธิ และปัญญาเป็นองค์ประกอบเพื่อพัฒนาตนเองให้มีภาวะของความเป็นผู้เห็นดี เห็นงาม เห็นชอบ อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของจริยธรรมจะเห็นว่า สาระสำคัญของจริยธรรมต้องมีปัญญาเป็นตัวกำกับโดยมีปัญญาเกิดขึ้นได้ด้วยความรู้ ความคิด การไตร่ตรอง เหตุผล ประสพการณ์ และความเป็นจริง ฉะนั้นความหมายของจริยธรรมทางศาสนา คือ การใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาและตัดสินใจเลือกหนทางที่ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมด้วยปัญญา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2523, อัดสำเนา)

จริยธรรม หมายถึง หลักความประพฤติที่อบรมกิริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในครรลองของคุณธรรมหรือศีลธรรม คุณค่าทางจริยธรรมชี้ให้เห็นความเจริญงอกงามในการดำรงชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผน ตามวัฒนธรรมของบุคคลที่มีลักษณะทางจิตใจที่ดีงามอยู่ในสภาพแวดล้อมที่โน้มน้าวให้บุคคลมุ่งกระทำความดีละเว้นความชั่ว (ประภาศรี สีหอำไพ, 2540 : 24)

จริยธรรม คือ สิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์ เป็นความดีงาม เป็นมโนธรรม มโนสำนึกเป็นความคิดที่ดีที่กระตุ้นให้มีการประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบที่ดีงาม มีคุณธรรม และสามารถจำแนกความถูกผิดได้ มีสติสัมปชัญญะ มีความรับผิดชอบชั่วดี มีอุปนิสัยความตั้งใจและเจตนาที่ดีงาม และพฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นเป็นการปฏิบัติดี ปฏิบัติได้ถูกต้องตามที่เป็นผลมาจากความคิดที่สังคมหรือบุคคลเห็นร่วมกันว่าเป็นสิ่งที่ดี โดยมีกรอบหรือแนวทางอันดีงามที่พึงปฏิบัติ ซึ่งกำหนดไว้สำหรับสังคมเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยงดงาม มีความร่มเย็นเป็นสุข มันคงปลอดภัยในการดำเนินชีวิต

ประเภทของจริยธรรม

ประเภทของจริยธรรมเป็นหลักพฤติกรรมของมวลมนุษย์ โดยมีหลักปฏิบัติที่เป็นข้อห้ามเบื้องต้น เพื่อเป็นการเตือนสติก่อนการลงมือปฏิบัติและคำนึงถึงผลของการประพฤติปฏิบัติ ดังนั้นประเภทจริยธรรมที่เป็นข้อห้าม คือ การละเว้นจากการทำความชั่วที่ผิดต่อศีลธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหลักจริยธรรมที่บรรพบุรุษได้เคยปฏิบัติมาอย่างมีความสุขในสังคมประเภทของจริยธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องมาจากการปฏิบัติที่ถูกต้องตาม ดังนี้

ประเภทจริยธรรมที่เป็นข้อห้ามทางกาย 3 ประการ คือ 1) ห้ามจากการฆ่าสัตว์หรือเบียดเบียนให้ทุกข์ทรมาน 2) ห้ามลักทรัพย์ของผู้อื่นที่ยังหวงแหนอยู่หรือมีเจ้าของครอบครองอยู่ 3) ห้ามประพฤติผิดในสามมี ภรรยาและเด็กที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ

ประเภทจริยธรรมที่เป็นข้อห้ามทางวาจา 4 ประการ คือ 1) ห้ามพูดเท็จจนกระทั่งทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน 2) ห้ามพูดจาส่อเสียดจนทำให้เกิดความรำคาญแก่ผู้อื่น 3) ห้ามการพูดคำหยาบจนกระทั่งไม่มีผู้อื่นคบเป็นมิตร 4) ห้ามการพูดจาเพ้อเจ้อ ไร้สาระ เพราะจะทำให้ตนเป็นคนไม่มีสาระ

ประเภทจริยธรรมที่เป็นข้อห้ามทางใจ 3 ประการ คือ 1) ห้ามคิดอาฆาตพยาบาทผู้อื่น เพราะจะทำให้จิตใจไม่สงบ 2) ห้ามอิจฉาริษยาผู้อื่นเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ 3) ห้ามคิดโลภอยากได้ของคนอื่นมาเป็นของตนเอง

ประเภทของจริยธรรมที่ควรนำไปปฏิบัติทางกาย 3 ประการ คือ 1) มีความเมตตากรุณาต่อตนเองและผู้อื่น 2) มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้ที่ยากจนกว่าตน 3) มีความยินดีในสามภรรยาของตนโดยการประพฤติชอบพรหมจรรย์

ประเภทจริยธรรมที่ควรนำไปปฏิบัติทางวาจา 4 ประการ คือ 1) เป็นบุคคลที่ซื่อสัตย์พูดแต่ความจริง มีสัจจะในวาจา 2) พูดจาสุภาพเรียบร้อย อ่อนหวาน มีอรรถในการพูดที่มีมโนธรรม 3) พูดจาไพเราะ มีปยวจา พูดในกาลสถานที่ 4) พูดแต่สิ่งที่มีเหตุมีผลที่น่าเชื่อถือได้หรือสัมมาวาจาคือการเจรจาที่ดี

ประเภทจริยธรรมที่ควรนำไปปฏิบัติทางจิตใจ 3 ประการ คือ 1) การมีจิตใจที่รู้จักการเพียงพอ ไม่โลภอยากได้ของคนอื่นโดยไม่ชอบธรรม 2) การปล่อยวางอารมณ์ที่มีความอาฆาตพยาบาทรู้จักให้อภัยแก่ผู้อื่นและตนเอง 3) การมีความคิดเห็นที่เป็นจริง เห็นถูกก็ว่าถูก เห็นผิดก็ว่าผิดตามความเป็นจริง (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2541 : 38)

ประเภทของจริยธรรมที่ควรนำไปปฏิบัตินี้ เป็นหลักการที่ส่งผลในทางปฏิบัติที่มีคุณค่าในทางบวกหรือคุณค่าของชีวิตสำหรับผู้นำไปปฏิบัติ และทำให้สังคมสงบสุข

จริยธรรมเป็นเรื่องของหลักธรรมและศีลธรรมที่บุคคลควรยึดถือมาปฏิบัติทั้งทางกาย วาจา และใจ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การที่จะวินิจฉัยว่าบุคคลใดมีองค์ประกอบคุณงามความดีอะไรบ้าง มีอุปนิสัยและประพฤติปฏิบัติตนอย่างไร ดำรงตนอยู่ในศีลธรรมเพียงใด คุณธรรมและจริยธรรมดีเด่นมากน้อยเพียงใดนั้น จริยธรรมเครื่องนำทางไปสู่หลักในการประพฤติปฏิบัติที่ถูกหลักศีลธรรม หรือเป็นแนวคิดของการประพฤติที่ถูกต้อง ซึ่งจะช่วยบอกได้ว่าพฤติกรรมใดเป็นการกระทำที่มีศีลธรรมหรือไม่มีศีลธรรม และยังเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์พื้นฐานของมนุษย์ว่าองค์กรหรือบุคคลนั้นคิดและปฏิบัติต่อคนอื่นอย่างไร จริยธรรมก็คือ ค่านิยมในระดับต่างๆ ซึ่งสังคมและบุคคลจำเป็นต้องยึดมั่นและปฏิบัติตาม

องค์ประกอบของจริยธรรม

องค์ประกอบของจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์นั้น ดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้แบ่งองค์ประกอบของจริยธรรมออกเป็น 4 ประการ คือ

1. องค์ประกอบของจริยธรรมด้านความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมของตนนั้นถือว่า การกระทำชนิดใดดีเหมาะสมควรกระทำและชนิดใดเลวไม่เหมาะสมควรงดเว้น

2. องค์ประกอบของจริยธรรมด้านทัศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่เกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่างๆ ว่าคนชอบหรือไม่ชอบเพียงใดซึ่งส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น แต่อาจมีบางคนแตกต่างกันออกไปจากค่านิยมของสังคมได้

3. องค์ประกอบของจริยธรรมด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลให้เหตุผลในการเลือกกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวถึงนี้จะแสดงให้เห็นถึงแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่างๆ ของบุคคล นอกจากนี้ยังพบว่าการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมประเภทต่างๆ ของบุคคลด้วย

4. องค์ประกอบของจริยธรรมด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรือดเว้นแสดงพฤติกรรมฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2524 : 2)

การศึกษาจริยธรรมของกรมวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบของจริยธรรมว่ามีอยู่ 3 คือ

1. องค์ประกอบของจริยธรรมด้านความรู้ ได้แก่ การเข้าใจเหตุผลของการถูกต้องดีงามโดยกระบวนการคิด

2. องค์ประกอบของจริยธรรมด้านความรู้สึก ได้แก่ ความพึงพอใจ ศรัทธาเลื่อมใสเกิดค่านิยมที่ดีที่จะได้รับจริยธรรมนั้นเป็นแนวปฏิบัติ

3. องค์ประกอบของจริยธรรมด้านพฤติกรรมการแสดงออก ได้แก่ พฤติกรรมการกระทำที่บุคคลคิดตัดสินใจกระทำถูกหรือกระทำผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ กัน

กรมวิชาการได้จำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมแบ่งออกเป็น 3 มิติ คือ 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ความรู้สึก (Feeling) 3) ความประพฤติ (Conduct)

จำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมไว้เป็นกระบวนการสัมพันธ์ซึ่งกันและกันขององค์ประกอบที่มีอิสระจากกันไว้ดังนี้ คือ 1) ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) 2) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) 3) พฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior) (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2527 : 7)

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น องค์ประกอบของจริยธรรมนั้นมีองค์ประกอบดังนี้ คือ ด้านความรู้เชิงจริยธรรม ด้านทัศนคติเชิงจริยธรรม ด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของแต่ละบุคคล จริยธรรมจึงเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยองค์ประกอบทางมิติต่างๆ มากมาย คือ ความรู้ ความคิด การใช้เหตุผล และการกระทำที่แสดงออกของบุคคลหรือพฤติกรรมนั่นเอง

คุณค่าของจริยธรรม

คุณค่าของจริยธรรม คือ ความดี โดยที่ความดีดังกล่าวนี้แบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ

1. ความดีที่เป็นเนื้อแท้หรือความดีในตัวเอง ความดีประเภทนี้จะมีคุณค่าในตัวเองไม่ต้องอาศัยสิ่งอื่นมาตีความให้ เช่น ความดี ความจริง ความงาม

2. ความดีที่เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกหรือส่งเสริมความดีให้สูงขึ้นไปอีก เช่น ความมีสุขภาพดี ความมั่งมีในทรัพย์สิน การมีความรู้ความสามารถ

3. ความดีทั้งที่เป็นเนื้อแท้ในตัวเองและความเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกให้สูงขึ้นไปอีก เช่น ความเมตตา ความรัก ความสามัคคี ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร การสร้างสรรค์ประโยชน์ร่วมกัน ความเป็นพี่เป็นน้องร่วมกัน (ภราดรภาพ) การประหยัสดอดออมลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของ

มนุษย์และขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่างๆ ลักษณะ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภท คือ เป็นพฤติกรรมที่สังคมชมชอบให้การสนับสนุนผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม อีกประเภทหนึ่งคือลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษพยายามกำจัดและผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งไม่ถูกต้องและเหมาะสม ฉะนั้นจริยธรรมจึงถือว่าเป็นศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อระบบสังคมและพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคล คือ จริยธรรมที่มีจุดหมายเพื่อให้รู้จักลักษณะแห่งความดีอันสูงสุดอันจะเป็นหลัก ในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสมและจริยธรรมก็มีจุดหมายเพื่อจะแก้ปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาด้านการเมือง เศรษฐกิจ และการศึกษา รวมความว่าคุณค่าของจริยธรรมมีจุดหมายเพื่อการพัฒนา 2 ประเด็น คือ

1) มีจุดหมายเพื่อพัฒนาบุคคล (จริยธรรมบุคคล) คือ จริยธรรมส่วนนี้มีการทำตนเองให้บริสุทธิ์เป็นหลัก โดยเน้นไปที่ความประพฤติส่วนบุคคลซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าเป็นความประพฤติที่มีผลต่อสังคมด้วยว่าบุคคลนั้นก็เป็นสมาชิกคนหนึ่งของคนสังคมด้วย

2) มีจุดหมายเพื่อพัฒนาสังคม (จริยธรรมสังคม) คือ จริยธรรมส่วนนี้เป็นการกระทำหน้าที่ระหว่างมนุษย์ด้วยกันในการกระทำนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานเพื่อความสงบสุขของสังคมเป็นหลัก (เดือน คำดี, พุทธปรัชญา, 2534 : 154)

คุณค่าของจริยธรรมความดีเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถนำบุคคลไปสู่คุณค่าของชีวิตที่ดีได้ คุณค่าของจริยธรรมความดีมี 3 ประเภท คือ ความดีภายใน ความดีภายนอก และความดีทั้งภายในและภายนอก หากบุคคลใดมีความดีทั้ง 3 ประการดังกล่าวมาข้างต้น การดำเนินชีวิตของบุคคลนั้นย่อมดำเนินไปได้อย่างถูกต้องเหมาะสมทั้งสามทางที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาด้านการเมือง เศรษฐกิจ เป็นต้น เพราะบุคคลที่รู้และเข้าใจถึงธรรมชาติของความดีจริง ๆ เขาก็จะไม่กระทำความชั่วหรือกระทำความผิด

จริยธรรมทางการเมืองของนักปรัชญาในยุคต้น

จริยธรรมทางการเมืองตามแนวคิดและทฤษฎีของโสเครตีส สำหรับโสเครตีสแล้วความดีความมีจริยธรรมจะต้องเกิดจากความรู้ ดังคำที่กล่าวว่า จริยธรรมคือความรู้ หมายถึง รู้จักพอประมาณ เช่น ความพอประมาณระหว่างความกล้าหาญ กับความขลาดกลัว ถ้าบุคคลรู้และเข้าใจถึงธรรมชาติของความดีจริง ๆ เขาก็จะไม่กระทำความชั่วหรือกระทำความผิด แต่เนื่องจากบุคคลไม่รู้จึงต้องกระทำชั่ว ดังนั้น ความขลาดกลัวจึงเป็นความชั่วร้าย เพราะธรรมชาติของมนุษย์นั้นไม่มีใครที่ตั้งใจทำชั่วหรือกระทำความผิด แต่ที่เขากระทำความผิดนั้นก็เพราะเขาไม่รู้ ความรู้หมายถึงความมีเหตุผลของบุคคลเป็นสิ่งที่รวมจริยธรรมสำคัญ เช่น ความดีความรอบคอบ การวางแผนล่วงหน้า ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีเมตตา ความกรุณา คุณธรรมต่างๆ เกิดมาจากการรู้ ดังนั้นความรู้จึงเป็นรากฐานของจริยธรรมทั้งหมดและความรู้ที่แท้จริงนั้นมีอย่างเดียว คือ ความรู้ชีวิตที่ทำให้เกิดความดีงาม (วิโรจ นาคชาตรี และคณะ, 2548 : 150-151)

จริยธรรมทางการเมืองตามแนวคิดและทฤษฎีของเพลโต เพลโตเห็นว่ามนุษย์ควรที่จะมีจริยธรรมหลักอันเป็นพื้นฐานของจริยธรรมอื่นๆ จริยธรรมหลักนี้มี 4 ประการ คือ

1. ปัญญา เป็นการกระทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยเหตุผลเหมาะสมกับสถานการณ์ และสถานที่ที่เกี่ยวข้องซึ่งจะทำให้เรารู้จักการคาดการณ์ล่วงหน้า มีความระมัดระวังมีหลักในการตัดสินใจและมีความสุขรอบคอบ

2. ความกล้าหาญ เป็นการป้องกันชีวิตให้พ้นจากสิ่งยั่วยวนใจมีความอดทนความกล้าหาญนับว่าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะถ้าขาดซึ่งความกล้าหาญก็จะทำให้บุคคลตกเป็นทาสของสิ่งที่ยั่วยวนจิตใจและ

หลงไปตามกระแสต่างๆ เพลิดเพลินว่าความอดทนเป็นลักษณะภายในของความกล้าหาญ ความอดทนเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะนำพาเราฝ่าฟันอุปสรรคไปสู่ความสำเร็จ นอกจากนี้ความกล้าหาญยังรวมไปถึงความขยัน การตัดสินใจ ความหวัง ความเชื่อ

3. ความรู้จักประมาณ เป็นการหลีกเลี่ยงจากสิ่งยั่วยวนที่เกิดจากประสาทสัมผัส หรือความเพลิดเพลินทางวุฒิปัญญาด้วยการรู้จักใช้เหตุผลพิจารณาถึงความพอดีไม่ขาดหรือมากเกินไป ความรู้จักการควบคุมการได้มาซึ่งมากเกินไปหรือควบคุมการสูญเสียไม่ให้เกิดขึ้นมากไปกว่านั้นอีก การประมาณนี้จึงเป็นการระงับจิตใจตนเองการเสียสละ

4. ความยุติธรรม หมายถึง การแบ่งปัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การทำหน้าที่ของตนเอง โดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจการของผู้อื่นรวมถึงการมีความรัก ความซื่อสัตย์ ความเคารพ การรักษาสัญญา สติปัญญา ถือว่าความยุติธรรมเป็นการรวบรวมเอาคุณธรรมทั้งหมดเข้าไว้ด้วยกัน และคุณธรรมนี้มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน คือ การเข้าใจตนเอง

หลักการสำหรับการปกครองรัฐในอุดมคติเพลโตจึงได้แบ่งคนเป็น 3 ชั้น คือ

1. นักปกครองเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตและฉลาด
2. ทหารเป็นผู้ที่มีความกล้าหาญทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยภายในประเทศและป้องกันประเทศ

3. กรรมาชีพเป็นผู้ที่ขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพของตนและมีระเบียบวินัยในตนเอง

เพลโตจึงมีทัศนะเกี่ยวกับการปกครองว่า “หากไม่ได้นักปราชญ์เป็นนักปกครองหรือไม่ได้นักปกครองที่รู้ปรัชญาแล้วจะไม่มีวันสิ้นสุดแห่งความทุกข์ยากของมวลมนุษย์อย่างแน่นอน” (วิโรจ นาคนาตรี และคณะ, 2548 : 152-153)

จริยธรรมทางการเมืองตามแนวคิดและทฤษฎีของอริสโตเติล ถือว่าจริยธรรมเป็นศาสตร์ที่สูงที่สุดเพราะเป็นเรื่องที่กล่าวถึงความดีสูงสุด ความดีสูงสุดที่ว่านี้คือความสุข หมายถึง ความปลอดภัยและสันติสุข อย่างไรก็ตามอริสโตเติลเห็นว่าจริยศาสตร์ไม่ใช่ศาสตร์ที่มีความแน่นอนตายตัวเหมือนกับคณิตศาสตร์หรือตรรกศาสตร์เนื่องจากจริยธรรมให้เพียงผลทั่วไปหาความแน่นอนไม่ได้ ดังนั้น จริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เฉพาะตนและสิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับตน ได้แก่ สาระ ปริมาณ คุณภาพ ความสัมพันธ์ สถานที่ เวลา ลักษณะ การกระทำ เป็นต้น ความดีนี้มนุษย์ทุกคนควรแสวงหาความดีที่ว่านี้มี 3 ชนิด คือ 1) ความดีภายนอก คือ ชื่อเสียง เกียรติยศ 2) ความดีทางร่างกาย คือ การมีสุขภาพดี มีร่างกายสมบูรณ์ มีร่างกายสวยงาม 3) ความดีทางวิญญาณ คือ สติปัญญา ความสุข คุณธรรม ความดีทั้ง 3 ชนิดก่อให้เกิดความสุขขึ้นในชีวิต อริสโตเติลเห็นว่าคนที่มีความสุขที่สุดนั้นคือคนที่มีความรู้ดีทางวิญญาณ อย่างไรก็ตามเราไม่ควรที่จะกำจัดตัวเองเพียงแค่ว่าอะไรดีเท่านั้น แต่ต้องรู้วิธีการที่จะทำให้เป็นคนดีด้วยการเป็นคนดีต้องมีคุณสมบัติ 2 ประการคือความฉลาดและมีศีลธรรมจรรยาบรรณ โดยความฉลาดได้มาจากการศึกษาส่วนศีลธรรมจรรยาบรรณได้มาจากการปฏิบัติตน ในสังคมการที่บุคคลมีทั้งความฉลาดและศีลธรรมจรรยาบรรณ ย่อมทำให้เขาเป็นผู้ที่มีคุณธรรมประจำใจ และรู้จักปฏิบัติตามทางสายกลางหรือการรู้จักการยับยั้งชั่งใจ นอกจากนี้มนุษย์จะต้องมีจริยธรรมอีก 4 ประการ คือ

1. ความรู้จักประมาณ หมายถึง ความพอเหมาะพอดีรู้จักควบคุมอารมณ์ในการแสวงหาความเพลิดเพลินทางร่างกายอย่าปล่อยให้แรงปรารถนาชักจูงไปแบบสัตว์ชั้นต่ำ
2. ความกล้าหาญ หมายถึง การกล้าแสดงออกเพื่อปกป้องหรือป้องกันเวลาที่มีภัย
3. ความยุติธรรม หมายถึง การให้ความเท่าเทียมแก่บุคคล

4. มิตรภาพ หมายถึง ความรัก คือ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน ซึ่งอริสโตเติลแบ่งออกเป็น 3 ชนิด ประกอบไปด้วย 1) มิตรภาพที่เกิดจากความมีผลประโยชน์ 2) มิตรภาพที่เกิดจากความมีความเพิลิตเพลิน 3) มิตรภาพที่เกิดจากความดี อย่างไรก็ตามทั้ง 3 ชนิดนี้มักเกิดขึ้นกับคนที่มีความคิดแบบเดียวกันและมิตรภาพจัดว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง ดังคำกล่าวของอริสโตเติลว่า “คนดีเป็นผู้มีเกียรติสูง ย่อมจำเป็นต้องมีเพื่อนชีวิต ถ้าหากขาดเพื่อนเสียแล้วก็ขาดความสมบูรณ์ไปส่วนหนึ่ง มิตรภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนที่ปรารถนาจะทำให้ชีวิตของตนสมบูรณ์” (วิโรจ นาคชาตรี และคณะ, 2548 : 153-155)

จริยธรรมทางการเมืองตามแนวคิดทฤษฎีของนักปราชญ์ทั้ง 3 ท่านนั้นมุ่งเน้นถึงจริยธรรม คือ ความดีที่เกิดจากความรู้ คือ ความรู้จักความพอประมาณ เช่น หลีกเลี่ยงสิ่งยั่วยวนที่เกิดจากประสาทสัมผัสหรือความเพิลิตเพลินทางวุฒิปัญญาด้วยการรู้จักใช้เหตุผล พิจารณาถึงความพอดีไม่ขาดหรือมากเกินไปรู้จักความกล้าหาญ เช่น การกล้าแสดงออกเพื่อปกป้องหรือป้องกันเวลาที่มีภัย รู้จักความยุติธรรม เช่น การแบ่งปันการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่การทำหน้าที่ของตนเอง มีความรัก ความซื่อสัตย์ เพราะฉะนั้นผู้นำจึงจำเป็นต้องมีจริยธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ตาม

แนวคิดและทฤษฎีการเมืองของนักปรัชญาในยุคใหม่

การเมืองตามแนวคิดและทฤษฎีของ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) อธิพิพลแนวคิดในด้านการเมืองการปกครอง (Politics) ปรัชญาการเมืองของมาร์กซ์ เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นต่อเนื่องหลังจากระบบทุนนิยมสร้างระบบการเมืองใหม่ โดยให้สังคมหรือรัฐกรมาชีพเป็นเจ้าของการผลิต ที่เรียกว่า ระบบสังคมนิยมหรือระบบคอมมิวนิสต์ หลักใหญ่ของแนวคิดของมาร์กซ์ คือ คಾದหวังและวางระบบทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองสังคมและการเคลื่อนไหวทางการเมืองภายใต้ข้อกำหนดความเป็นเจ้าของร่วมกัน ปฏิวัติล้มล้างระบบทุนนิยม และการนำเสรีภาพมาสู่ชนชั้นกรมาชีพ มุ่งจุดประสงค์ให้สังคมไร้ชนชั้นทุกคนมีฐานะทางสังคมเท่าเทียมกันแทนที่การเน้นกำไร ผลผลิตที่ได้มาจะกลายเป็นของส่วนรวม ไม่มีการข่มเหง หรือเอาเปรียบต่อกัน ซึ่งจะทำให้เสรีภาพที่แท้จริงเกิดขึ้นมาได้ มนุษย์จะได้รับความพึงพอใจในงานที่ตัวเองทำ ได้รับผลตอบแทนอย่างสมน้ำสมเนื้อและเต็มเม็ดเต็มหน่วย ดำรงชีวิตอย่างผาสุกในความสมณะเรียบง่าย ดังคำกล่าวว่า “การปฏิบัติบริหารจัดการของชนชั้นกรมาชีพเป็นการก่อรูปของกรมาชีพให้เป็นชนชั้นที่ล้มล้างอำนาจสูงสุดของอำนาจรัฐเก่า และเข้าควบคุมอำนาจทางการเมืองโดยชนชั้นกรมาชีพ” (คาร์ล มาร์กซ์ และ เฟรดริก เองเงิลส์, 2517 : 49-50) มาร์กซ์มีความตั้งใจที่จะพิสูจน์แนวคิดและทฤษฎีของเขาว่า ปัจเจกชนแต่ละคนนั้น ตามความเป็นจริงแล้วก็เป็น “ตัวแทน” แห่งชนชั้นทางเศรษฐกิจที่เขาสังกัดอยู่เท่านั้นเอง โดยรวมเป็นการทำให้พิสูจน์ความจริง คือ 1) ระบบทุนนิยมจะทำลายภายในตัวของมันเอง โดยการลุกฮือต่อต้านของชนชั้นกรมาชีพ 2) ความพินาศของระบบทุนนิยมนั้นเป็นสิ่งไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้อย่างเด็ดขาด 3) สถาบันต่าง ๆ ล้วนเป็นผลมาจากความขัดแย้งชั้นรากฐานทางเศรษฐกิจระหว่างพลังสองฝ่าย คือ ฝ่ายเจ้าของปัจจัยในการผลิตอันล้ำหลังและฝ่ายการผลิต (สุภาศิริมานนท์, 2530 : 26-27) โดยคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) เน้นออกคำสั่งให้ประชาชนที่ยินดีปฏิบัติตามและไม่ยินดีปฏิบัติตามต้องทำตามคำสั่ง

การเมืองตามแนวคิดและทฤษฎีของ นิโคโล มาเคียเวลลี (Nicolo Machiavelli) ซึ่งเป็นเจ้าของแนวคิดที่ชื่อว่า “การเป็นผู้นำในลักษณะนำห้วนเกรงดีกว่าผู้นำซึ่งเป็นที่คนรักใคร่” แม้แต่การตัดสินใจกำจัดศัตรูทางการเมืองด้วยความรุนแรงอย่างการลงมือสังหารนั้น มาเคียเวลลี ก็เห็นว่าเป็นเรื่องจำเป็นหากจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่มีเหตุผลเพียงพอ ช่วงต้นศตวรรษที่ 16 มาเคียเวลลี ปฏิบัติงานในทางการทูตโดยระหว่างปี 1503-1506 มาเคียเวลลี มีบทบาทในการบริหารงานทางการเมืองการทหารของฟลอเรนซ์

เขาไม่ไว้วางใจกับระบบทหารรับจ้าง และหันมาใช้พลเรือนในกองทัพ นโยบายนี้ประสบความสำเร็จทำให้กองทัพพลเรือนเอาชนะเมืองศัตรูคู่อาฆาตอย่างปิซา ในปี 1509 ได้ แนวคิดหลักที่ มาเคียเวลลี นำเสนอคือ “เจ้าผู้ปกครอง” ต้องมี “ความกล้าหาญ” เขาเชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ ครั้งหนึ่งมาจากโอกาส อีกครั้งหนึ่งมาจากทางเลือกของเราเอง โอกาสเป็นสิ่งที่พัฒนาได้เพื่อให้ประสบความสำเร็จ แต่ในขณะที่เดียวกัน มาเคียเวลลี ก็เชื่อเรื่องโชคความมีอิทธิพลสำคัญเหมือนกัน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าต้องรอโชคชะตาราวกับเป็นเหยื่อของมัน

ผู้นำแบบที่ มาเคียเวลลี ประทับใจก็คือเซซาเร บอร์เจีย บุตรนอกสมรสของพระสันตะปาปาอเล็กซานเดอร์ที่ 6 นักประวัติศาสตร์บรรยายว่า เซซาเร ไม่รู้สึกยินดีในร้ายเมื่อต้องหลอกลวงศัตรูและสังหารเพื่อยึดครองดินแดนในอิตาลี มาเคียเวลลี มองว่าเขาทำทุกสิ่งถูกต้อง แผนการเป็นสิ่งที่ “กล้าหาญ” อย่างน้อยก็ในมุมมองของมาเคียเวลลี แต่สิ่งที่เกิดไม่ได้หมายความว่า มาเคียเวลลี เห็นด้วยกับการฆ่าฟัน ประเด็นคือเขาเห็นด้วยกับวิธีการหากมันนำมาสู่ผลลัพธ์ที่เป็นเชิงบวก หากการกำจัดศัตรูช่วยป้องกันการนองเลือดได้ย่อมเป็นสิ่งที่เหมาะสม มาเคียเวลลี ไม่เห็นด้วยกับการเข่นฆ่าที่ปราศจากเหตุผล นั้นย่อมเห็นว่าผู้นำที่ดีในมุมมองของมาเคียเวลลี คือ ผู้นำที่น่ายำเกรง มากกว่าผู้นำซึ่งเป็นที่รัก แนวคิดทำนองนี้ทำให้มาเคียเวลลีถูกเรียกเป็นสัญลักษณ์ของเล่ห์เหลี่ยมมกลโกง และการใช้คนเป็นเครื่องมือ ในสมัยศตวรรษที่ 16 บรรยายกาของฟลอเรนซ์มีแต่การนองเลือด หากในบริบทปัจจุบันคงต้องบอกด้วยว่าการกระทำของผู้นำสมควรมีการบอกรับจำกัด ซึ่งในสมัยใหม่จะเรียกกันอย่างเป็นทางการว่า “กฎหมาย” มิเช่นนั้นก็จะมาลงเอยด้วยผู้นำที่คิดเรื่องการรักษาอำนาจในแบบเดียวกับบอร์เจีย อย่างอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (อังกอร์, ไมล์ เจ., ศิริรัตน์ ณ ระนอง, 2557.) คือ สนใจการอยู่ในอำนาจมากกว่าความถูกต้อง

ตามแนวคิดและทฤษฎีการเมืองในยุคของ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) และนิโคโล มาเคียเวลลี (Nicolo Machiavelli) ผู้นำจะต้องเรียนรู้ที่จะ “ไม่เป็นคนดี” โดยสิ่งสำคัญที่สุดคือการรักษาอำนาจไว้ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดก็ตาม หากสามารถรักษาอำนาจไว้ได้ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ ผู้นำที่ดีในมุมมองของ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) และมาเคียเวลลีคือต้องเป็นผู้นำที่น่ายำเกรง มากกว่าผู้นำซึ่งเป็นที่รัก โดยเน้นการออกคำสั่งให้ประชาชนที่ยินดีปฏิบัติตามและไม่ยินดีปฏิบัติตามต้องทำตามคำสั่ง เพื่อตนเองจะได้อยู่ในอำนาจ เพราะอำนาจเป็นสิ่งที่หอมหวานที่สุดในโลก

สรุป

จริยธรรมเกิดจากคุณธรรมภายในจิตใจ เป็นคุณสมบัติอันดีงาม ที่ไม่เป็นโทษ เกิดจากความรู้ คุณธรรม สติปัญญา ถ้าบุคคลที่รู้และเข้าใจถึงกฎธรรมชาติของความจริง ๆ เขาก็จะไม่กระทำความชั่วหรือความผิด เพราะว่าธรรมชาติของมนุษย์นั้นไม่มีใครที่ตั้งใจอยากทำความชั่วหรือกระทำความผิด บุคคลที่กระทำความผิดเพราะขาดจริยธรรมคือความรู้ คุณธรรม สติปัญญา ฉะนั้นความรู้จึงหมายถึงความมีเหตุผลของแต่ละบุคคล จริยธรรมเป็นเรื่องที่กล่าวถึงความดีสูงสุดของบุคคลในการดำเนินชีวิตให้อยู่ในโลก สิ่งที่ดีถือว่าเป็นแกนหลักของจริยธรรมคือ “ลักษณะนิสัย” หมายถึงการรวมกันของคุณภาพ และคุณลักษณะซึ่งประกอบเป็นลักษณะส่วนตัวของบุคคล

นักปรัชญาที่สำคัญและมีชื่อเสียงมากที่สุดในยุคต้นนี้ ก็คือโสเครติส พลาโต และอริสโตเติล สำหรับโสเครติส ความดีความมีจริยธรรมจะต้องเกิดจากความรู้ ดังคำที่กล่าวว่า จริยธรรมคือความรู้ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีเมตตา ความกรุณา คุณธรรมต่างๆ เกิดมาจากความรู้ ดังนั้นความรู้จึงเป็นรากฐานของจริยธรรมทั้งหมด ความรู้ที่แท้จริงนั้นมีอยู่อย่างเดียว คือ ความรู้ชีวิตที่ทำให้เกิดความดีงาม

นักปราชญ์ทั้ง 3 ท่านนั้นมุ่งเน้นถึงจริยธรรม คือ ความดีที่เกิดจากความรู้ คือ คุณธรรม สติปัญญา โดยมุ่งใช้จริยธรรมคือความรู้ในการตอบสนองความต้องการของประชาชนและผลตอบแทน คือ ความรัก ความไว้วางใจ ความเชื่อมั่น อำนาจ และตำแหน่งที่ประชาชนจะมอบให้ต่อผู้นำ ซึ่งคล้ายกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยเน้นการได้มาซึ่งอำนาจและการรักษาอำนาจจากเสียงของประชาชน ส่วนแนวคิดและทฤษฎีทางการเมืองในยุคใหม่ของ คาร์ล มาร์กซ์ และ นิโคโล มาเคียเวลลี นั้นจะต่างจากยุคของโสเครตีส พลาโต และอริสโตเติลไปโดยสิ้นเชิง

ในยุคของคาร์ล มาร์กซ์ และ มาเคียเวลลี นิโคโลนั้น ผู้นำจะต้องเรียนรู้ที่จะ “ไม่เป็นคนดี” โดยสิ่งสำคัญที่สุดคือการรักษาอำนาจไว้ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดก็ตาม หากสามารถรักษาอำนาจไว้ได้ถือว่าเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ ผู้นำที่ดีในมุมมองแนวคิดของมาเคียเวลลี นิโคโล คือ ต้องเป็นผู้นำที่น่ายำเกรงมากกว่าผู้นำซึ่งเป็นที่รัก โดยจะไม่ยึดติดและไม่สนใจในเรื่องของจริยธรรม สนใจแต่การอยู่ในอำนาจและการได้มาซึ่งอำนาจมากกว่าความถูกต้องซึ่งคล้ายกับระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์หรือสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยเน้นการได้มาซึ่งอำนาจและการรักษาอำนาจจากการใช้อำนาจสั่งการ สมดังคำที่ท่านผู้รู้กล่าวไว้ว่า การแย่งชิงอำนาจนั้นยาก แต่การรักษาอำนาจนั้นยากกว่าหลายเท่า เพราะอำนาจเป็นสิ่งที่หอมหวานที่สุดในโลก เพราะฉะนั้นทั้งคุณความดีและอำนาจของผู้นำจึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการปกครอง ในทางพระพุทธศาสนากล่าวถึงอำนาจว่าเป็นพระเดช กล่าวถึงคุณความดีว่าเป็นพระคุณ พระเถระมักอบรมพระภิกษุหนุ่มและสามเณรน้อยอย่าให้ใช้พระคุณมากกว่าพระเดชในการปกครองเพื่อความรักความสามัคคีและความสงบสุขของคนในสังคม ผู้นำก็คือศิลปินปฏิบัติงานด้วยความสลับซับซ้อน เครื่องมือและอุปกรณ์ของเขาก็คือประชาชน

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2541). *คู่มือการศึกษาระบบการศึกษาขั้นตรี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2527). *รูปแบบที่มีประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอนจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: ขนประดิษฐ์การพิมพ์.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2561). *ปรัชญาเบื้องต้น*. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คาร์ล มาร์กซ์ และ เฟรเดริก เองเงิลส์. (2517). *คำประกาศแห่งความเสมอภาค*. แปลโดย องค์การ นักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2524). *การสอนค่านิยมและจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- เดือน คำดี. (2534). *พุทธปรัชญา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2540). *พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2523). *แนวทางการพัฒนาจริยธรรมการประชุมเชิงวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- วิโรจ นาคชาตรี และคณะ. (2548). *ปรัชญาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วริยา ชินวรรณ (บรรณาธิการ). (2536). *นันทวรรณคดีเกี่ยวกับจริยธรรม*. ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วสิน อินทสระ. (2549). *พุทธจริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมดา.

สุภา ศิริमानนท์. (2530). มาร์กซจูงใจพิสูจน์อะไรอย่างไร? คำบรรยายว่าด้วยโลกทรรศน์ของ มาร์กซ
ในทางเศรษฐกิจการเมือง. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.

อังกอร์, ไมล์ส เจ. มาเคียเวลลี เจ้าทฤษฎีการเมืองสมัยใหม่. (2557). ศิริรัตน์ ณ ระนอง แปล. กรุงเทพฯ:
มติชน.

Lynch, C.E. and Lynch, D.L. (2009). “Democratic Morality: Back to the Future” in R.W. Cox
III, ed. *Ethics and Integrity in Public Administration: Concepts and Cases*. New
York: M.E. Sharpe, Inc.

Martinez, J.M. and Richardson, W.D. (2008). *Administrative Ethics in the Twenty-first Century*. New
York: Peter Lang Publishing, Inc.

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ ในวารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

วารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการในการพิจารณาบทความโดยอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้ตีพิมพ์บทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใดๆ ทั้งสิ้น
3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้ตีพิมพ์บทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้ตีพิมพ์บทความ
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้ตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1. บทความที่ผู้ตีพิมพ์ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้ตีพิมพ์บทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาบทความของตนเอง และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้ตีพิมพ์เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้ตีพิมพ์ควรดำเนินการตามหลักจริยธรรมปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บ

รวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง

4. ผู้สนับสนุนความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่นๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแล้ว

5. ชื่อผู้สนับสนุนที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้สนับสนุนบทความ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติ หรือความขัดแย้งส่วนตัว

2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง

3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน

4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่า บทความที่รับประเมินเป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน

5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กำหนดรวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์

บทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ และงานวิชาการอื่นๆ

วารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

วารสารสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีนโยบายส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยของนักศึกษา คณาจารย์ และนักวิชาการที่สนใจ นอกจากนี้ยังเป็นเวทีวิชาการ เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะและข้อคิดเห็นทางด้านสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณามี 3 ประเภท คือ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือ

บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือที่จะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสาร “สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม” นี้ จะต้องได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ก่อน เพื่อให้วารสารมีคุณภาพและนำไปอ้างอิงได้

การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ และงานวิชาการอื่นๆ มีดังนี้

1. ภาษา เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และข้อบัญญัติตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น ให้เขียนคำศัพท์ภาษาไทยตามด้วยวงเล็บภาษาอังกฤษ ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมดยกเว้นชื่อเฉพาะต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ บทความส่วนที่เป็นภาษาอังกฤษควรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ

2. การพิมพ์ ให้จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 16 พอยต์ โดยจัดหน้ากระดาษขนาด A4 ตั้งค่าหน้ากระดาษสำหรับการพิมพ์ห่างจากขอบกระดาษทุกด้าน ด้านละ 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร)

3. จำนวนหน้า บทความวิจัย บทวิจารณ์หนังสือ และบทความวิชาการ ตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่เกิน 15 หน้า กระดาษ ขนาด A4

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. บทความวิจัย

1.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช้คำย่อชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยมาก่อน

1.2 ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบันที่สังกัด และอีเมล (E-mail)

1.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์

อย่างต่อเนื่องกันไม่ควรเกิน 200 คำ หรือมีความยาวไม่เกิน 12 บรรทัด ไม่ควรมีคำย่อ ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (Keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา จำนวนไม่เกิน 5 คำ

1.5 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาหรือบทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าวๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและวิจัยนั้นด้วย

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งที่น่าสนใจ จำนวนลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1.7 ผลการวิจัย แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจนได้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตารางแผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง หรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.8 อภิปรายผล ชี้แจงว่าผลการศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้นและมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือทั้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

1.9 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น และต้องมีคำอธิบายสั้นๆ แต่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วนในกรณีที่เป็นตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีเป็นรูปภาพ หรือแผนภูมิคำอธิบายต้องอยู่ด้านล่าง

1.10 บรรณานุกรม สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษโดยมีหลักการทั่วไป

2. บทวิจารณ์หนังสือ

2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือ

2.2 ชื่อผู้วิจารณ์

2.3 บทวิจารณ์

2.4 บรรณานุกรม

3. บทความวิชาการ

3.1 ชื่อเรื่อง

3.2 ผู้แต่ง

3.3 บทนำ

3.4 เนื้อหา

3.5 บทสรุป

3.6 บรรณานุกรม

4. งานวิชาการอื่น

กรอบในการเขียนให้ใช้ในกรณีเดียวกันกับงานวิชาการอื่นๆ ข้างต้น

ขอบเขตการตีพิมพ์

วารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นวารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รับผิดชอบเผยแพร่บทความในด้านมนุษยศาสตร์และสังคม โดยเน้นด้านการศึกษา ศาสตร์หรือครุศาสตร์ เช่น สาขาวิชาการบริหารการศึกษา การสอนภาษาไทย การสอนภาษาอังกฤษ การสอนสังคมศึกษา การสอนพระพุทธศาสนา การศึกษาปฐมวัย การประถมศึกษา ด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญา สหวิทยาการด้านการศึกษา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วาระการตีพิมพ์

วารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีวาระการตีพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 (เดือนมกราคม - มิถุนายน) และฉบับที่ 2 (เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม)

การส่งต้นฉบับ

- E-mail: โดยส่งไฟล์เวิร์ด (word) และไฟล์ Pdf. ไปที่ sarthonghan@gmail.com
- สามารถส่งได้ด้วยตนเองที่กองบรรณาธิการวารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มวลนิธิบรร เพื่อการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เลขที่ 33 แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10170 โทร. 089 783 2122

การเขียนบรรณานุกรม

การรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียนผลงานนั้นๆ จัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ภายใต้หัวข้อเอกสารบรรณานุกรม สำหรับบทความภาษาไทย หรือ References สำหรับบทความภาษาอังกฤษ ให้ใช้รูปแบบการเขียนแบบ APA V.6 (American Psychological Association) ตัวอย่างการเขียนมีดังนี้

หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์. ผู้จัดพิมพ์.

ตัวอย่าง

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2547). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ*. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).

Potter, M.E. (1990). *The Competitive advantage of nations*. New York: Free Press.

บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่หรือเล่มที่/(ฉบับที่ (ถ้ามี))./เลขหน้า.

ตัวอย่าง

มะลิวรรณ โคตรศรี. (2548). การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 3(1), 32-48.

Foster, W.P. (2004). *The decline of the local a challenge to educational leadership*. *Education Administration Quarterly*, 40(2), 176-191.

วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย/(ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์
และสารนิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ชื่อสาขาวิชา./คณะ./ชื่อ
มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

นพพร ไทยเจริญ. (2549). การสร้างชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่อง ดินและหินใน
ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขา
หลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

Shim, W. J. (1996). *Contamination and bioaccumulation of tributyltin and triphenyltin compounds
in the Chinhae Bay system, Korea*. Master's thesis, Department of Oceanography, Seoul
National University.

บทความจากเว็บไซต์ (Web Site)

ชื่อผู้แต่ง./ชื่อบทความ./แหล่งที่มา/วัน/เดือน/ปี.

ตัวอย่าง

พรรณี บัวเล็ก. พัฒนาการทุนนิยมในประเทศไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<<http://research.krirk.ac.th/pdf.>> [25 December 2019]

คุณธรรม นำความรู้
Morality before knowledge